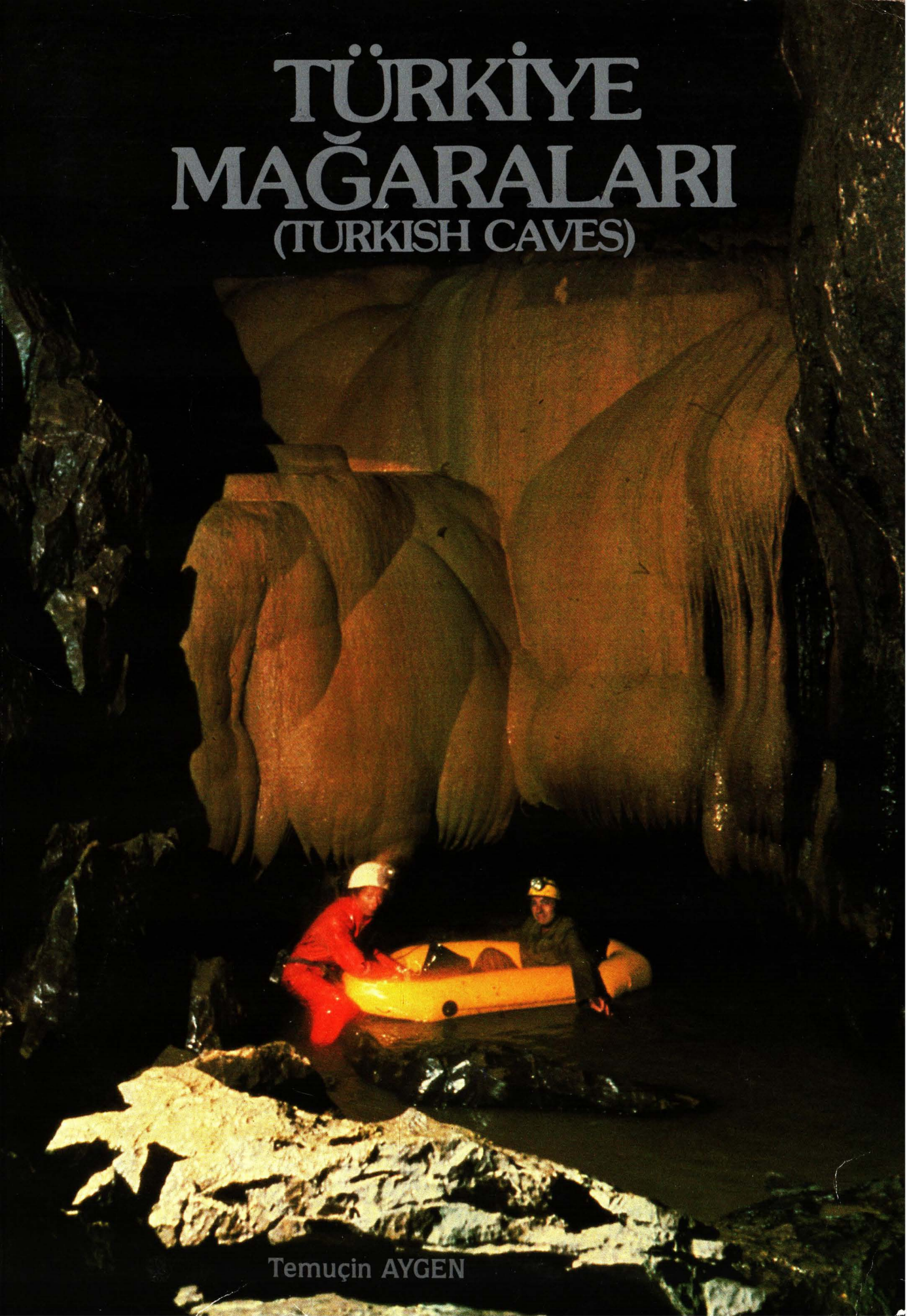
TÜRKİYE MAĞARALARI
(TURKISH CAVES)

Temuçin AYGEN

TÜRKİYE MAĞARALARI
(TURKISH CAVES)

Dr. Jeolog
Temuçin AYGEN

TÜRKİYE TURİNG VE OTOMOBİL KURUMU YAYINLARI
1984

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Önsöz	5
Giriş	6
Mağaracılığın (Speleoloji'nin) Sportif Yönü	7- 8
Mağaracılığın (Speleoloji'nin) Bilimsel Yönü	8- 9
Mağaracılığın (Speleoloji'nin) Turizm Alanındaki Önemi	9-10
Mağaralar Nasıl Meydana Gelir	10-11
Türkiye'deki Mağara Araştırmalarının Tarihçesi	12-13
I. BÖLÜM : ANTALYA MAĞARALARI	
Dumanlı Mağaraları ve Yeraltı Nehri	15-18
Altınbeşik - Düden Suyu Mağarası	18-19
Oruç Düdeni Mağarası	19
Kocain Mağarası	20-21
Karain Mağarası	21-22
Kırkgözler Mağarası	22
Varsak Mağarası	23
Karagöl - Düden Mağarası	24
Tilkiler Mağarası	25
Düden Mağarası	25-26
Çayırönü Düden Mağarası	26-27
Düdencik Mağarası	27-28
Sakaltutan Mağarası	28
Kadı (Çatak) Mağarası	28
Yalan Dünya Mağarası	28-29
Handos Mağarası	29
Kembos Ovası (Polyesi Mağaraları) (Büyük Düden ve Feyzullah'ın Düdeni)	29
Akpınar Mağarası	30
Koyungöbedi Mağarası	30
Gâvurini Mağarası	30
Karadağ Mağarası	30
Çatdere Düden Mağarası	30
II. BÖLÜM : KONYA MAĞARALARI	
Göksu - Yerköprü Mağarası	31-32
Karasınır Mağarası	32-33
Çamlık Köyü Mağaraları	33
Körükini - Değirmenini - Suluin Mağaraları	33-34
Balatini Mağarası	34
Bıçakçı Mağarası	34
Susuz Mağarası	34-35
Tınaztepe Düden ve Mağarası	35
Gölcük veya Tınaztepe II Mağarası	35
Felengi Mağarası	35-36
Maraspoli Mağarası ve Yeraltı Deresi	36-37
III. BÖLÜM : BURDUR MAĞARALARI	
İnsuyu Mağarası ve Yeraltı Gölleri	38-40
Yarasa Mağarası	40

IV. BÖLÜM: ISPARTA MAĞARALARI
Pınargözü Mağarası 40-42
Öşşekçi Mağarası 43
Zindan Mağarası 43
V. BÖLÜM: İÇEL MAĞARALARI
Narlıkuyu (Dilek) Mağarası 44
Cennet Mağarası 45
Cehennem Mağarası 46-47
Yalan Dünya Mağarası 47-48
Buğu Mağarası 48
VI. BÖLÜM: ZONGULDAK MAĞARALARI
Gökgöl Mağarası 49-50
Cumayanı - Kızılelma Mağarası 50-51
Kapız Mağarası 51
Çayırköy Mağarası 51-53
Sofular Mağarası 53
Mencilis Mağarası 53
Hızar Mağarası 53
VII. BÖLÜM: DENİZ MAĞARALARI
Şile Deniz Mağaraları (Pavli-Akşamgüneşi) 54
Marmara Adası Mağaraları 54
Karaada (Bodrum) Termal Deniz Mağarası 54
Marmaris Deniz Mağarası 54
Fethiye Deniz Mağaraları 54
Kaş-Kapıtaş Mavi Mağara 55-56
Kalkan-Güvercinlik Mağaraları 56-58
Aşırlı Deniz Mağarası (Demre) 58
Kekova Adası Deniz Mağaraları 58
İncirli Mağara (Finike) 58
Gelidonya Burnu (Kırlangıç Burnu) Deniz Mağaraları - Antalya ... 58
Antalya Deniz Mağaraları 58-59
Alanya Deniz Mağaraları 59
Damlataş Mağarası 59
Korsanini Deniz Mağarası 59
Aşıklar Deniz Mağarası 59
Fosforlu Deniz Mağarası 59
VIII. BÖLÜM: DİĞER BÖLGELERDEKİ MAĞARALAR
Yarımburgaz Mağarası (Çekmece) - İstanbul 60
Dupnisa Mağarası (Sarpdere Köyü) - Kırklareli 60
Ayvaköy Mağarası (Ulubat Gölü) - Bursa 60-62
İskender-i Bırkılin Mağaraları ve Yeraltı Deresi
Lice-Diyarbakır 62-63
Döngel Mağaraları - Maraş 63
Buzluk Mağarası - Harput 63
İn Delikleri (Çemişgezek) - Elazığ 63-64
Hanok Cin ve Deniz Mağaraları 64-65
Deniz Mağarası ve Yeraltı Gölü 65
Zeydoş Ziyareti ve Karstik Menbaları 65
Yatağan Mağarası (Yatağan) 65
Eshab-ı Kehf Mağarası (Tarsus) 65
Adıyaman Mağaraları 65
Bibliografya 66-69
English Summary 71
Haritalar 82

ÖNSÖZ

Türkiye Mağaraları adı altında hazırladığım, elinizdeki kitap, 1955 - 1980 yılları arasında, 25 yıl boyunca, yalnız Türkiye Mağara Araştırma, Tanıtma ve Turizm Derneği üyeleriyle, 1964 yılından itibaren de, yabancı mağara araştırıcılarıyla birlikte yaptığım, araştırmaları kapsamakta ve ülkemizdeki 90 kadar turistik önemi bulunan mağaramızı tanıtmaktadır. 8 Bölümde ele alınan mağaralarımız, genel olarak başlıca 2 Bölgemizde kümelenmiş durumdadır. Bu da, mağaraların oluşumuna imkân veren kalker yapı ile ilgilidir. Güneyde Toros Dağ silsilesi, kuzeyde de Zonguldak-Kastamonu yöresi, önemli mağaralarımızın bulunduğu bölgelerdir.

I. Bölüm Antalya Mağaraları
II. Bölüm Konya Mağaraları
III. Bölüm Burdur Mağaraları
IV. Bölüm Isparta Mağaraları
V. Bölüm İçel Mağaraları
VI. Bölüm Zonguldak Mağaraları
VII. Bölüm Deniz Mağaraları
VIII. Bölüm Diğer bölgelerdeki Mağaralar tanıtılmıştır.

Kitabımın sonuna ilâve ettiğim, ülkemizdeki Mağaraları gösteren harita üzerinde, Mağaralarımız 3 sınıfa ayrılmış olarak takdim edilmiştir.

1 — Dünya çapındaki önemli Mağaralarımız
2 — Turistik önemi bulunan ve turizm hizmetine sunulabilecek Mağaralarımız
3 — Bilimsel önemi olan veya görülmeye değer Mağaralarımız.

GİRİŞ

Memleketimizin turistik önemi haiz Mağara ve Yeraltı Dereleri aşağıdaki bölüm sırasına göre ele alınacaktır:

Bulunduğu mevki, nasıl gidileceği, mağaranın jeolojik, fiziki v.s... özellikleri, mağara hakkında bilgiler, mağaranın önemi ve tarihçe, ilk defa bulunuşu, ilk inceleme.

İlk defa bulunuşu derken, Mağara veya Yeraltı Nehrinin memleket kamuoyuna ilk kez tanıtılması anlaşılmalıdır. Zira mağara, bulunduğu bölge, dağ veya köy sakinlerince, çok eski tarihlerden beri şüphesiz ki bilinmektedir. Ancak, bilgi ve bilhassa malzeme noksanlığı yüzünden o mağaranın incelemesini yapamadıklarından, o mağaranın durumunu ilk inceleyen ve kamu oyuna tanıtan, basın yoluyla yayın yapanı «İlk bulan» kabul ediyoruz. Bugün Anadolu'muzda, daha bizim bilmediğimiz fakat mahalli yerlilerce bilinen nice önemli mağaralarımız mevcuttur. Ama biz henüz bunların mevcudiyetinden memleketçe bihaberiz. Mağara ve Yeraltı Nehirlerinin önemi yavaş yavaş anlaşıldıkça ve bu sahadaki araştırmacıların sayısı arttıkça bunların da zamanla ortaya çıkarılacakları kesindir. İşte ben, bu zamanı mümkün olduğu kadar kısaltmak ve bu doğal değerlerimize kamuoyunun dikkatlerini çekmek üzere, kendi sahasında «Öncü» kabul edilebilecek bu yazı dizisini hazırlamış bulunuyorum. Memleketimizin turistik önemi olan Mağaralarını takdim etmeye başlamadan evvel, Mağaracılığın (Speleoloji'nin) Sportif, Bilimsel ve Turizm alanındaki önemiyle, Mağaraların nasıl meydana geldiğini ve Ülkemizdeki Mağaracılık Tarihini belirten kısa bir açıklamayı kitabımızın başında sunmayı çok faydalı görüyorum.

■

TEŞEKKÜR

Konusunda Türkiye'de ilk yayını oluşturan, bu kitabın basılmasını sağlayan Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yönetim Kuruluna, ayrıca çalışmalarını çok yakından takdir ve hayranlıkla izlediğim, Türk kültürüne, turizmine ve sanatına büyük katkıları olan çok değerli Genel Müdürü Sayın Çelik Gülersoy'a, kitabın basılması sırasında büyük emeği geçen Tanjo Sancaktaroğlu'na ve Apa Ofset Basımevine en içten teşekkürlerimi sunarım.

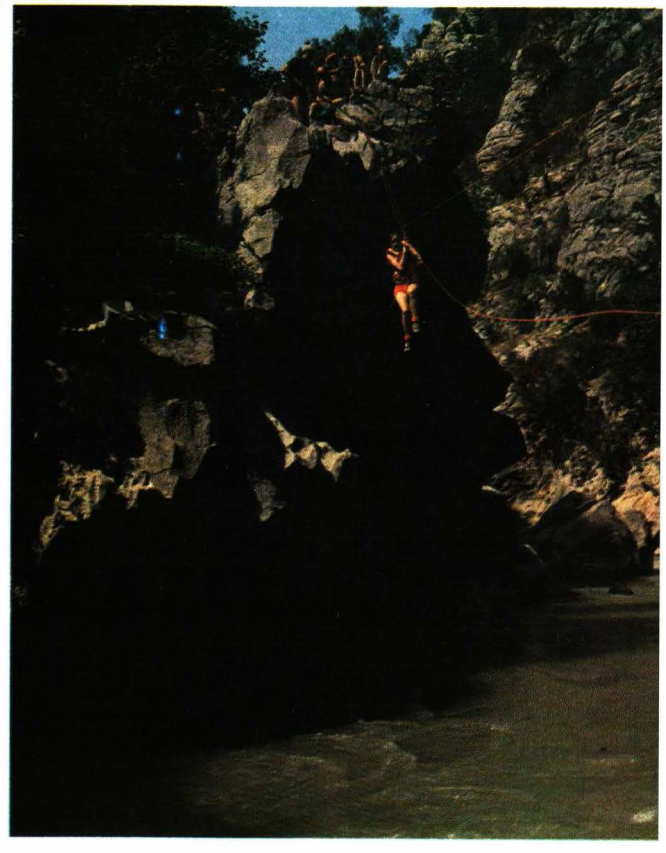
MAĞARACILIĞIN (SPELEOLOJİ'NİN) SPORTİF YÖNÜ

Mağaracılık, Bilimsel adıyla SPELEOLOJİ, bugün batı ülkelerinde, büyük halk kitlelerinin rağbet ettiği çok ilginç bir spor koludur. Dağcılık sporunun özel bir ihtisas kolu olarak, İkinci Dünya Harbinden hemen sonra ortaya çıkan MAĞARACILIK bugün henüz memleketimizde tanınmamış, yeni bir spor koludur. Buna birçok kimseler «Tersine Alpinizm» demektedirler. Zira, mağaralar yatay yönde oluştuğu kadar, dikey kuyu şeklinde olan ve derinlikleri yüzlerce metreyi geçenleri vardır. Meselâ, dünyanın en derin mağaralarının bulunduğu Fransa'daki Pierre St. Martin, Jean Bernard ve Berger uçurumunun, her birinin derinlikleri - 1100'er metreden fazladır. Bu mağaralara speleologlar (Araştırıcılar) büyük gruplar halinde ve yer altında kamplar kurarak, özel dağcılık malzemeleriyle inmektedirler. Memleketimizde bugüne kadar yaptığımız araştırmalar sonunda, bulduğumuz en derin mağara — 331 metredir. (Akseki ilçesinin kuzeyinde Çevizli Bucağı yakınlarındaki Düdencik Mağarası). Şüphesiz, bundan çok daha derin mağaralarımız mevcuttur, ancak, bu spor kolunda henüz yeni olduğumuz için, inceleme fırsatı bulabildiklerimiz içinde en derin olanı budur diyebiliyoruz.

Dağcılık (Alpinizm) sporunda yapılan tüm hareketler mağaracılıkta da mevcuttur. Dağcılıkta gün ışığında yapılan iniş ve çıkışların, zifiri karanlıkta ve çok kaygan zeminlerde, yeraltı derelerinin dondurucu şelâleleri altında, çok daha zor şartlar altında yapıldığını söylersek, mağaracılığın ne denli güç ve tehlikeli bir spor olduğu hakkında bir fikir vermiş oluruz. Zaten çok derin mağaralar, yüksek dağların doruklarında bulunduklarından, bunların araştırılması sırasında mecburen Dağcılık yapılmaktadır. Onun için bu iki spor, birbirlerinden ayrılamıyacak Siyam'lı ikiz kardeşler gibidirler.

Mağaracılık, bugün Avrupa'da ve bütün dünyada Dağcılık Kulüp Derneklerinin, özel bir ihtisas kolu halinde faaliyet göstermektedir. Son yıllarda, mağaraların içindeki göllere ve yeraltı derelerindeki sifonlara dalışlar da çoğalmıştır. Özel balık adam cihazları ve tüplerle dalışlar, derin uçurumlara inmek kadar, hatta ondan da daha tehlikeli olmakta ve her yıl batı ülkelerinde bu sporu yapanlar, adedi küçümsenmeyecek kurbanlar vermektedir.

Memleketimiz, Mağara ve Yeraltı Dereleri bakımından, dünyanın en zengin ülkelerinden biridir. Türkiye'de en az 40.000 kadar mağaranın bulunduğu tahmin edilmektedir. Mem-

Bir bayan Speleolog'un Manavgat Çayı vadisinde ip üzerinde bir yakadan öbürüne geçişi. - A Woman Speleologist crossing Manavgat river using a rope.

leketimizde bu sahadaki araştırmaları 1964 yılında kurulmuş bulunan «TÜRKİYE MAĞARA ARAŞTIRMA, TANITMA VE TURİZM DERNEĞİ» yapmaktadır. Halen, 150 kadar üyesi bulunan bu dernek, tamamen amatör sporculardan müteşekkildir. Bunlar içinde, önemli sayıda bayan üye de bulunmaktadır. Dernek üyeleri, yaz aylarında, mağara araştırmalarında bulunmak üzere memleketimize gelen yabancı guruplarla birlikte araştırmalara iştirak etmekte ve derneğin kurucu başkanı, bu gurupları değişik bölgelere göndererek, bazılarına bilfiil katılarak araştırmaları yönetmektedir. Yalnız olarak tek veya çift gelen araştırıcıların sayısı da bir haylidir. Türkiye Mağara Araştırma, Tanıtma ve Turizm Derneği, her yıl İlkbahar aylarında turistik değeri bulunan mağaralara geziler tertip etmektedir.

İstanbul'da Boğaziçi Üniversitesinde, tamamen öğrencilerden oluşan bir «Mağaracılık Kulübü» mevcuttur. Ankara'da Orta Doğu Teknik Üniversitesinde de aynı şekilde bir öğrenci gurubu bir «Mağaracılık» kolu kurma hazırlığı içindedirler.

Dağcılık ve Mağaracılık her ne kadar birbirlerinden pek ayrılmayan spor kolları iseler de, ülkemizde Dağcılık Federasyonu'nun başına gelen başkanlar (sayın Latif Osman Çıkıgil müstesna olmak üzere) mağaracıları kendi federasyonlarının bir ihtisas kolu olarak görmemişler, mağaracıların ayni zamanda dağcı, veya bunun tersi, dağcıların mağaracı olabileceklerini anlamak istememişlerdir. Oysa bütün dünya ülkelerinde Mağaracılık, Dağcılık Kulüp ve Federasyonların özel ihtisas kolu olarak birlikte çalışmaktadırlar. İnşallah bundan sonra kurulacak yeni Dağcılık Federasyonlarının, «Mağaracılığı» bünyelerine almaları veya Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'ne bağlı yeni bir (Mağaracılık Federasyonu» kurulmasının çok yerinde olacağını burada belirtmek isterim.

Gençliğimizin bu sporları yapmasının faydası sayılamıyacak kadar fazladır. Zira, Dağ ve Mağaracılık sporlarını yapmak üzere doğaya koşanlar, dağın ve mağaranın bilimsel yönü ile de ister istemez ilgilenmektedirler. Oralarda yaşayan bitki ve hayvanlar, suların özelliği, mağara havası ve meteorolojisi, jeolojik yapı, taş ve mineraller, mağaranın kesit ve plânının yapılması, fizikî ve kimyasal olayların incelenmesi v.s. gibi hâdiselerle ilgilenmek, gençlerimizdeki «Araştırıcı» yönü etkilemekte ve sonraları bu meraklıların birçoğu bu sporların bilimsel yönü ile uğraşan birer bilim adamı olmaktadırlar.

MAĞARACILIĞIN (SPELEOLOJİ'NİN) BİLİMSEL YÖNÜ

Mağaracılığın bilimsel yönü de memleketimiz için son derece önemli bir uğraşıdır. Bazı büyük baraj ve sulama suyu projelerinde, şehir ve kasabalarımıza içme suyu temininde, speleolojik araştırmaların, yeraltı su sistemlerinin araştırılmasının hem bilimsel açıdan, hem de ekonomik alanda temin edeceği faydalar büyüktür. Ülkemizde Toros dağlarında Düdenlere (su çeken delikler) kaçan sular, 100 km. kadar yerin altından gittikten sonra, Manavgat Çayı vadisinin orta kısımlarında bulunan bir mağaradan (Altınbeşik - Düdensuyu Mağarası - Ürünlü Köyü - Akseki) yeryüzüne çıkmakta ve Manavgat Çayına karışmaktadır. Bu karstik sistem, dünyanın bilinen en uzun yeraltı su sistemlerinden biridir. Aynı çayın, biraz daha mansabında, yine bir mağaradan çıkan ve Manavgat Çayına karışan ve bu çayın yarı suyunu besleyen büyük karstik menba, en az zamanında 25 m^3/saniye sarfiyatıyla, dünyanın en büyük yeraltı nehrini teşkil etmektedir. (Dumanlı Yeraltı Nehiri)

Büyük şehirlerimizden birçoğu içme ve kullanma sularını, yeraltı derelerinden temin etmektedirler. (Antakya - Zonguldak şehirleri vs. gibi...)

Bazı ilçelerimiz, yeraltı derelerinden hem içme ve kullanma, hem de Hidroelektrik Santrallarının suyunu almaktadır. (Konya'nın Ermenek ilçesi gibi...)

Keban Barajının hem yapılırken hem de hizmete açıldıktan sonra son derece önemli Speleolojik problemleri ortaya çıkmıştır. Baraj rezervuar gölünde vuku bulan önemli su kaçaklarına mani olmak üzere bir üyemiz, bilimsel ve speleolojik incelemeler yapmış ve kaçakların önemli miktarda azalmasına neden olan uygulamalarda bulunmuştur.

Güneydoğu bölgemizde bulunan Ceylânpınar Devlet Üretme Çiftliğinin altından, sarfiyatları çok büyük yeraltı dereleri Suriye'ye kaçmaktadır. Komşu ülkenin hududu altından geçen bu yeraltı sularının bir kısmını kendi hudutlarımız içinde tutmamız ve sulu ziraata yönelmemiz pekâlâ mümkündür. Aynı şekilde güneyde Akdeniz bölgemizden, Silifke, Antalya, Finike ve Kaş sahillerinden denize kaçan ve tuzlanarak istifade edilemeyen yeraltı derelerimizin sayıları oldukça fazladır. Bunların bir kısmının sularını, sahil şeridi gerisinde tutarak, turfanda sebze ve meyve bölgemiz olan bu yörelerde, istifadeye sunmanın temin edeceği ekonomik fayda, milyarlarca liralık bir gelir artışı sağlayacaktır.

Zonguldak kömür havzasında, işletilen verimli kömür tabakaları üzerinde çok sayıda yeraltı dereleri bulunmaktadır. Açılan galerilerin bazıları bu yeraltı derelerini kesmektedir. Aniden su hücumuna maruz kalan işçilerimiz için, bu yeraltı derelerinin araştırılması, plân ve kesitlerinin çıkarılması ve havzada gereken Speleolojik araştırmaların yapılmasının hayati önemi vardır. Bu yeraltı derelerinin sularından içme, kullanma ve kömür yıkama gibi ihtiyaçlar için de istifade edileceği şüphesizdir.

Speleolojik araştırmalar esnasında yapılan boya deneyleri sayesinde Türkiye jeolojisi ve tektoniği konularında da ortaya aydınlatıcı bilgiler çıkmaktadır. Bazı bindirme ve şariyaj bölgelerinde, yapılan boya deneyleri alt yapı hakkında doğru bilgi vermektedir.

Batı ülkelerinin bir çoğunda Speleolojinin ilmî yönü ders olarak Üniversitelerde okutulmaktadır. Romanya, Yugoslavya, Fransa ve Avusturya vs. gibi ülkelerde Speleoloji Enstitüleri ve Akademileri bulunmakta ve oralarda yüzlerce bilim adamı değişik bilimsel konular üzerinde araştırmalar yapmaktadırlar. Bizim memleketimizde ise, daha maalesef, Üniversitelerimiz, memleketimiz için bu derece önemli bir konuyu, (Karstik Araştırmalar ve Karstik Hidroloji, kalkerler içindeki yeraltı suyu konuları) ders olarak dahil etmemekte ısrarlı bir tutum içindedirler. Çekoslovakya'da, Mağara ve Yeraltı Derelerinin oluşumuna müsait kalker formasyonlarının kapladığı saha, takriben 5000 km², Türkiye'de ise, bu alan 100.000 km²'den az değildir. Orada, yüzlerce bilim adamı bu mevzuda çalışmakta, bizde ise, daha henüz bu alanda yetişmiş bir tek uzmanımız dahi yoktur.

MAĞARACILIĞIN (SPELEOLOJİ'NİN) TURİZM ALANINDAKİ ÖNEMİ

Bugün Avrupa ve Amerika'da özel bir Mağara Turizmi gelişmiştir. Geçen asrın sonlarında başlayan «MAĞARA TURİZMİ», bilhassa İkinci Dünya Savaşından, 1950'lerden sonra yaygın bir gelişme göstermiştir. Bugün, Amerika, Fransa, Yugoslavya, İtalya, Çekoslovakya vs., gibi memleketler Mağara Turizm'inden yılda milyonlarca liralık gelir sağla-

maktadırlar. Meselâ, Yugoslavya'daki Postoyna Mağarasının bir yılda 100 milyon TL. fazla bir gelir sağladığını düşünürsek, Mağaracılığın, Mağara Turizminin önemi kolayca anlaşılır. Turistler Postoyna Mağarasını, Ankara Gençlik Parkındaki minyatür tren benzeri küçük trenlerle dolaşmaktadırlar. Mağara içinde çok sayıda muhteşem avizeler, beton yollar, merdivenler inşa edilmiş ve mağara içi, sarkıt ve dikitlerin arkalarına yerleştirilen renkli ampullerle çok cazip bir hale getirilmiştir. 1965 yılında, Yugoslavya'da toplanan 4'ncü Uluslararası Speleoloji Kongresi, 600 kadar delegenin iştirakiyle bu mağaranın içindeki salonlardan birinde toplanmıştır. Amerika'da, Kentucky Eyaletindeki dünyanın en büyük mağaralarından biri olan «Mamoth Cave» de, 1500 ziyaretçiye aynı zamanda yemek çıkaracak bir lokanta mevcuttur. Fransa'daki Padirac, Aven Orgnac, Aven Armand ve Lacave Mağaralarına turistler, asansörler, dişli tren (Füniküler) le inip dolaşmakta, içinde yeraltı deresi bulunanları sandallarla gezmektedirler. Bu mağaraların herbirini yılda yarım milyon turist ziyaret etmektedir. İspanya'da Mallorca adasındaki Dragon Deniz Mağarasına Palma şehrinden, İtalya'da Napoli şehrinin karşısındaki Kapri adasındaki «Grotto Azura» (Mavi Mağara)yı, Roma şehrinden hergün yüzlerce, tatil günlerinde de binlerce turist gidip gezmektedir. Palma'daki Dragon, Macaristan'da Aggtelek, Belçika'da Han, Lübnan'da Beyrut yakınlarındaki Jeita, Yunanistan'da Kefalonya adasındaki Drogharti vs. gibi mağaralar içersinde turistlere konserler verilmektedir. Bazılarında müziğe ışık oyunları da karıştırılmakta ve yeraltı dünyası çok ilginç bir hale getirilmektedir. Fransa, Almanya, Macaristan, (ülkemizde de Alanya'daki Damlataş Mağarasında) gibi bazı ülkelerdeki mağaralar içinde tedavi merkezleri tesis edilmiş olup, buralardan sağlık alanında istifade edilmektedir.

Mağaralardan askeri alanda istifade edilmekte, bazı yörelerde de mağaralar depo olarak kullanılmaktadır. İsveç'te bir mağara mazot deposu, Fransa'nın ünlü Rokfor peynirinin yapıldığı yerde ise peynir deposu, diğer birçok ülkede, bu arada bizim memleketimizde de bazı mağaralar buzhane olarak kullanılmaktadır.

Çok yönlü yeraltı dünyası, maalesef bugün memleketimizde hemen hemen hiç bilinmemekte ve 20 yıldanberi, ülkemizin bu tür zenginliklerini araştırıp bulmak ve içlerinde turistik değerleri olanlarını turizme açmak gayesi ve idealiyle kurulmuş bulunan TÜRKİYE MAĞARA ARAŞTIRMA, TANITMA VE TURİZM DERNEĞİ'ne hiçbir resmî veya özel kuruluşumuz maddi veya manevi yardımda bulunmamıştır.

Mağara ve Yeraltı Dereleri bakımından dünyanın en zengin ülkelerinden biri olan memleketimizdeki bu değerlerimizin çoğu, henüz keşfedilmemiş ve el değmemiş olarak durmaktadır. En başta Hükümetimizin, Üniversitelerimizin, Kültür ve Turizm Bakanlığının, Gençlik ve Spor Bakanlığı ile özel sektördeki büyük kuruluşlarımızın, bundan böyle maddi ve manevi yardımlarını bekleyen bu Derneğe ilgilenmelerini diliyoruz.

MAĞARALAR NASIL MEYDANA GELİR

Mağaralar, genellikle aynı cins arazi içinde bulunur. Meselâ memleketimizde mevcut olduğunu tahmin ettiğimiz 40.000 kadar mağaranın en azından 39.500'ü Kalker (Kireçtaşı) içinde bulunmaktadır. Kireçtaşları ve benzeri taşlar ki, bunlar tortul kayaçların özel bir sınıfını teşkil eder ve bu sınıfta Kalker, Dolomi, Kalsit, gibi karbonatlı ve jips gibi sülfatlı taşlar bulunur. İşte mağaraların çok büyük bir ekseriyeti bu formasyonlar içindedir. Diğer formasyonlar içinde de birçok özel şartların bir araya gelmesiyle, çok nadir olarak teşekkül eden mağaralara da tesadüf edilir.

Andezit, bazalt ve trahit gibi volkanik formasyonlar içinde de mağaralara rastlanır. Bu gibi mağaralara güzel bir misâl olarak Konya ilindeki Suğla gölünün kuzey sahilleri yakınında, Orta Karacaören köyündeki andezitler içindeki mağaraları gösterebiliriz. Bundan başka, gre (Kumtaşı) granit v.s. gibi diğer tortul ve mağmatik kayaçlar içinde de çok ender olarak mağaralara rastlanır.

Mağaraların çok büyük bir ekseriyetinin bulunduğu kalker ve dolomi gibi tortul kayaçların menşei, kimyasal ve biokimyasal olup, genellikle eski denizlerde çökelmeyle teşekkül etmişlerdir.

Karbonatlı kayaçların en mühim özelliği, CO_2 (Karbon dioksit) gazını havi sular içinde erimeleridir. CO_2 gazı hem atmosferde, (3/10.000 miktarında) hem de bitki köklerinin bulunduğu bitkisel toprak tabakası içinde mebzul olarak bulunmaktadır. Bütün canlı varlıkların terkibinde C (Karbon), O (Oksijen), N (Azot) ve H (Hidrojen) vardır. Canlı varlıklar, yaşamak için muhtaç oldukları enerjiyi organik birleşimlerdeki (C) karbonu yakarak elde ederler.

Kalkerler, en eski jeolojik devirlerden beri, (2500 - 3000 milyon sene eski olan 1. Zamanın Prekambriyen devrinden beri) teşekkül etmektedir. Menşeyi, anlattığımız bu şekilde olan kalker bir masif üzerine düşen yağış suları, atmosferden geçerken ve yer yüzüne düştükten sonra da, zemine nüfuz ederken, bitkisel toprak tabakasında bulunan uzvi bitki bakiyelerinden elde ettiği CO_2 gazı ile birleşirler ve:

H_2O (su) + CO_2 (karbon gazı) = H_2CO_3 (asit karboniği) meydana getirir. Bu da, kalsiyum karbonat ($CaCO_3$) terkibindeki kalkeri eritir. Bu reaksiyon şöyle devam eder:

$CaCO_3 + CO_2 + H_2O = (CO_3H_2)Ca$ (Kalsiyum bikarbonat) kalker, karbon gazı ve su, kalsiyum bikarbonatı meydana getirirler. Fakat bu reaksiyon pek basit olmayıp, her iki yöne de işleyen tiptendir. En ufak bir basınç ve ısı değişikliğinde, reaksiyon, aksi yöne, yani, sağdan sola işler.

Kalker bir masif üzerindeki bir bitki örtüsü bulunan meselâ, bir çayır üzerine düşen atmosferik yağış suyu, buradan temin ettiği, CO_2 gazı ile zenginleşir ve asit karbonikli bir su halinde kalker çatlağı içine dahil olur. Kalker masif içine geçen su, bir miktar kalsiyum karbonatı, yukarıdaki kimyasal reaksiyonda görüleceği gibi, soldan sağa işleterek eriyebilir, bi-karbonat haline getirir.

Bu solüsyon, mağara tavanına vardığında, değişik vasıftaki bir atmosfere ulaşır. Mağara havasındaki daha az miktarda bulunan CO_2 gazı, eksik bulunan CO_2 gazını, bi-karbonatlı solüsyon içinden temin eder ve denklem bozulur bu sefer sağdan sola olan reaksiyon işler ve bunun neticesinde de bir miktar $CaCO_3$, çökelmeye maruz kalır. Bu şekilde mağara tavanından aşağı doğru uzayan sarkıtlar (Stalaktit) ve mağara zemininden yükselen, dikitler (Stalagmit) meydana gelir.

Neticede, asit karbonikli suların genişlettiği kalker çatlak ve boşlukları büyüye büyüye mağara, galeri ve salonlarını meydana getirirler.

Öte yandan deniz hayvanları kabuklarının denizin dibine çökmesiyle meydana gelen ince kum ve çamur görünüşündeki tabaka, jeolojik devirler boyunca sertleşir ve bu suretle, kalker tabakaları teşekkül eder. Bundan sonra, orojenik hareketlerle yükselmeler başladıktan sonra, deniz dibi dağ şeklinde yükselmeye maruz kalır. Bir yandan da Karstik Korozyon (Kimyasal erozyon = aşınma) devam ettiğinden mağaralar ve yeraltı sistemleri gittikçe büyümeye başlar.

Mamafih mağaraların da aynen canlılar gibi bir doğma, büyüme ve duraklama (fosil) safhaları mevcuttur.

Fosil safhaya geçen bir yeraltı sisteminde duraklama devresinden sonra, harabiyet başlar.

TÜRKİYE'DEKİ MAĞARA ARAŞTIRMALARININ TARİHÇESİ

Türkiye'de literatürdeki ilk mağara araştırması, 1927 yılında, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Zooloji Profesörü Raymond Hovasse tarafından, Yarımburgaz Mağarası'nda mağara hayvanları üzerinde yapılan incelemedir.

İkinci, speleoloji'yi ilgilendiren bilimsel yazı, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Profesörü Cemal Alagöz'ün 1944 yılında Coğrafya Kurumu bülteninde ve ayrı baskı halinde çıkan «Türkiye'de Karst Olayları» isimli incelemesidir. Bundan sonra, İsveçli K. Lindberg'in 1949 ve 1950 yıllarında Anadolu'daki mağaralarda yaşayan hayvanlar üzerinde yaptığı ve sonradan bunları 1952-1954 yıllarında Fransa'da, Milli Speleoloji Komitesiyle, Bilimsel Araştırmalar Merkezi'nin ortak yayın organı olan «Annales de Spéléologie» de fransızca olarak yayınladığı «Birkaç Türk Mağarası Üzerine Notlar» başlığıyla çıkan ve bazı mağaralarımızda yaşayan mağara hayvanları üzerine yazılarıdır.

Bundan sonra, bir ekiple yapılan ilk önemli araştırma 1955 yılında, Konya'nın Ermenek ilçesindeki Maraspoli Mağarası ve Yeraltı Deresi'nde bizim yapmış olduğumuz incelemedir. (Bibl. No: 1)

1955-1964 arasında geçen 10 yıl zarfında, bizim tek başımıza veya mahalli olarak oluşturduğumuz ve sırf bize yardımcı olmak üzere, araştırmalarımıza katılan bir veya birkaç kişiyle yaptığımız takriben 100 kadar mağaramızı kapsayan araştırmalarımız gelir.

1964 yılı, speleoloji tarihimizde önemli bir tarihtir. Zira, o yıl, Ankara'da «Türkiye Mağara Cemiyeti» kurulmuştur.

Böylece, Türkiye'deki grup halindeki speleolojik araştırmalar bu derneğin kurulmasıyla başlar. Sonradan adı değişen ve «Türkiye Mağara Araştırma, Tanıtma ve Turizm Derneği» adını alan bu dernek, daha henüz kuruluş yılında, uluslararası bir konferans ve bir de gezi organize etmiştir. İlk araştırmalar yabancı ve bilhassa Fransız mağara araştırıcılarıyla birlikte, Paris Speleoloji Kulübü üyeleriyle birlikte yapılmıştır. 1966 ve 1967 yıllarında Fransız Speleologlarına ilâveten İngiliz mağaracılar da, Toroslardaki mağara araştırmalarına katılmaya başlamışlardır. «Türkiye Mağara Araştırma, Tanıtma ve Turizm Derneği»ni kurduktan sonra 1964 yılından itibaren Türkiye'de yapılan bütün speleolojik araştırmaları yönettik ve Türk - Fransız İngiliz ve İtalyan ortak mağaracı gruplarına başkanlık yaparak, onlarla birlikte bilhassa Toroslardaki mağaralarımızı inceledik.

Antalya'nın Manavgat ilçesi yakınlarında inşa edilen Oymapınar Barajı ile ilgili, bu barajın avan proje safhasında, bölgenin karstik yapısı ile ilgili araştırmalarla görevlendirildikten sonra, Torosların bu bölgesinde, Beyşehir gölü ile Manavgat Çayı vadisi arasında çok detaylı çalışmalar yaptık ve bu bölgede yer alan en az 500 mağarayı inceledik. 1970 yılında Barcelona'dan gelen bir İspanyol mağaracı grubunu Bursa Ayvaini'ne ve Zonguldak mağaralarına gönderdik. Bu araştırmalarımız İngiliz, İtalyan ve bilhassa Fransız mağaracılarıyla daha sonra, 1980 yıllarına kadar devam etti. 1975 yılından itibaren, İstanbul Boğaziçi Üniversitesi Mağaracılık Kulübü üyeleri (BÜMAK) de araştırmalarımıza katılmaya, ayrıca, kendileri de değişik yörelerdeki mağaralarımıza müstakil araştırma gezileri organize etmeye başladılar. Birkaç yıldan beri de, Ankara'da Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü'nde «Mağara Araştırmaları ile ilgili bir kısım, Dr. Jeomorfolog Nuri Güldalı başkanlığında, Alman Speleologlarının iştiraki ve bazı Alman araştırma merkezlerinin maizeme yardımlarıyla, mağaralarımız bilimsel olarak incelenmeye başlandı. Fakat, henüz, batıdaki gibi tam bilimsel ve sportif araştırmaları yapabilecek, eksper bir grubumuz mevcut değildir. Büyük bir yeraltı su ve mağara sisteminin incelenmesi en az 10 kişilik tam teçhizatlı sportif yönden antrenmanlı ve tecrübeli bir ekiple ger-

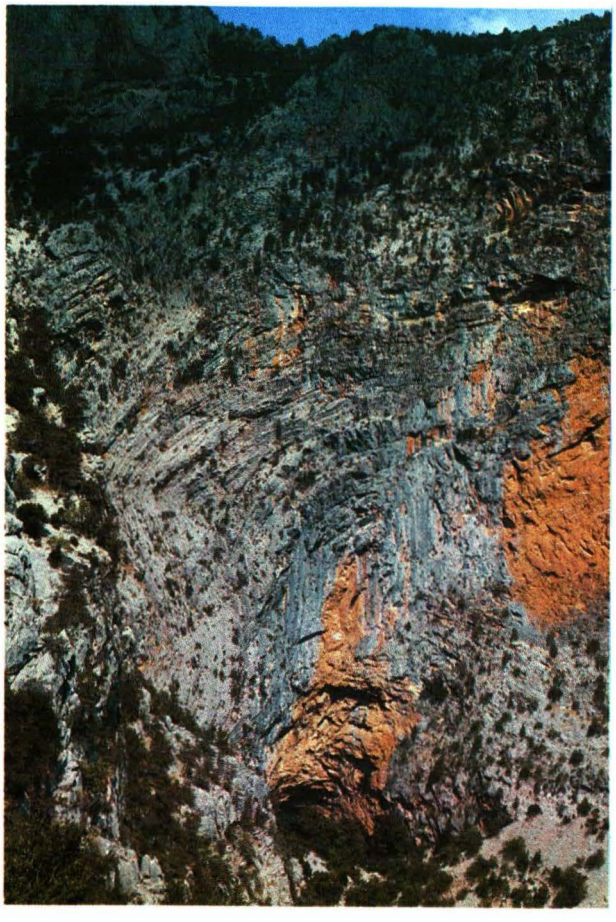
çekleştirilebilir. Bu sporu yapmak isteyen kabiliyetli pek çok genç mağaracılarımız varsa da, bunlara, gerekli malzemeyi temin edip kurslar açarak yetiştiremedikçe, ciddi speleolojik araştırmalara girişmemiz mümkün değildir. Bugünkü şartlarda, devletimizin, Spor ve Gençlik Bakanlığı'mızın bünyesinde bir «Mağaracılık Federasyonu»nun kurulmasını zaruri görmekteyiz. Zaten, bugün, Ankara'da yeni Dernekler Kanunu'na göre, yeniden reorganize olacak olan «Türkiye Mağara Araştırma, Tanıtma ve Turizm Derneği»ne ilâve olarak, İstanbul, Antalya ve Zonguldak illerimizde de bu şehirlerin adını alacak mağaracılık derneklerinin kurulma hazırlıkları devam etmektedir. İstanbul'da Boğaziçi, Ankara'da Hacettepe ve Ortadoğu Teknik Üniversitelerinde de öğrenci derneklerinin faaliyete geçmeleriyle bir federasyon oluşturacak kadar mağaracının Spor ve Gençlik Bakanlığı'ndaki «Mağaracılık Federasyonu»nun biran evvel kurulmasını büyük bir ümit ve heyecanla beklediklerini biliyoruz. Gençliğimizin sportif yönden sağlam ve dayanıklı yetişmesine, hem de bilimsel araştırmalara yönlendirilmesine yardımcı olacak böyle bir girişimi yeni hükümetimizin kabul edeceği ümdini, bütün Türkiye mağaracılarının arzusu olarak burada belirtmeyi bir görev bilmekteyim. Ülkemizin jeolojik yapısı icabı, kalker formasyonları büyük bir alanı kaplamaktadır. Birçok baraj, önemli sulama ve içmesuyu projelerimiz için, mağaralarımızın ve yeraltı su sistemlerimizin bilimsel olarak araştırılması gerekmektedir. Böylece bu sahada da, yeni bilim adamlarımız yetişmiş olacak ve kurulacak olan yeni Mağaracılık Federasyonu, hem Türk sporu ve bilimine, hem de turizmine büyük katkıda bulunacaktır.

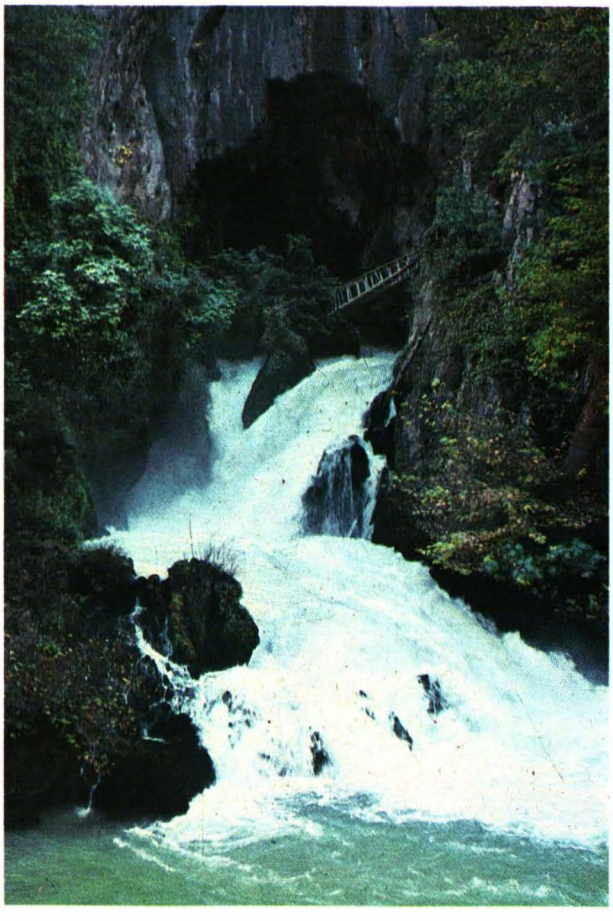

1965 yılında davetimiz üzerine, ilk kez Fransa'dan çok kalabalık bir mağaracı grubu ve bir de televizyon ekibi ülkemize gelmişlerdir. Türk ve Fransız mağaracıları toplu halde. - Turkish and French Speleologists preparing for the explorating of Taurus Mountains Caves.

Ülkemizin dünya çapında önemli olan mağaralarından Altınbeşik-Düdensuyu ve Dumanlı Mağaraları. - The most important caves of Turkey: Dumanlı and Altınbeşik-Düdensuyu.

I. BÖLÜM ANTALYA MAĞARALARI

DUMANLI MAĞARALARI ve YERALTI NEHİRİ
Manavgat - ANTALYA

Dumanlı Mağaraları ve Yeraltı Nehiri, Antalya'nın Manavgat İlçesinin 20 km. kadar kuzeyinde, bulunmaktadır. Manavgat çayı vadisinde Dumanlı boğazı mevkiinde, sol sahildeki bir mağaradan çıkarak, manavgat çayına karışan Dumanlı yeraltı nehiri, halen, dünyanın en büyük yeraltı nehirlerinden biri sayılmaktadır.

Dumanlı Yeraltı Nehirine Manavgat İlçesinden itibaren, şelâlenin yanından geçen çok geniş ve düzgün bir yolla gidilebilmektedir. Dumanlı Kaynağının çıktığı yerin 2 km. mansabındaki Oymapınar Barajı dolayısiyle yapılan yeni yoldan baraj yerine kadar her türlü vasıtayla gidildikten sonra, eski ve tarihi Side şehrinin su yolu üzerinden de yarım saat yayan yürüyerek Dumanlı boğazı içindeki, suyun çıktığı yerin karşısına varılmaktaydı. Bu suretle, Dumanlı yeraltı nehirinin çıkışını görmeye giden ziyaretçiler, aynı zamanda da, antik çağların en önemli ve muhteşem mühendislik yapılarından biri olan Side şehri su yolunu da, görme fırsatını bulabiliyorlardı. Fakat, halen Oymapınar Barajı inşa edildiğinden, eski Side su yolunun da önemli bir kısmı yok olmuştur.

Dumanlı yeraltı nehirinin çıkış ağzı karşısından bir kanalla suyu alan Sideliler, tek ve çift katlı aquadukt'ları, tüneller ve Oymapınar Baraj yerindeki kalker boğazdan da kısmen tünel, kısmen de kayayı oyarak ve yontarak su kanalını geçirmişlerdir. 30 km. kadar uzunluğu bulunan bu su isalesi memleketimizin en değerli arkeolojik kalıntılarındandır.

Fakat hem bu arkeolojik kıymetimizin önemli bir kısmı, hem de en nadide doğal güzelliklerimizden biri olan Dumanlı boğazı, yeraltı nehirinin çıkışı ve Dumanlı I ve Dumanlı II Mağaraları, Oymapınar Barajının yapılmasıyla kalın bir su tabakası altında kalmış ve yok olmuştur.

Dumanlı Karst Kaynağı, Manavgat Çayının esas ana kaynağı idi ve minimum debisi 25 m^3/sn., feyezan anlarında da 100 m^3/sn.den fazla sarfiyata ulaşmaktaydı. Dumanlı Mağaraları, 2. Zamana ait kretase kalkerler içinde yer almıştır.

Bir mağaradan, dipten sifonlu bir mekanizma ile yükselerek (voklüz tipi menba) önündeki eşiği aşan bu menbaya giriş, çıkış ağzından mümkün olamamaktaydı.

Yeraltı nehiri üzerine, yamaç üzerinde bulduğumuz dikey durumdaki iki delikten, iki dikey kuyudan iniş yapabildik ve bu mağaralara, Dumanlı I ve Dumanlı II Mağaraları adını verdik.

Dumanlı Yeraltı Nehri'nin tetkiki, 1966 yılında, o bölgeye yapılacak Homa (Oymapınar) Barajının projesi için icap ediyordu. Bu etüd ilk defa tarafımızdan yapılmıştır. Böylesine önemli, güç ve aynı zamanda tehlikeli bir araştırma memleketimizde ilk defa yapılacaktı. Elektrik İşleri Genel Müdürlüğü tarafından bu tetkiki yapmak üzere görevlendirildikten sonra, fevkalâde sarp ve vahşi bir boğazın sol

Dumanlı I Mağarası içindeki sarkıtlardan bir görünüş. A view of stalactites in Dumanlı I Cave.

sahilinde bulunan bu karstik kaynağın incelemesini yapmak üzere, Fransa'da yayınlanmakta olan bir Speleoloji (Speleoloji = Mağara ve Yeraltı nehirlerinin araştırılmasıyla uğraşan ilime, Speleolog'ta = Mağara araştırmacılarına verilen isimdir) mecmuasında bütün dünya speleologlarına bir çağrıda bulundum. Bu önemde bir yeraltı su sisteminin tetkiki, ancak, kalabalık bir araştırmacı grubu ve özel malzeme ile mümkün olabildiğinden, bizim memleketimizde de bu sahada yetişmiş tecrübeli mağara araştırıcılarının bulunmaması, ayrıca da bu mevzubahis tetkik için gereken özel malzemenin de olmaması, böyle bir işbirliğini zaruri kılmaktaydı. O yıllarda takip ettiğim, bu mevzuyla ilgili dergilerde, Türkiye, Speleoloji sahasında henüz bilinmeyen «meçhul» bir ülke olduğundan, böyle bir çağırıya müsbet cevap alacağımı ümit ediyordum. Neticede, umduğum gibi 3 ecnebi grup, böyle bir tetkiki birlikte yapmayı teklif etti ve Türk, İngiliz, Fransız araştırıcılarının katıldığı Uluslararası 20 kişilik bir grup DUMANLI YERALTI nehirinin Speleolojik tetkikini yapmak üzere teşebbüse geçti. Ekibimiz, bu sahada çok tecrübeli 10 İngiliz ve 5 Fransız mağaracı ile, 5 de Türk araştırmacıdan oluşmuştu.

Dumanlı yeraltı nehrinin çıktığı mağara, sol sahilde ve gayet sarp bir boğaz içinde bulunduğundan, yanına yaklaşmak bile çok zor olduğundan, mağara karşısına kolayca varabilmek için, Dumanlı boğazında, Manavgat çayının geliş yönüne doğru, EİE. İdaresi, tavsiyemiz üzerine bir tünel açmaya başladı.

Sağ sahilde, Manavgat çayı dere yatağından 15 m. kadar yüksekte açılan tünel hafriyatı, çok ağır ilerlediğinden, galeriyi, araştırmanın yapılacağı 1966 Ağustos ayı başlarına hazır etmek için son kısımda yarma şeklinde kayayı oymak suretiyle daha çabuk ilerleme imkânları araştırıldı. Bu şekilde ilerleme, çabuk olmakla beraber, hafriyatta çalışan işçiler, her an, büyük bir kaya parçasının altında ezilmek tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlar ve ölüm tehlikesi altında büyük bir feragatla çalışarak, tüneli, tetkik tarihine yetiştirmişlerdir.

Yarmanın sonlarında, ana menbaın karşısında bir dinamit ateşlemesiyle düşen büyük bir kaya kitlesinin, ağırlığının, en az 15 ton olduğu görülmüştür.

İncelemenin yapıldığı esnada, Manavgat çayı debisi (Akseki deresi) 50 m^3/sn., mağaradan çıkan yeraltı nehrinin sarfiyatı 25 m^3/sn. olmak üzere toplam debi 75 m^3/sn. tahmin edilmiştir.

8 Ağustos 1966 günü, lüzumlu malzemelerle mağara karşısına vardıktan sonra, o sene suyu çok bol olan ve şiddetli su cereyanı bulunan çayın, sol sahiline geçiş imkânları araştırılmıştır. Fransız ve İngiliz mağaracılarının

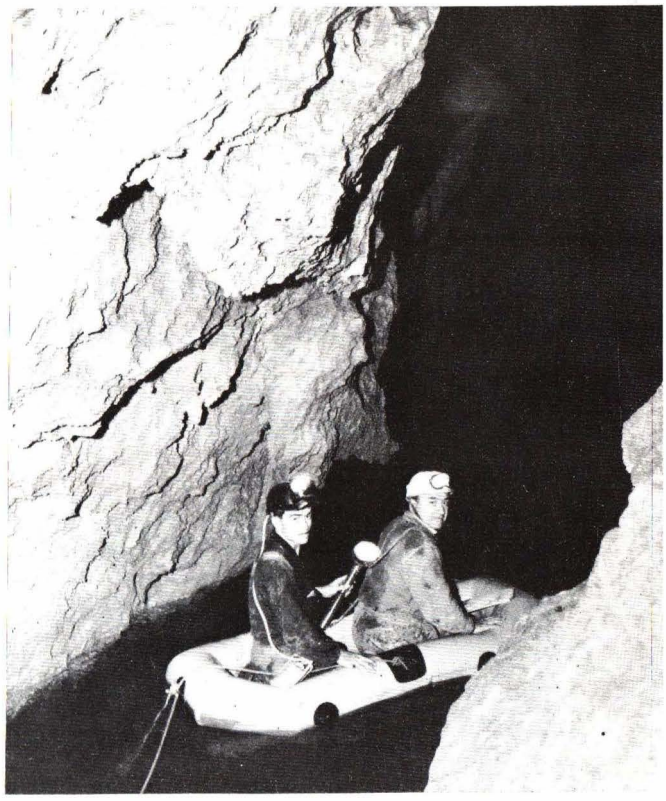
yüzerek veya botla, iple, emniyet ipiyle bağlı olarak karşı yakaya geçme teşebbüsleri başarısız kaldıktan sonra, Türk ekibinden Recep Altıntaş, cessur ve fedakârane bir teşebbüsle sol sahile yüzerek geçmeye muvaffak olmuştur. İp, karşı yakaya geçirilip sağlam bir ağaç gövdesine bağlandıktan sonra, yüzücümüz büyük bir ihtiyatsızlık yapmış ve bu defa, emniyet ipine bağlı olmadan, tekrar sağ sahile dönmek istemiştir. Şiddetli akıntı, kontrolünü kaybeden yüzücümüzü Dumanlı Mağara'dan şelâleler yaparak şiddetli ve dayanılmaz bir sür'atle çıkan yeraltı nehrinin karşısına, oradan da en küçük bir kurtuluş imkânı olmayan Dumanlı boğazındaki anaforlara doğru sürüklemeye başlamıştır. Kenardan bu dehşet içindeki sahneyi, yardım imkânı bulamadan seyreden Türk-İngiliz ve Fransız mağaracıları, bu Türk yüzücüsünün biraz sonra mucize kabilinden kurtuluşuna da sevinç içinde şahit olmuşlardır.

Yeraltı nehrinin çıkış yeri karşılarında, sağ sahilden nehir içine devrilen büyük bir ağaç gövdesinin en uç yapraklarını tesadüfen ve can havliyle yakalayan arkadaşımız, mutlak bir ölümden mucize kabilinden kurtulmuştur.

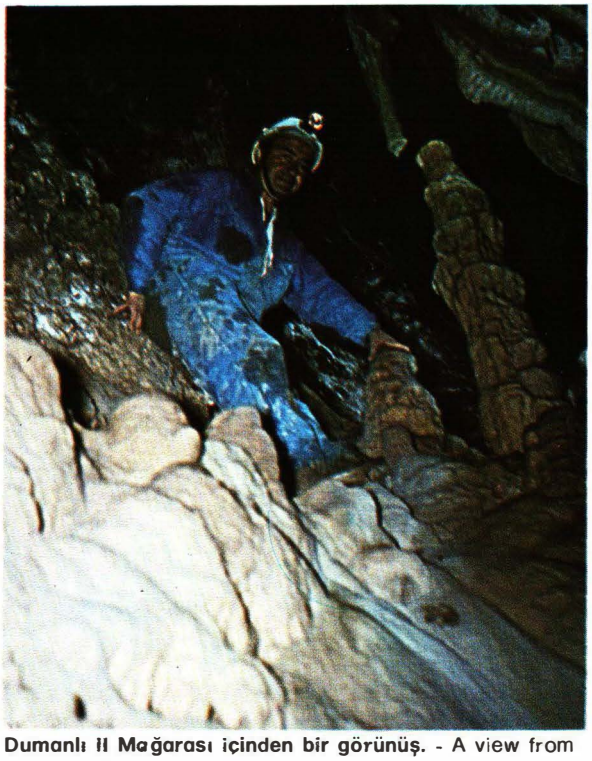
1'nci gün, ancak, ipin geçirilişi ve emniyetli bir geçiş sağlanmasına çalışıldıktan sonra, büyük botla, varagel tertibatı yapılmış ve araştırıcılar teker teker karşı sahile, bot üzerinde emniyet ipiyle bağlı olarak geçirilmişlerdir.

İlk olarak Dumanlı Mağarasındaki yeraltı nehrinin çıkışına gidilmiş fakat, hem yol kapalı olduğundan, hem de su, dipten kaynayarak büyük bir hız ve anaforlar yaparak çıktığı için çıkış ağzından yeraltı nehri içine giriş imkânı bulunamamıştır. Bundan sonra, iki Fransız dağcısı ve mağaracısı Max Couderc ve Claude Chabert, yeraltı nehrinin çıkış ağzından tehlikeli ve akrobatik hareketlerle suyun sol sahiline ip üzerinde geçmeye muvaffak olarak, 20 m. yüksekliğindeki tamamen dikey bir kalker duvarı tırmanmışlar ve üst kısımda bulunan fosil mağaranın içini tetkik etmişlerdir.

Fosil mağara ağzından da yeraltı nehrine herhangi bir geçit bulunamayınca, bu defa yamaç yüzünden, yeraltı nehrinin menba yönüne geçilebilecek başka bir mağara ağzı araştırılmaya başlanmıştır. Çok sarp yamaçta, biri nehirden 65 diğeri, 120 m. yükseklikte, 2 delik bulunmuş, bu suretle Dumanlı I ve Dumanlı II Mağaraları içine ilk defa girilmiştir.

Dumanlı I Mağarası içinde, Dünya'nın en büyük yeraltı nehirlerinden biri. - On the Dumanlı underground river, one of the biggest in the World.

Dumanlı II Mağarası içinden bir görünüş. - A view from Dumanlı II Cave.

Bu mağaralar içinde yeraltı nehrinin üzerine kadar, çelik tel ve aliminyum basamaklı, özel ve speleolog merdivenleriyle inilmiş ve yeraltı nehrinin muhtelif kolları, 9 derecedeki suya girilerek ve kauçuk botlarla araştırılmıştır. Dumanlı mağaraları içinde, kalkerler dikey durumda bulunduğundan, su, kalın kalker tabakalarını, hep sifonla geçmektedir. Bu yüzden, yeraltı nehrinin kaynak yönüne doğru ilerleme imkânı bulunamamıştır. Dumanlı yeraltı nehiri, dünyanın en büyük karstik kaynaklarından olup, aynı zamanda da, memleketimizin de en önemli doğal güzelliklerinden biriydi.

Oymapınar Barajı, inşası bittikten sonra bu kaynak, yeni teşekkül eden rezervuar gölü içinde ve kalın bir su tabakası altında kalmıştır. Dumanlı yeraltı nehirinin suyu, Toroslar içindeki kapalı havzalarda bulunan dolin, polye ve düdenlerden gelmektedir. Fakat, henüz kesin olarak nereden beslendiği, daha doğru bir deyimle, suyunun kesin olarak nereden geldiği bilinmemektedir.

Beyşehir gölünden ve Suğla gölünden beslendiğini ileri süren jeologlar varsa da, bu, kesin olarak ortaya çıkarılamamıştır. Bunun için, Beyşehir gölü - Manavgat çayı havzalarında daha geniş ve detaylı karstik ve jeolojik etüdlerin yaptırılmasına ihtiyaç vardır.

ALTINBEŞİK DÜDENSUYU MAĞARASI
Ürünlü Köyü - Akseki - ANTALYA

Altınbeşik Düdensuyu Mağarası Antalya İlinin, Akseki İlçesi, Aydınkent (Ibradı) bucağı Ürünlü (Unulla) köyü yakınında bulunmaktadır.

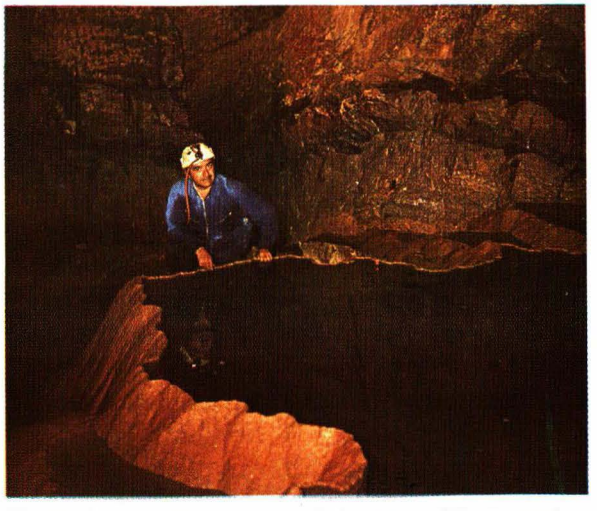
Altınbeşik Düdensuyu Mağarasına iki yoldan gidilebilmektedir. Daha fazla kullanılanı ve iyi durumda olanı Akseki - Ibradı - Ürünlü yoludur. Antalya'ya daha yakın ve kestirme olanı ise, Manavgat ilçesinden itibaren, şelâleden geçen ve Yayla alanı (Avason) köyü, Tepekli çeşmesinden geçen dağ yoludur. Mesafesi kısa olan bu yoldan ancak arazi arabaları geçebilmektedir. Bir ara Seydişehir Boksit (Alüminyum) madeninin bu yoldan taşınması düşünülmekteydi. Bu, tahakkuk etseydi, bu yol yapılacak ve turistik hale getirilecekti.

Altınbeşik-Düdensuyu Mağarası, Manavgat çayı vadisinde, nehir yatağına bir kilometre mesafede, gayet sarp, dikeye yakın bir kalker duvarın dibinde bulunmaktadır. Ürünlü köyünden 1-1,5 saatte, bir patika yoldan mağaraya inilebilmekte, 2 saatte de köye çıkılabilmektedir.

Altınbeşik -Düdensuyu Mağarası, II. Zaman kalkerleri içinde (Kretase) bulunmaktadır. Mağaranın çıkış ağzında, takriben 125 metre uzunlukta bazı kısımları 10-15 metre derinliğinde, bir yeraltı gölü, orta kısımlarının üst cihetinde de doğal bir köprü vardır. Birinci gölün sonunda 44 m. yüksekliğinde dikeye yakın diklikte bir duvarı, Speleologlar özel, çelik tel ve alüminyum basamaklı merdivenleriyle çık-

Altınbeşik-Düdensuyu Mağarası içinde I. gölün sonu. - End of the first lake in Altınbeşik-Düdensuyu Cave (Akseki-Antalya).

Altınbeşik-Düdensuyu içinde, 2. kattaki gölün başında. Beginning of the second lake in Altınbeşik-Düdensuyu Cave.

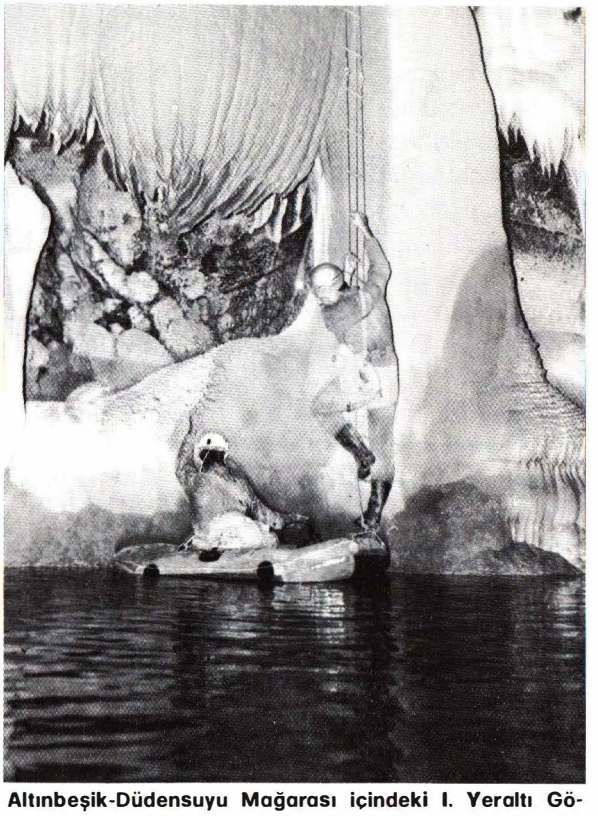
maktadırlar. Takriben 100 metre uzunluğundaki 2. yeraltı gölü, buradan itibaren başlamaktadır. Mağaranın kuzey batı cihetine doğru ilerleyen ana galerisine açılan yan kollar da vardır. Altınbeşik-Düdensuyu Mağarasının uzunluğu 1600 metre kadardır. Birinci ve ikinci göllerden sonra, başlayan 3. katta, geniş galeri ve büyük salonlar yer almaktadır. Salonlarda tavandan düşmüş büyük kalker blokları ve bazı kısımlarda da iri çam ağaçlarını andıran dev dikitler bulunmaktadır.

Altınbeşik-Düdensuyu Mağarası, çok uzun ve büyük bir yeraltı sisteminin çıkış (son) ucunda yer almaktadır. Kızılova, Kembos ve Söbücealan ovaları ve bu ovaların kenar sınırlarında bulunan düdenlerin (düden = su çeken deliklere verilen isimdir) suyunu çeken bu büyük sistem, Oruç Düdeni Mağarası altında, Altınbeşik-Düdensuyu Mağarasında son bulmaktadır.

Böylece, bu büyük yeraltı su sistemi, kuşuçuşu 100 km.den fazla uzunluğuyla, dünya yüzündeki en uzun ve büyük karst sistemlerinden biri olarak «İlmi Turizm» bakımından dünya yüzündeki araştırıcılara takdim edebileceğimiz doğal değerlerimizden biridir. Altınbeşik-Düdensuyu Mağarasının giriş ağzının muhteşem manzarası ve içinin güzelliği, burasının en kısa zamanda turizme açılması için amenajmanının bir an evvel yapılmasını gerektirmektedir. Altınbeşik-Düdensuyu Mağarası, ülkemizdeki dünya çapında değeri bulunan en önemli mağaralarımızdan biridir.

Altınbeşik-Düdensuyu Mağarası ilk defa tarafımızdan, 1966 yılında, o bölgede Oymapınar Barajı için yaptığımız tetkik ve araştırmalarımız esnasında bulunmuştur. İlk inceleme, 1966 yılı Ağustos ayında, 3 İngiliz, 5 Fransız ve 3 Türkten oluşan 11 kişilik bir araştırıcı grubu tarafından yapılmıştır.

2'inci önemli araştırma, 1967 yılında, ikisi gazeteci 4 Türk ve 10 Fransızdan oluşan 14 kişilik bir grup tarafından yapılmış ve Altınbeşik-Düdensuyu Mağarası giriş ağzı kenarında bulunan kumsalda bir hafta süren bir kamp kurulmuş ve 1600 metre uzunluğundaki mağara sonuna kadar gidilerek incelenmiştir. Fransız araştırıcı grubunun yarısı Paris Speleoloji Kulübü Başkan ve üyeleri, diğer yarısı ise Paris Orsay Üniversitesi öğrencilerinden oluşmaktaydı. Bu inceleme, 1967 yılında, 17-23 Ekim

Altınbeşik-Düdensuyu Mağarası içindeki I. Yeraltı Gölünden, araştırıcıların 40 m. yüksekte bulunan 2. göle çıkış hazırlığı. - Preparations for climbing up of the second lake in Düdensuyu Cave.

tarihleri arasında yazar Demir Feyizoğlu ile fotoğrafçı Necdet İşler tarafından bol renkli fotoğraflı bir röportaj şeklinde o yılların en önemli magazin gazetesi «Son» da «Yeraltında bir garip Dünya» ismi altında neşredilmiştir.

Altınbeşik-Düdensuyu Mağarası üzerine yörede bir efsane anlatılmaktadır. Mağaranın bulunduğu yer civarında ve Manavgat çayının sol sahilindeki Gödene köyünden Seferoğullarından Molla Hasan bir gece rüyasında, Düdensuyu Mağarası içinde bir altınbeşik bulunduğunu, oraya gidip, Kur'andan bir iki ayet okuduğu takdirde, altın beşiği bulacağını görür ve hemen mağaraya koşarsa da altın beşiği bulamaz.

ORUÇ DÜDENİ MAĞARASI

Ürünlü köyü ile, Ibradı - Ormana yol kavşağında, —52 metre derinliği bulunan Oruç Mağarası, Altınbeşik-Düdensuyu Mağarasına yeraltından gelen suların yolu üzerindedir. Alttan geçen yeraltı deresinin kimyasal erozyonu ile çökmeyle açılmıştır.

Kocain Mağarası içindeki şahane güzellikteki, beyaz pasta kremasını andıran oluşumlar. - Magnificent formations in Kocain Cave (Antalya).

KOCAİN MAĞARASI
Camiliköy - Ahırtaş - ANTALYA

Kocain Mağarası Antalya'nın 45 km. kadar kuzey yönünde, 1171 m. rakımlı İndağı'nda bulunmaktadır.

Kocain Mağarasına eski Antalya-Burdur asfalt yolunun 30. km.sinde bulunan Pınarbaşı menbalarını biraz geçtikten sonra, Kuzeydoğu yönüne doğru sağa sapan ve Karataş-Camiliköy -Killik ve Ahırtaş köylerine ayrılan yoldan gidilmektedir. Ahırtaş köyünde vasıtadan inildikten sonra kuzey batı istikametinde İndağı'na çıkışa başlanmaktadır. Takriben1-1.30 saatlik hafif meyilli yamaçtan yayan olarak küçük bir patikayı takiben çıkıldıktan sonra, 788m. kotta bulunan ve büyük bir giriş ağzı olan Kocain mağarasına varılmaktadır.

Kocain Mağarası kretase yaşlı (ikinci zaman) kalkerler içinde bulunmaktadır. İsminden de anlaşılacağı gibi dağın içinde çok büyük bir çöküntü neticesinde, memleketimizin en büyük salonu (boşluğu) meydana gelmiştir.

Mağara ağzında prehistorik devirlerde, daha sonra da Romalılar zamanında iskân edildiğine dair kalıntılar mevcuttur. İçinde Çimentolu sarnıçların bulunması, tarihi devirlerde de oturulmuş olduğuna bir delil olarak gösterilebilir. Mağara, iç içe meydana gelmiş 2 büyük salon ve bu iki boşluğu ayıran dev dikitlerden oluşmuştur. Dev stalagmit kolonları yanında gayet güzel beyaz kristallizasyonlarda bulunmaktadır. Sabah güneşi mağara içine doğru vurduğunda, dev dikitlerin silüetleri şahane bir manzara teşkil etmektedir. Mağara giriş ağzında hem bilimsel araştırmalar için, hem de civar köylülerin kıymetli hazine bulmak amacıyla yaptıkları çok sayıda araştırma çukuruna rastlanmaktadır.

Kocain mağarası turistik bakımdan değerlendirilebilir. Hatta, kısa zamanda amenajmanı yapılarak değerlendirilmelidir. En mühim husus yol sorunudur. Evvelâ Ahırtaş köy yolu, oradan da mağaraya çıkan takriben 1,5 km. uzunluğundaki tamamen yeni bir yolun yapılması lâzımdır. Kocain mağarası 600 metre uzunluğunda, girişinde 35 m., içerde 75 m. genişliğinde, bazı yerlerde 50-60 m. yüksekliği olan çok büyük bir salondan ibarettir.

Kocain Mağarası ilk defa Profesör Kılıç Kökten tarafından bulunmuş ve prehistorik de-

ğeri araştırılmıştır. Kendisi bize şifaen bu büyük mağaradan bahsetmiştir. Ancak ilk defa Kamu oyuna tanıtılması Antalyalı çocuk hastalıkları mütehassısı Doktor Yekta Kurdoğlu tarafından, Antalya'da çıkan 1 Ağustos 1972 tarihli «Şelâle» Gazetesinde çıkan bir röportajla yapılmıştır.

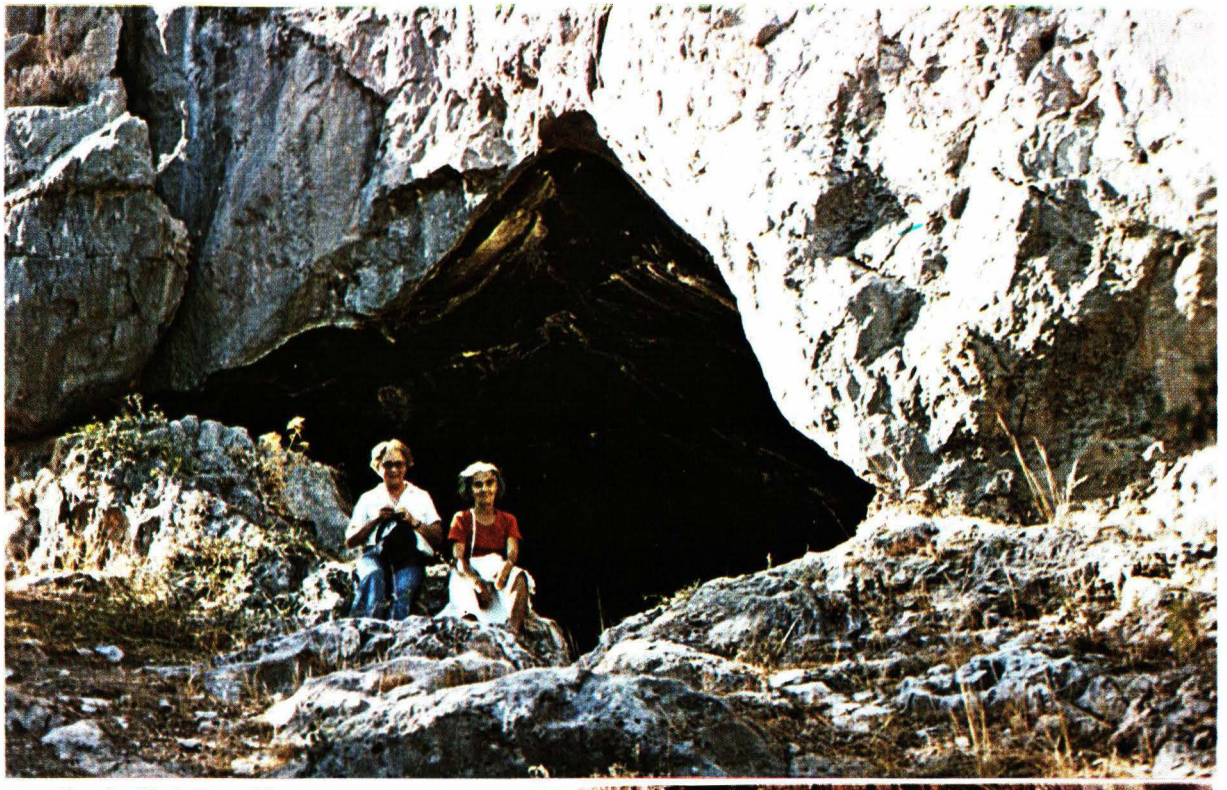
«Antalya'da bilinmeyen bir tabiat harikası var: İndağı Mağarası» başlığıyla uzunca bir yazı çıkmıştır. Mağaraya giren, ancak, ellerinde lüzumlu malzeme ve bilhassa aydınlatma araçları olmadığından incelemesi yapılamayan mağaraya biz 2 ay kadar sonra, 2 Fransız ve 5 Türkten oluşan bir grupla girdik ve Kocain Mağarasının ilk Speleolojik tetkikini yaptık. Genellikle fosil durumda bulunan mağaranın bölgede bulunan diğer Karst sistemleriyle irtibatlı olması ihtimali vardır. Memleketimizin büyük turistik önemi olan mağaralarındandır.

KARAİN MAĞARASI (ANTALYA)

Karain Mağarası, Antalya şehrinin 30 kilometre kadar kuzey batı yönünde bulunan büyük prehistorik değeri olan bir mağaradır.

Eski Antalya-Burdur asfalt yolundan, Döşemealtı bucağını geçtikten sonra sol tarafta bulunan bir kahvenin bulunduğu yerden yağcı köyüne giden yolla gidilmektedir.

Ova ile kalker yamaç sınırına kadar her türlü vasıta ile gidilebilmektedir. Orada bulunan küçük bir müze binasında Karain Mağarasında bulunan alet ve kemikler teşhir edilmekte ve müze bekçisi tarafından ziyaretçilere Karain mağarasıyla ilgili her türlü bilgi verilmektedir. Ankara Arkeoloji Müzesinde de Karain Mağarasıyla ilgili bir köşe bulunmaktadır. Karain mağarası da, Kretase yaşında 2. Zamana ait kalkerler içinde, ovadan 100 metre kadar

Karain Mağarası, ülkemizin en önemli prehistorik mağaralarındandır. - One of the most important prehistorical caves of Turkey: Karain Cave.

Karain Mağarası giriş ağızı. - Entrance to the Karain Cave.

yüksekte takriben 400 metre yükseklikte bulunmaktadır. Küçük bir jeneratörle mağara ışıklandırılmıştır.

Karain Mağarasının turistik değeri, bilimsel alanda, Türkiye için kılavuzluk yapacak ilk paleolitik kronolojiyi vermesinden ileri gelmektedir. Bu mağara ağzında alt-orta ve üst paleolitiğin bütün devirlerini kapsayan kalın bir dolgu tabakası mevcuttur. Karain Mağarası girişinde 10 metre derinliğinde, muhtelif yıllarda, Ankara Üniversitesi Antropoloji Profesörü iken vefat eden Profesör Kılıç Kökten tarafından yapılan kazılarda kemik ve taş aletler, muhtelif hayvan kemikleri ve endüstri aletleri bulunmuştur. Bunlar, yukarıda bahsettiğimiz gibi hem mağara önündeki müzede hem de Ankara Arkeoloji müzesinde teşhir edilmektedir.

Karain Mağarası çevresinde öküzini, çarkini gibi önemsiz birkaç küçük mağara daha bulunmaktadır.

Karain Mağarası bilim adamlarınca uzun yıllardan beri bilinmekteyse de, bu mağarayı kamuoyuna tanıtan ve amenajmanının yapılmasını sağlayan Ankara Dil ve Tarih-Coğraya Fakültesi Antropoloji Profesörü Kılıç Kökten beydir.

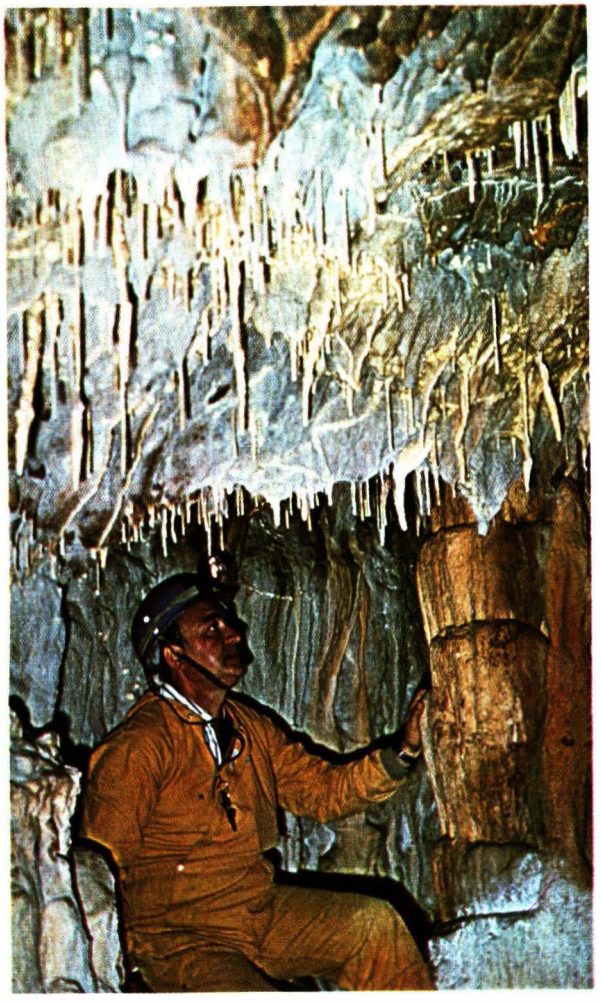
KIRKGÖZLER veya MEVLÂNA MAĞARASI - ANTALYA

Kırkgözler veya Mevlâna Mağarası, eski Antalya-Burdur asfalt yolunun 28. kilometresinde, yola takriben 200 m. mesafede, Kırkgözler Karstik menbalarının 100 metre kadar üst cihetinde bulunmaktadır.

Eski Antalya-Burdur asfaltı yoluna çok yakın olduğundan, vasıtalar ana yolda bırakıldıktan sonra, 200 metre kadar yayan yürünerek mağara ağzına varılmaktadır.

Kırkgözler Mağarası 2. zamana ait Kretase kalkerleri içinde bulunmaktadır. Halen fosil durumunda olan mağaranın teşekkülünün, bugün 100 metre kadar aşağı kotta çıkan Kırkgözler karst menbalarıyla yakın ilişkisi olmalıdır. Bu mağara, muhtemelen büyük bir karst sisteminin parçasıdır. Bölgede detaylı Speleolojik araştırmalar yapıldığı takdirde, önemli bazı buluşların ortaya çıkacağına inanıyoruz.

Kırkgözler Mağarası, küçük bir mağara olmasına rağmen, ana yola yakınlığı, içindeki

Antalya'ya 28 km. uzaklıkta bulunan Kırkgözler menbalarının (Düdençayı başı) bulunduğu yerdeki Kırkgözler Mağarasının içi. - Near Kırkgözler karstic resurgence (28 km. North of Antalya), Kırkgözler Cave.

sarkıt, dikit, kolon ve kumaş biçimindeki çeşitli oluşumlarıyla ve bilhassa ikinci salonda bulunan aynen Mevlâna Celâleddini Rumi'nin Konya'daki lâhidini andıran doğal yapıtıyla turistik önemi olan bir mağaradır. Bu özelliği dolayısiyle, ismi bulunmayan bu mağaraya bulunduğu yere izafeten Kırkgözler veya Mevlâna Mağarası adını verdik.

Kırkgözler Mağarasını ilk defa bize o civarda koyunlarını otlatan bir çoban göstermiştir. Bu mağaranın prehistorik devirlerde iskân edilmiş olduğunu, içinde bulduğumuz çok sayıda insan iskeleti kalıntılarından anlıyoruz. Mağaranın prehistorik bakımından detay incelenmesi yapılmalı ve küçük doğal bir müze olarak değerlendirilmelidir.

DÜDENBAŞI-DÜDEN ŞELÂLESİ VE VARSAK MAĞARASI - ANTALYA

Antalya'da bulunan ve Kepez Hidroelektrik santralının inşasını mümkün kılan Pınarbaşı-Kırkgözler-Bıyıklı Düdeni Varsak Çöküntüsü, Düdenbaşı-Düden Şelâlesi Karst sistemi Uluslararası çapta büyük turistik önemi bulunan, doğal değerlerimizden biridir. Kitabımızın sonundaki krokide durumu görülen bu karst sisteminin muhtelif kısımlarını, bugün Antalya'ya giden turistlerin büyük çoğunluğu zaten doğal bir değerimiz olarak ziyaret etmektedirler. DSİ' nin bir mesire yeri haline getirdiği Düdenbaşı ile, denizden motorla görmeye gittikleri düden şelâlesi gibi... Aynı Hidrojeolojik ve karstik oluşumun menba yönündeki devamını ise, memleketimizdeki pek az bilim adamı bilmektedir. Bunun, memleket kamu oyunca tanınmasında yarar gördüğümüz için, burada, mevzuumuzla da çok ilgili olduğundan kısaca bahsetmek istiyoruz.

Esas sistem Korkuteli çayı havzası ve Kestel gölü bölgelerinden başlamaktadır. Ama biz bu büyük ve enteresan karst sisteminin 2 kademeli Antalya sahil ovasıyla, kalker yamaç sınırından, diğer bir deyimle, eski Antalya-Burdur asfalt yolunun 28. kilometresindeki Kırkgözler menbalarıyla, 30. kilometresindeki Pınarbaşı menbalarından itibaren ele alarak görülmeye değer yerlerini anlatacağız. Mevzuubahis bu sistemin ilk bilimsel etüdü tarafımızdan yapılmış ve Kepez Hidroelektrik santralı ve Antalya ovası sulaması ile ilgili olan bir prospektüsümüz DSİ Genel Müdürlüğünce bastırılmıştır. Kırkgöz ve Pınarbaşı menbaları birleşerek büyük bir nehir haline geldikten, 2 kilometre kadar sonra, memleketimizin en büyük düdenlerinden biri olan (düden = su çeken delik manasına gelmektedir) Bıyıklı düdeni içinde kaybolmaktadır. En az zamanında 10, bazen de 30 m^3/saniye debisindeki suyu çeken Bıyıklı düdeninin içinde, turistik önemi olabilecek büyük bir mağaranın bulunması ihtimali kuvvetlidir. Ancak, suyun getirdiği sürüntü ve dolgu maddeleriyle dolu ve tıkanmış durumda olan Bıyıklı düdeni bugün için yalnızca suyun geçişine izin vermektedir. Zaman zaman tıkanma yapan düden biriken suyun basıncıyla tekrar açılmaktadır. Bıyıklı düdeni önüne inşa edilen regülâtörle kontrol altına alınan akış sayesinde Bıyıklı düdenine artık, yalnızca büyük feyezanlarda sürüntü ve dolgu maddeleri gelmektedir.

Bıyıklı regülâtörü suyu bir kanala çevirmekte ve bu kanal suyu, Kepezbaşındaki yükleme havuzuna ve oradan da cebri boru ile Kepez Hidroelektrik Santralı türbinlerine götürmektedir. Bıyıklı düdeninde kaybolan su, takriben 15 km. kadar yeraltı akışından sonra, güney doğu yönündeki Varsak çöküntüsünün bir başından çıkmakta ve 100 metre kadar yerüstü akışından sonra, çöküntünün öbür ucundaki bir düden içinde tekrar kaybolmaktadır. İkinci defa yeraltı akışına geçen su, 3 km. kadar güney doğu yönünde bulunan Düdenbaşında tekrar yeryüzüne dipten yükselen Voklüz tipi bir menba şeklinde (sifonlu) çıkmaktadır.

Gerek Varsak, gerekse Düdenbaşı çıkışlarında sifonun içine dalış yapıldığı takdirde, bunların da geri taraflarında tavanın yükselmesi halinde turistik değeri büyük olacak iki mağaranın bulunması imkân dahilindedir. Hidrojeolojik ve jeofizik etüdlerle bu sistemin yeraltındaki boşlukları araştırılıp gereken yerlerde sondaj yapıldığı takdirde, Antalya şehri yeni turistik bazı önemli değerler kazanabilir. Düdenbaşındaki dipten sifonlu yükselerek çıkan suya, Kepez Hidroelektrik santralı tahliye kanalıyla gelen ve sun'i olarak meydana getirilen şelâlede ayrı bir değer katmaktadır. DSİ Antalya Bölge Müdürlüğü, buradaki doğal küçük mağaraları genişleterek şelâlenin arkasında ve yan tarafında yaptığı çalışmalarla, Düdenbaşının turistik değerini arttırmış ve Antalya, turistlerin merakla gidip beğendikleri bir değer kazanmıştır.

Düdenbaşından büyük bir nehir halinde çıkan su, 7 arkla Antalya ovası sulamasına katıldıktan sonra 40 m. yükseklikteki traverten falez üzerinden Düden Şelâlesi ismi altında Akdeniz'e dökülmektedir.

Antalya'yı ziyaret eden turistlerin büyük bir kısmı, bu doğal değerimizi denizden motorlarla görmeye gitmektedirler.

Avrupa ve Amerika'dan bazı, sifonlara dalış yapan araştırıcılar Düden çayının çıktığı yere dalış yapmak istediklerini bize bildirdiler. Kısa sürede bu araştırıcıları ülkemizde göreceğiz.

Karagöl Düden Mağarası, Türkiye'nin en fazla su çeken düdenlerindendir. - One of the biggest sinkhole caves of Turkey: Karagöl (Elmalı-Antalya).

ELMALI - KARAGÖL - DÜDEN MAĞARASI

Batı Toros Dağları içerisinde yer almış olan Elmalı İlçesi, kapalı bir havzada bulunan büyük bir Polye'nin (Polye = Sırpçâ bir kelime olup, tarla manasına gelir. Kalker araziler içeisinde kimyasal erimeyle meydana gelen bir çok dolinlerin, su çeken, huni biçimindeki deliklerin sıralandığı, alüvyonla örtülü düzlüklere denmektedir.) Kuzey sınırında ,2500 m. yüksekliğindeki Elmalı Dağının da eteklerinde bulunmaktadır.

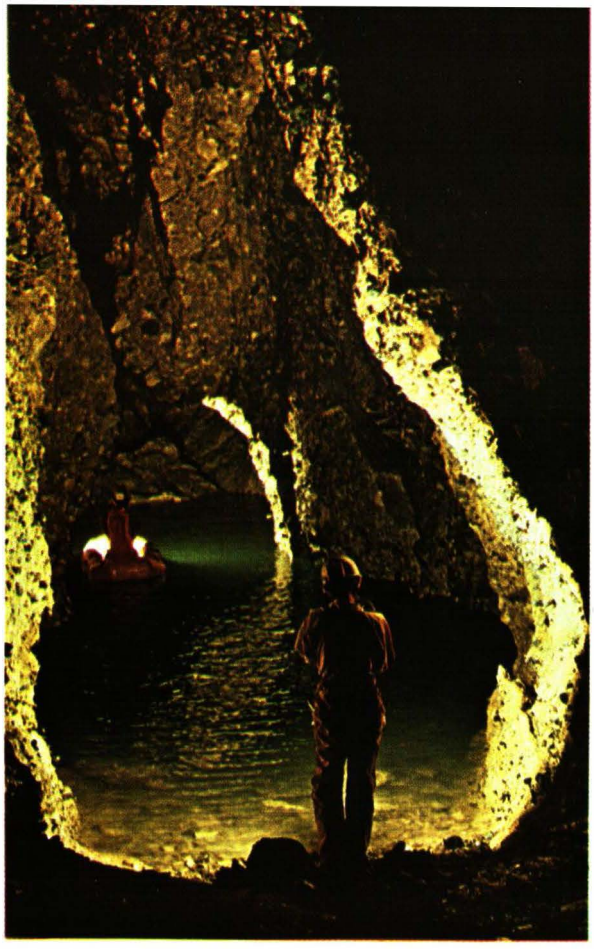
İlçenin güneyinde yer alan Karagöl ve Avlan Gölleri, kapalı bir havzada teşekkül ettiklerinden ve akış ayakları bulunmadığından, suları, bu göllerin kenar sınırlarında bulunan düdenler (su çeken delikler) vasıtasıyle boşalabilmektedir. Bol ve müstesna yağışlı mevsimlerde ovayı çevreleyen yüksek ve karlı dağlardan aniden ovaya inen sellerin suları, su çekme kapasitesi sınırlı olan düdenlerce çekilemediğinden, büyük taşkınlar husule gelmekte ve ekili geniş araziler su altında kalarak, bölge pek büyük maddi zararlara uğramaktadır.

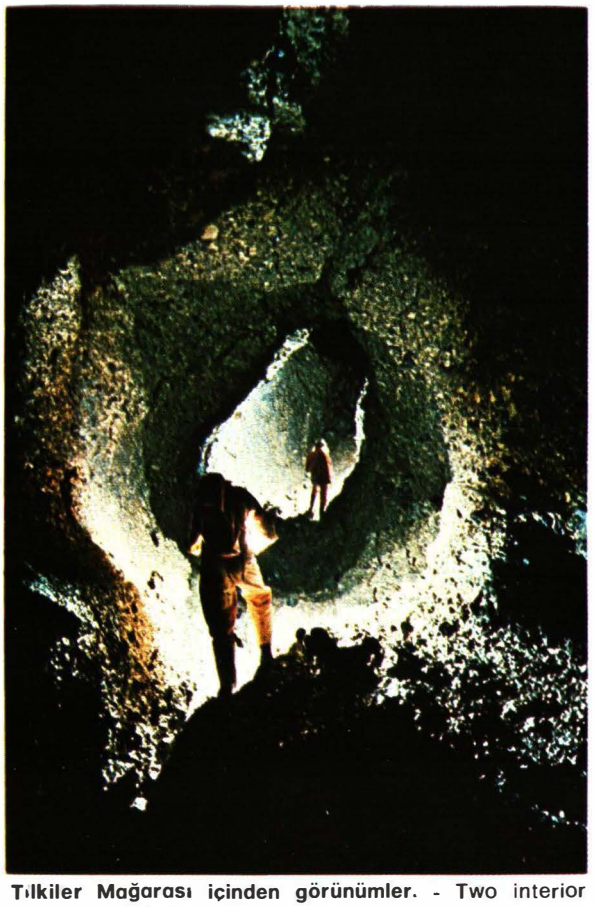
Karagöl bataklığının sularını Karagöl Düden Mağarası, Avlan gölünün suyunu da, yaka çiftliği Düdenleri çekmekteydiler. Sonradan, DSİ Genel Müdürlüğü, Avlan gölüne doğru, ovada geniş su kanalları açtı. Avlan gölünden de bir tünelle, Finike vadisine akıtılan sular, artık, bölgede, eskiden olduğu gibi geniş taşkınlar yapmamaktadır.

Karagöl Düdeni Mağarası, Elmalı ilçesinin 5 km. kadar güneyinde ve Finike yolunun kenarında bulunmaktadır. Mağaranın ağzında zaman zaman düden içini temizlemek ve içeri giden suyun debisini ayarlamak üzere regülâtör inşa edilmiştir. Su, mağara içine dahil olduktan sonra, orada, insan geçemiyecek kadar dar ve dikey çatlaklar içerisinde kaybolmaktadır.

Buradan kaybolan suyun Finike vadisinde Aykırca, Başgöz ve daha güneyde deniz kıyısına yakın yerlerde patlak veren karstik kaynaklardan çıktığı tahmin edilmektedir. Bu irtibatı anlamak üzere, henüz ilmî bir araştırma ve boya tecrübesi yapılmamıştır.

Karagöl Düden Mağarasının içi, ilk defa, 1958 yılında, tarafımızdan, mağaraya, giden su, ovada sedde ile kapatılarak girilmiş ve tetkiki yapılmıştır.

Tılkiler Mağarası içinden görünümler. - Two interior views of Tilkiler Cave.

TİLKİLER DÜDEN MAĞARASI
Manavgat - ANTALYA

Tilkiler Düden mağarası, Manavgat ilçesinde, manavgat çayı kıyısında bulunan Oymapınar köyünün 4km. kadar kuzeybatısında bulunmaktadır. Halen bu mevkide Manavgat çayı üzerinde büyük Oymapınar barajı inşa edilmektedir.

Tilkiler Düden mağarasına DSİ Oymapınar barajı sitesi yakınında, Manavgat çayının sağ yan kollarından biri olan Düden deresi vadisinden Tilkiler köyüne giden yoldan gidilmektedir.

Tilkiler mağarasının turistik önemi olmamasına rağmen, dünya çapında bilimsel önemi vardır. Fakat ne yazık ki, Oymapınar barajının inşasıyla birlikte Tilkiler mağarası giriş ağızı beton ve çimento enjeksiyonlarıyla kapatılacaktır, tilkiler Düden mağarasının bilimsel yönden dünya çapındaki önemi, dünyanın en uzun yeraltı karst sistemlerinin birinin nihayetlendiği yerde bulunmasından ileri gelmektedir. Bu mevkiin 35 km. Kuzeyinde bulunan Akpınar mağarası içindeki yeraltı deresinin suyu boyanmış ve boyalı sular Tilkiler düden mağarasının bulunduğu, düden deresi vadisinden çıkmıştır. İkinci, önemli husus, Tilkiler Düden mağarasının miyosen konglomeraları içinde bulunmasıdır. Dünya yüzünde Konglomera içinde bulunan en büyük mağaralardan, belki de en büyüğü oluşu, bu mağarayı bilimsel yönden önemli kılmaktadır. Bu düden mağaranın incelenmesi henüz bitmemiştir. 1977 yılındaki son inkişafı 5-6 km.'yi bulmuştur.

Tilkiler Düden mağarası, Oymapınar barajı alanında açılan bir araştırma galerisi içinde meydana çıkmıştır.

İlk speleolojik incelemesi, bizimle birlikte, Fransız, Paris speleoloji klübü başkanı Claude Chabert, Jacques Chabert, Eric Gilli, Jacques Vuillemin, ve iki Türk speleoloğu, Mustafa Aktar ve Nesip Aral tarafından 1976 yılı Ağustos ayında yapılmıştır.

Tilkiler Mağarası içinde, ünlü Fransız yeraltı fotoğrafçısı Jean Callot, şahane güzellikle renkli fotoğraflar çekmiştir.

DÜDEN MAĞARASI

Oymapınar Baraj yerinde Tilkiler köyü yolu üzerinde ve Düden deresi kenarında bulunan Düden Mağarası içinde 65m. kadar inilebilmektedir. 2 küçük yeraltı gölü bulunan bu ma-

ğara hem su alıcı, hem de su verici olarak çalışmaktadır. Bilimsel alanda, «estavel menba» adı verilen bu düdenin bilimsel önemi bulunmaktadır.

AKSEKİ-ÇAYIRÖNÜ DÜDEN MAĞARASI

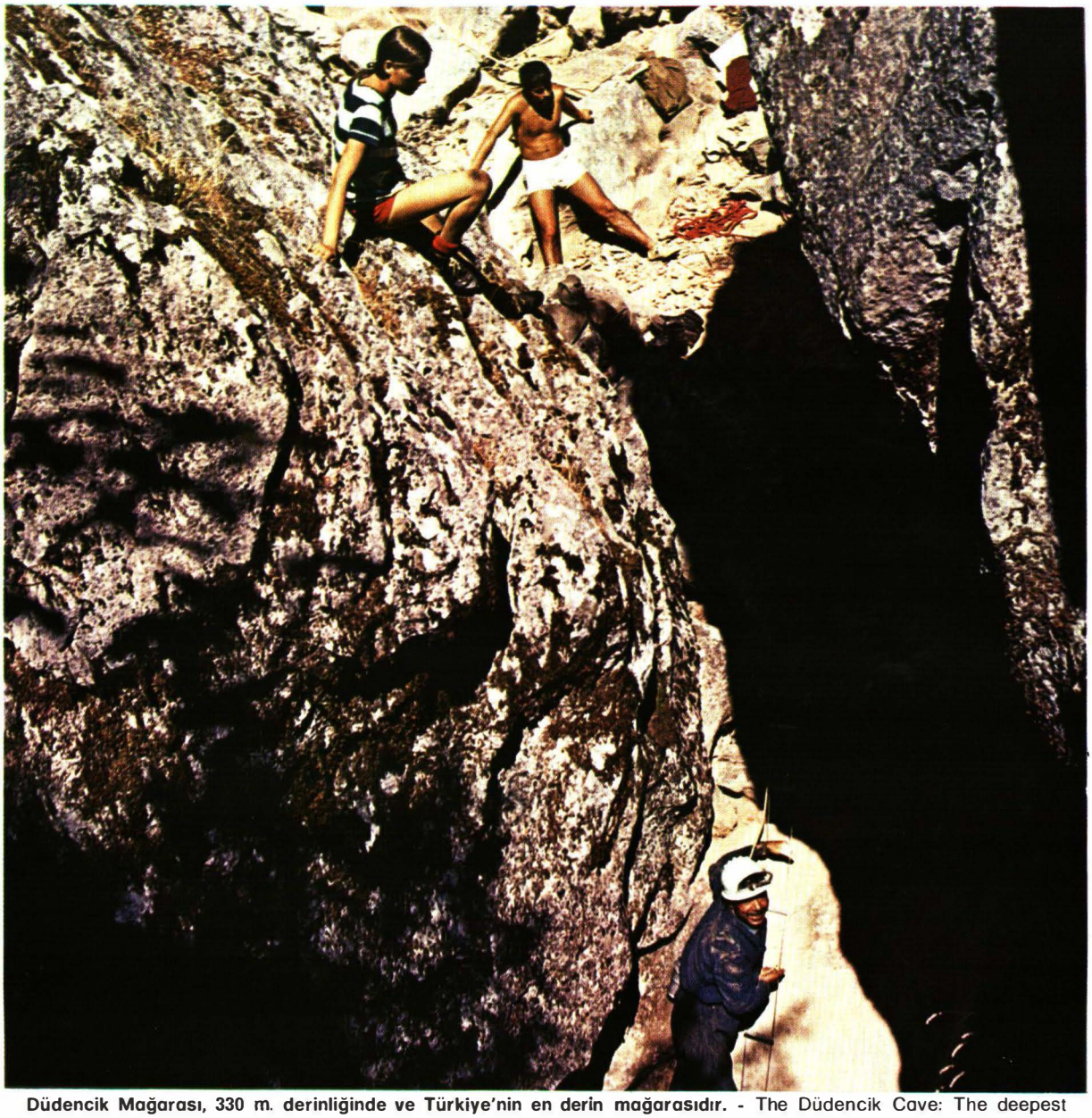
Akseki'deki Çayırönü Düden Mağarası İlçenin 4km. kadar Güney doğusunda, Küçük Akseki Ovasının, kalker yamaçla teşkil ettiği sınırda, bulunmaktadır. Tetkiki ilk defa tarafımızdan 28/XI/1960 tarihinde, yapılmıştır. O tarihlerde, yaz aylarında şiddetli susuzluk çeken Aksekide, ilçeye içmesuyu temini için incelemede bulunurken, kasaba sakinleri ovadaki Çayırönü düden mağarası içinde bir yeraltı gölü bulunduğunu tahmin ettiklerini, dikey durumda bulunan mağara ağzından taş attıklarında, uzun müddet sonra, taşın, su içine düştüğünü belirten gürültü düyduklarını bildirmişlerdir.

Burada, şayet ümit ettikleri gibi bir yeraltı gölü mevcutsa, pompojla su alınabileceğini söylediklerinden, 28/XI/1960 tarihinde, ilçenin Kaynakçı ve tamirci ustası Hüseyin Parpucu ile birlikte ve iple, kademeli bir şekilde dikey olarak devam eden mağaraya iniş yaptık. 25m. lik ilk dikey inişin sonunda, 2 metre genişlik, 5m. uzunluğunda ve 1 metre derinliğinde ovadan düden içine giden suyun kalıntısı bir göl mevcuttu. Mağara, bu gölcükten sonra devam ediyordu. Mağara ağzından atılan taşlar bu küçük birikinti su içine düşüyordu. Bu nedenle, Akseki'nin içmesuyu için istifade edilebilecek bir yeraltı gölünün mevcudiyeti mevzubahis değildi. Buradan sonra, mağara içinde - 60m. ye kadar indik.-60 metre de önümüze çıkan 2nci sonu görünmeyen, (taş atılarak yapılan sondajlardan en az 30 metre derinliği olan kuyuyu teçhizatımızın noksan oluşu yüzünden inemedik ve geri döndük. Kuzey-Güney istikametli bir çatlak halinde uzanan bu mağara, üst kretase yaşındaki kalkerler içinde bulunmaktadır.

Çayırönü düden mağarasının tam tetkiki, 1966 yılı Ağustos ayında, Türk ve Fransız mağara araştırmacılarından müteşekkil bir grup tarafından yapılmıştır. Alüminyum basamaklı çelik telli, ince merdivenlerle ve her türlü malzemeyle donatılmış olarak mağaraya hazırlık-

Tilkiler Mağarası içindeki şahane güzellikteki oluşumlar. - The magnificent formations in the Tilkiler Cave.

Düdencik Mağarası, 330 m. derinliğinde ve Türkiye'nin en derin mağarasıdır. - The Düdencik Cave: The deepest cave of Turkey (330 m.).

lı giden grubumuzun bu mağara içinde, -155 m.ye kadar inmiştir.

Bu mevkide rastladığımız bir sifon önünden geri döndük, böylece, kaybolan suyun, daha aşağı kotlarda nereden tekrar yer yüzüne çıktığı henüz kesin olarak bilinmemekle beraber, Manavgat çayı vadisinde patlak veren karstik menbalara gittiği tahmin edilmektedir. Çayırönü düden mağarası içinde, mekânik erozyon (aşınma) çok aktif durumda olup dev kazanlarına ve kaya içinde oyulmuş oluk (yalak) şeklinde su yollarına tesadüf edilmiştir.

DÜDENCİK DÜDEN MAĞARASI
Cevizli (Akseki)

Akseki - Beyşehir şosesi üzerinde bulunan Cevizli bucağı yakınlarındaki Düdencik Mağarası, halen Türkiye'nin bilinen en derin mağarasıdır. Cevizli'nin 3 km. 800 metre kadar batısında ve ormanyolu kenarında bulunan Düdencik Mağarası içine, 1967 yılı Ağustos ayında İngiliz-Fransız ve Türk mağara araştırıcılarından oluşan bir gurup iniş yapmıştır. 60 metrelik dikey bir kuyu şeklinde başlayan bu mağara içinde -330 metreye kadar inilmiştir.

Kış aylarında su çeken bir düden olarak çalışan bu mağara içinde kaybolan suyun, yukarı Manavgat havzasındaki «Pamukluk Köprüsü» mevkiindeki karstik kaynaklar vasıtasıyla Manavgat çayına boşaldığını tahmin etmekteyiz. Düdencik mağarası ağzı kotu, 1050m., pamukluk menbalarınınki ise 580 m.dir. Fakat mağara içinde -330 metrede rastlanılan bir sifon, buradan daha derine inmeye imkân vermemektedir.

Düdencik Mağarasından, turistik öneminden ziyade, halen Türkiye'nin en derin mağarası olması dolayısiyle burada bahsediyoruz.

Kretase yaşındaki 2'inci zaman Kalkerleri içinde yer alan bu Düden - Mağara, ilk defa tarafımızdan, yukarı Manavgat havzasında yaptığımız Hidrojeolojik ve Karstik araştırmalar esnasında 1966 yılında bulunmuştur.

SAKALTUTAN MAĞARALARI

Beyşehir-Seydişehir, Cevizli bucağı (Akseki) ile Beyşehir yolundan ayrılan ve Süleymaniye köyünden geçerek, Mortaş alüminyum madenine giden yolun kıyısında dikey bir uçurum olarak açılan ve ilk defa Fransız mağaracılarından Nice-Martel Speleoloji Klübü'nden Eric Gilli tarafından bulunan Sakaltutan mağaraları 300' er metrelik iki kuyudan oluşmaktadır. Türkiye'nin Düdencik mağaralarından sonra, ikinci en derin mağaralarıdır.

Antalya ve Konya illeri sınırı yakınındadır.

KADI (ÇATAK) MAĞARASI

Alanya'nın 12 km. kadar kuzey doğusunda, Çatak boğazındaki Değirmen yakınında bulunan bu mağaranın Prehistorik değeri vardır.

Mağara'ya Alanya'dan evvelâ Oba köyü yoluyla Değirmen köyüne oradan da Badem ağacı, Obalar Camii ve Asmaca köylerine giden yol takip edilerek gidilmektedir.

Çatak Boğazında, Kadı pınarı mevkiinde bulunan Kadı mağarasının ağzı, dere talveğini takip eden yoldan 30m. kadar yüksekliktedir. Mağara ağzının altimetre ile tesbit edilen kotu 140 metredir. 10. metre çapında elips şeklinde büyükçe bir girişi olan mağara ağzında, prehistorik devirlerde ikamet edildiği, mağara girişinde bulunan Kafatası, femür v.s. kemik parçalarından anlaşılmaktadır. Bunlardan bazıları dokunmakla toz haline gelmekte, bir kısmı da Silisifiye (taşlaşmış) bir durumda olup, kalker blokları üzerine kalsiyum karbonatla çimentolaşmış durumdadır.

Mağara ağzındaki dolgu tabakasında, bir çok hafriyat çukuruna rastlanmaktadır. Kadı mağarası, kuzey, kuzeybatı istikâmetinde inkişaf etmiş olup, içerisinde, bir yeraltı deresi bulunmaktadır. Mağara içinde göçmüş durumda bulunan iri kalker blokları arasından güç şartlar altında ve ancak sürünerek yeraltı deresine inilebilmektedir. Mağara içindeki yeraltı deresinin akış yönü Kuzeybatı-Güneydoğu istikâmetinde olup, bazen de dere, batı-doğu istikâmetinde akmaktadır. Debisi 300-400 lt/sn. kadar olan bu yeraltı deresi, Mağara ağzının önünde bulunan taş yığını (ebuli) arasından dere talveg kotunda muhtelif gözeler halinde yeryüzüne çıkmakta ve Çatak deresi suyuna karışmaktadır. Bu dere, daha aşağı cihette, Alanya ilçesinin küçük Hidroelektrik Santralının suyunu teşkil etmektedir. Kadı mağarasını bilhassa Prehistorya ile uğraşan ilim adamları, speleologlar ve meraklı turistler ziyaret etmektedirler.

YALAN DÜNYA MAĞARASI GAZİPAŞA - ANTALYA

Yalan Dünya Mağarası, Gazipaşa ilçesinin 10 km. güney doğusunda bulunmaktadır. Gazipaşa'dan Mağaraya gidişte, Anamur istikametinde 7,5 km.asfalt yoldan sonra, Beyrebucak köyü yolu ayrımından sapan 2350 metre uzunluğunda ve köyün içinden geçen toprak bir yolla, mağara önüne kadar gidilebilmektedir.

Yalan Dünya Mağarasını, Gazipaşa Turizm Derneği, Belediyenin de yardımıyla bulup meydana çıkarmış ve turizme hazırlamıştır.

Şimdi bütün gayeleri, Anamur asfaltından ayrılan ve mağara önüne kadar varan2 km. 350 metre uzunluğundaki toprak yolun, (Bugün için ancak cip bu yoldan geçebilmektedir) yaptırılması ve bu suretle her türlü motorlu vasıtanın mağara önüne varmasını temin etmektir. Bu, tahakkuk ettiği takdirde, turistik Antalya-Mersin sahil yolundan geçen turistler kolaylıkla mağaraya uğrayıp gezebileceklerdir.

Mağaranın girişi Gazipaşa-Anamur asfalt yolundan takriben 150 metre yüksekte bulunmaktadır. Giriş ağzı, 1,5 × 2 metre çapında oldukça dar bir delik şeklinde olup hafriyatla biraz genişletilmiştir.

Mağaraya girişi kolaylaştırmak üzere, beton

merdiven basamakları yapılmış, dışarıya da, bir küçük jeneratör kulübesi inşa edilerek, içine motor yerleştirilmiş ve mağara bu jeneratör gurubuyla ışıklandırılmıştır. Mağara önünde, genişce bir de harfriyat yapılmış ve bir parking sahası meydana getirilmiştir.

Yalan Dünya Mağarası evvelâ güneyden kuzey istikametine doğru, sonradan doğuya ve tekrar kuzeye olmak üzere takriben 270 metre uzunlukta ve mavimtrak paleozik kalkerler (permiyen) içinde bulunmaktadır.

Mağara, fosil safhada olup içinde, pek sarkıt ve dikite raslanmamaktadır.

İlk Speleolojik incelemesi tarafımızdan, 12 Ekim 1967 tarihinde yapılmıştır.

HANDOS MAĞARASI
Akseki - ANTALYA

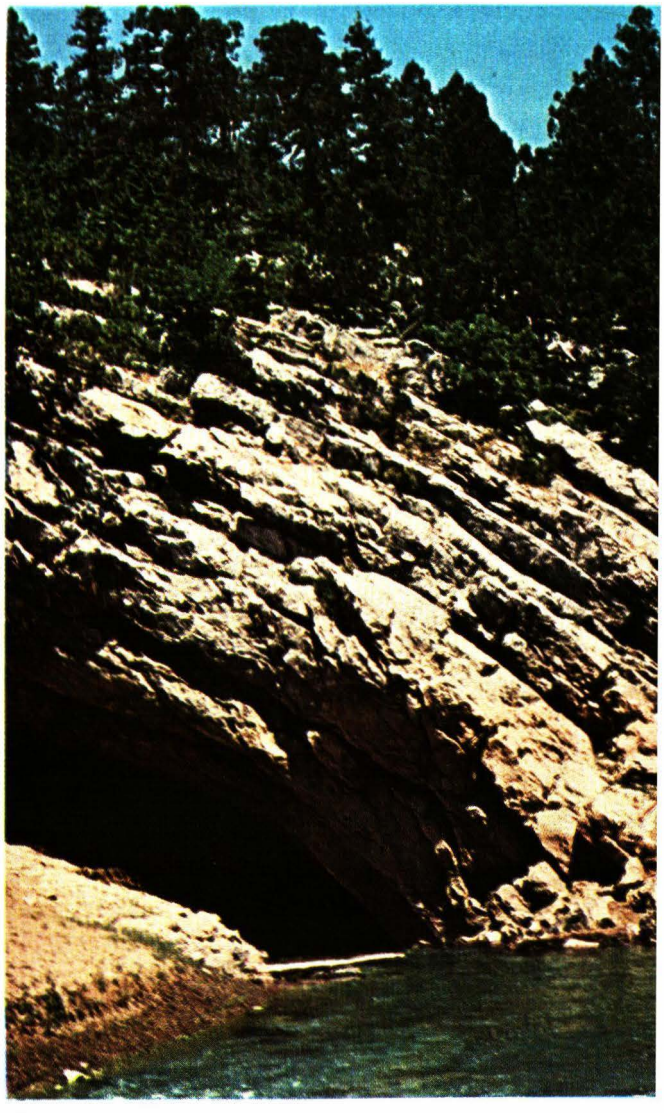
Handos mağarası, Akseki-İbradı yolunun Manavgat çayının geçtiği Irmak köprüsünün bir kaç yüz metre kuzeyinde, Üzümdere köyüne giden yolun kıyısındadır.. Bu mağara içinde 40-50 m. derinde bulunan su, yağışlı mevsimlerde yükselerek mağara ağzından taşarak bir dere halinde Manavgat çayına karışmaktadır Bilimsel olarak böyle basınçla yükselerek, sifonlu çıkan menbaalara Fransa'daki «Vaucluse» menbaının ismi genelleştirilerek, «vaklüz tipi menbaa» denmektedir. Oldukça büyük bir bölgeyi drene eden bir karst sisteminin bitiminde bulunan bu mağara içindeki sifon geçilebildiği takdirde, oldukça önemli bir mağara ile karşılaşılması kuvvetle muhtemeldir.

KEMBOS OVASI MAĞARALARI
BÜYÜK DÜDEN ve FEYZULLAH'IN DÜDENİ

Düdenin manasının, su çeken delik olduğundan, kitabımızın birkaç yerinde bahsetmiştik. Antalya ve Konya illeri sınırında bulunan Kembos ovasına (bilimsel adıyla Kembos polyesine) Konya'dan, Beyşehir, Huğlu-Gencek, Antalya'dan ise Akseki-İbradı yoluyla gidilmektedir.

Ortalama 1 km. genişlik ve 15km. uzunluğundaki Kembos ovasının sonunda 2 düden bulunmaktadır. Çamlık köyünden ve Körükini ile Suluin mağaralarından geçen Uzunsu deresi, birkaç defa isim değiştirdikten sonra, Kembos ovasına girmekte ve bu ince uzun ovayı bir başından öbür ucuna kadar katetmekte ve ovanın sonunda bulunan Büyük Düden ve Feyzullah'ın Düdenlerinde yeraltına girerek kaybolmaktadır. Bu düdenlerde batan su, en sonunda Altınbeşik Düdensuyu Mağarasından geçerek, Manavgat çayına karışmaktadır.

Turistik bir önemi olmamasına karşın, bilimsel alanda büyük değeri bulunan Büyük Düden ve Feyzullah'ın Düdeni ilk defa tarafımızdan, Oymapınar Barajı ile ilgili araştırmalarımız sırasında 1966 yılında bulunmuştur.

Kembos ovasının sonunda bulunan Büyük Düden içerisine, yağışlı mevsimlerde büyük bir nehir akmaktadır. Mağaraya su girerken. - Büyük Düden Cove in the border of Kembos polje, (between Konya-Antalya).

AKPINAR MAĞARASI
(İbradı-Akseki - ANTALYA)

Eynif ovasının (bilimsel adıyla polyesinin), 2 km. kadar kuzeyinde bulunan Akpınar Mağarasının bilimsel yönden çok önemi vardır. Bu mağara içindeki yeraltı deresi üzerinde yapılan Flüoressein boya deneyi, ülkemizde yeraltındaki en uzun mesafeye ulaşmıştır. Bu mağara içinde boyanan yeraltı deresinin suyu 35km. güneyde, Oymapınar baraj yerindeki menbaların suyunu boyamıştır. Akpınar Mağarası ilk defa tarafımızdan 1966 yılında bulunmuştur.

KOYUNGÖBEDİ MAĞARASI

Bir ara, Düdencik Mağarası bulununcaya kadar Türkiye'nin en derin mağarası Koyungöbedi Mağarası idi. Akseki'ye bağlı Sadıklar köyünün 3 km. kadar güneydoğusunda bulunmaktadır. Bu mağaraya ilk defa bir İngiliz ekibi iniş yapmış ve -165 metreye varmışlardır. 15 gün kadar sonra, bir Fransız mağaracı grubuyla, Türkiye Mağara Araştırma Tanıtma ve Turizm Derneğinden araştırıcılar, -205 metreye kadar ulaşmaya muvaffak olmuşlarsa da, o derinlikte rastladığımız bir sifon önünden geri dönmek mecburiyetinde kaldık. Koyungöbedi Düdeni, oldukça büyük bir havzanın suyunu çekmektedir.

GÂVURİNİ MAĞARASI

Antalya-Akseki yolundaki Murtiçi yakınlarındaki Mahmutlar köyünün 2 km. kadar güneydoğusunda, Tuzaklıdağ'da bulunan Gâvurini Mağarası 80 m. kadar uzunlukta küçük bir mağaradır. Turistik önemi yoktur.

Bu mağaranın çok yakınında bulunan Ayıini Mağarası içinde, derinden gelen bir yeraltı deresinin sesini duyduk. Bu bölgede çok sayıda mağara bulunmaktadır.

KARADAĞ MAĞARASI
(Cevizli - Akseki)

Akseki-Beyşehir yolunun Bademli-Süleymaniye köyleri arasında bulunan orman bakımeviden güneye ayrılan Kuyucak köy yolu ile Karadağ Mağarasına gidilebilmektedir.

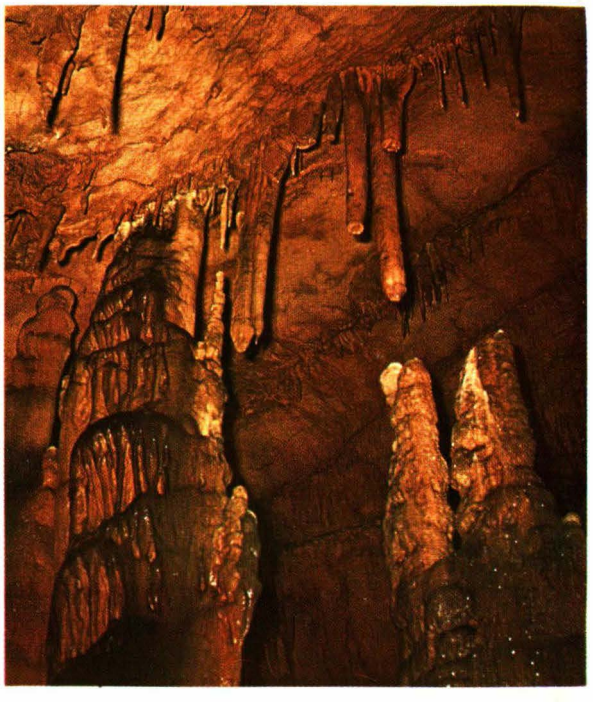
Mağara takriben 1335 m. yüksekliktedir. Söyler kalesinin 1 km. kadar güneyinde bulunan bu mağara fosil durumdadır. Bu mağarada Romalıların oturmuş olduğu içindeki kalıntılardan anlaşılmaktadır.

Prehistorik ve tarihi devirlerde içinde insanların yaşadığını sanıyoruz. İçinde sıva ile yapılmış çok güzel bir havuz (sarnıç) bulunan mağarada ayrıca büyük dikitler, sarkıt ve kolonlar yer almaktadır. Mağaranın uzunluğu takriben 350 m. kadardır.

ÇATDERE DÜDEN MAĞARASI

Akseki-Cevizli arasındaki Arapkırıldı köprüsü yakınlarından doğu yönüne ayrılan Karakışla ve Ceneler köy yolu üzerinde şoseye 1800m. uzaklıkta bulunan Çatdere düdeni, bir çok küçük derenin birleştiği bir çanak içerisinde, 1115m. yükseklikte bulunmaktadır.

Kış aylarında içine çok fazla su giden bu mağara, yatay olarak 100m. uzunluktadır. Girişe 100m. mesafede bulunan bir sifon, içinde daha fazla ilerlenilmesine imkân vermemektedir Bu mağara içinde batan suların, yukarı Manavgat havzasındaki Pamukluk veya Karamiyar Karst menbalarına gittiğini tahmin ediyoruz

Akseki-Beyşehir yolunun orta kısımlarında, Süleymaniye köyü yakınlarındaki Karadağ Mağarası içinden bir görünüş. - View of the Karadağ Cave, near Beyşehir-Akseki road.

II.
BÖLÜM
KONYA MAĞARALARI

GÖKSU - YERKÖPRÜ MAĞARASI
Hadım - KONYA

Konya'nın 116 km. güneydoğusunda Hadım ilçesi yakınlarında Göksu nehri 500 metre uzunlukta bir mağara içinden geçmektedir. Bu mevkide, Göksu nehrinin üzerine yan yamaçlardan heyelân eden çok büyük kaya parçaları, doğal bir barajın oluşmasına yol açmıştır. Bundan sonra sağ yamaçtan çıkan Karasu Karstik Kaynağı, heyclân kitlesi üzerine yayılarak taştan (traverten) bir kabuk meydana getirmiştir. Göksu nehri, işte bu taştan doğal köprünün altından geçerken, mekânik aşındırmayla (erozyonla) kendisine bir tünel açmış ve bugünkü şaheser güzelliktcki tabiat değerimiz: «Yerköprü Mağarası» oluşmuştur. Yerli civar halkın isabetli deyimiyle «Yerköprü» adı verilen mağara, memleketimizin dünya çapındaki değerlerinden biridir. Mağaranın hem giriş hem de çıkış ağızları üzerinden Göksu nehrine dökülen müstesna güzellikteki şelâleler, buranın doğal ve turistik önemini çok arttırmaktadır.

Yerköprü'ye, Konya - Karaman (Silifke - Mersin) asfaltının 60. kilometresinden itibaren, sağa, güney istikamete ayrılan yoldan, gidilmektedir. Konya-Karaman asfaltından ayrıldıktan sonra, 11. kilometrede Karasınır, 32. km.de Kayaağzı, 42. km.de Habiller köylerinden geçen yol bundan sonra, Göksu vadisine inişe başlamaktadır. 51. km.de, sol yönc ayrılan yol, Göksu Hidroelektrik Santral binasına doğru, karşı tarafa doğru devam eden yolda 5 km. sonra Yerköprü'ye ulaşmaktadır. Böylece Yerköprü Mağarasının Konya şehrine mesafesi, 60 km.si asfalt olmak üzere 116 km. olmaktadır. Konya'dan otomobille 2,5 saatte Yerköprü'ye varılabilmektedir.

Yerköprü Mağarası tamamen traverten (Kalker tüfü) içersinde bulunmaktadır. Traverten kayalar, bilindiği gibi tamamen su içersindeki eriyik maddelerin çökelmesiyle meydana gelmektedir. (Tıpkı, kireçli suların kaynatılınca çaydanlık içinde oluşturduğu taş kabuk gibi..)

Mağaranın giriş ağzına yakın bir kısmında Göksu nehri, temsili krokide görüleceği gibi sifon meydana getirmektedir. (Sifon, birçok yeraltı deremizde de rastlandığı gibi, mağara tavanının alçalarak suyun altına geçmesi, sonra tekrar yükselerek geçidin açılmasına denmektedir. Sifonları ancak, su içine dalarak geçmek mümkündür.)

Yerköprü mağarasının amenajmanı henüz yapılmamıştır. Mağara, turizme açılırken, bu sifon yapan kısımda da bir tünel açılabilir. Bu suretle, ziyaretçilerin sandalla, Yerköprü'yü bir baştan öbür uca geçmeleri sağlanabilir. Tabii o zaman nehirin yeraltı mecrası da renkli elektrik ampulleriyle ışıklandırılacak, çıkış ağzı şelâleleri yakınında açılacak üstüvane biçimindeki bir kuyu içine de, döner bir merdiven inşa edilerek, turistlerin mağarayı kolayca gezmeleri imkân dahiline girecektir. Ancak, burası aktif ve halen bilhassa feyezanlarda çalışan bir sistem olduğundan, yalnız yaz aylarında kullanılacak şekilde bir amenajman düşünülebilir.

Yerköprü Mağarasının Uluslararası çaptaki

Yerköprü Mağarası, çıkış ağızı (Konya). - Exit of the Yerköprü Cave. (Konya).

Yerköprü Mağarası, giriş ağızı. (Konya). - Entrance of the Yerköprü Cave (Konya).

öneminden yukarıda bahsetmiştik. Burasını Türkiye çapında değerlendirmek üzere, Millî Parklar Dairesinin bu müstesna güzellikteki doğal değerimiz üzerine nazarı dikkati çekilerek, Millî Park çalışmaları içine alınmasını önerdik.

Yerköprü Mağarası, ilk defa 1953-1954 yıllarında tarafımızdan İller Bankası Genel Müdürlüğünün Konya şehrine elektrik enerjisi vermek üzere, bu doğal harikamızın yakınlarında inşa ettirmekte olduğu Göksu Hidroelektrik Santralı münasebetiyle görülmüş, 16 Ekim 1959 tarihinde de 42 sayılı Hayat Mecmuasında neşrolunan 5 sayfalık, bol fotoğraflı bir röportajla ilk defa Türk basınına tanıtılmıştır.

Konya şehrine 2 saat mesafede bulunan Yerköprü üzerine inşa edilecek bir pisin (yüzme havuzu) ile yaz aylarında, Konya spor severleri eşi bulunmaz bir mesire yeri kazanabilirler.

KARASINIR MAĞARASI

Yerköprüye giderken, Konya - Karaman asfalt yolundan, 60. km.'de ayrıldıktan son-

ra, 11. km.'de geçilen Karasınır köyünde «Büyük Obruk» adı verilen bir mağara vardır. Köylüler bu mağara içinde bulunduğunu tahmin ettikleri bir yeraltı gölünün araştırılması için bizi mağaranın ağzına kadar götürdüler. Tektonik bir çatlak üzerinde bulunan bu mağaraya bizden sonra da bir Fransız araştırma grubunu gönderdik. İçinde 160 metreye kadar inilen bu mağarada, maalesef köylülerin umdukları yeraltı gölünü bulamadık.

ÇAMLIK KÖYÜ MAĞARALARI
Beyşehir - KONYA

Çamlık Köyü (Eski ismi Dalayman) Beyşehir ilçesinde bulunmaktadır. Beyşehir-Akseki şosesinin 45'nci kilometresinden, güneybatı istikâmetine ayrılan, 9 kilometrelik toprak, düzgünce bir yolla Çamlık Köyüne gidilmektedir. Çamlık köyü civarında, birçok mağara bulunmaktadır. Körükini, Suluin, Gerikini, Dedetarlası Düden Mağarası, Çocuk attıkları delik, Asmaçini, Dibek ve Mula Düden Mağaraları, Derebucak kasabası istikâmetinde Balatini, Derebucağın çok yakınındaki Bıçakçı mağaraları gibi... Bunlar arasında, Körükini, Suluin ve Balatini Mağaralarının turistik önemi bulunmaktadır.

Yukarıda ismi sayılan, Çamlık Köyü civarındaki bütün mağaralar 2. Zamana ait kretase yaşındaki kalkerler içinde yer almaktadırlar.

KÖRÜKİNİ - DEĞİRMENİNİ ve SULUİN MAĞARALARI

Körükini Mağarası, Çamlık köyünün birkaçyüz metre güney batı yönünde bulunmaktadır. Beyşehir - Akseki şosesinin, Bakaran Evleri mevkiinde, şoseyi kesen, büyük gözet dağı eteklerindeki kaynakların meydana getirdiği Uzunsu deresi, Akdağ, ve Kızıltepe arasından geçerek, Çamlık köyü yakınında Körükini Mağarası içinden geçmektedir.

Körükini Mağarası, takriben 1250 metre uzunluğundadır. Mağaranın giriş ve çıkış ağızları yakınında Pamukkale'deki beyaz traverten havuzların küçük bir örneği, sağ yönde bulunmaktadır. Uzunsu deresi 1250 metre kadar yeraltında gittikten sonra, Değirmen vadisinde, Körükini Mağarasının çıkış ağzından yeryüzüne çıkmaktadır. Her bir tarafı dik duvarlarla çevrili, bir kör vadi olan birkaç yüz metre uzunluğundaki değirmen çöküntü çukurunu yeryüzü akışıyla geçen Uzunsu deresi, çöküntünün öbür ucunda bulunan Değirmenini Mağarası içine dalmaktadır. Değirmenini Mağa-

Körükini Mağarasına giriş hazırlığı, - Preparations for exploring into Körükini Cave.

rasının çıkış ağzı Suluin ismini almaktadır. Suluin Mağarası içinde oldukça derince ince uzun takriben 200 metre uzunluğunda bir yeraltı gölü bulunmaktadır.

Anlattığımız bu sistemin turizm yönünden en önemli ve görülmeye değer kısmı Suluin Mağarası çıkışıdır.

Bu mağara içinde, birçok Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, turistler, yeraltı gölü üzerinde sandallarla gezdirilebilir. Bunun için ilk önce Körükini giriş ve çıkış ağzına, Değirmenini ve Suluin Mağaraları çıkış ağzına taşıtların kolayca gidebileceği yolların inşaası, en başta yapılması gereken işlerdendir. Mağara içi amenajmanları (tanzimi) bundan sonra 2. kademede ele alınacaktır.

BALATİNİ MAĞARASI

Suluin Mağarasına takriben 2 km. uzaklıkta bulunan Balatini Mağarası da bir düden mağaradır. Çamlık Köy ile Derebucak arasındaki küçük bir kapalı havzayı drene eden Balatini'nin uzunluğu takriben 1 km. kadardır.

Körükini ve Suluin Mağaralarını gezmek üzere bölgeye gelecek turistler için Balatini Mağarası da ilgi çekici bir doğal değerimiz olacaktır.

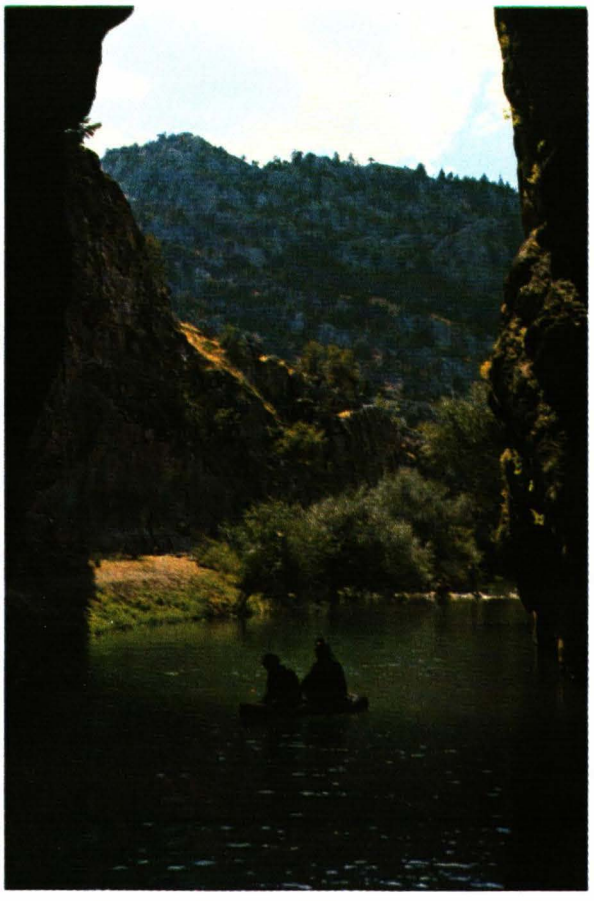
Körükini ve Suluin Mağaraları ilk defa 1966 yılında tarafımızdan bulunmuş, ilk incelemesi 1967 yılında 2 İngiliz Speleoloğu ile birlikte 3 Türkten müteşekkil bir grup araştırıcı tarafından yapılmış, 1970 yılı Haziran ayında Fransa'dan Rodez şehrinden gelen 8 kişilik bir araştırıcı grubu ile aynı yıl Ağustos ayında da İtalya'dan Roma kentinden davet ettiğimiz 10 kişilik bir İtalyan ekibiyle Çamlık Köyü civarındaki bütün mağaraları bir kere daha jeolojik ve speleolojik bakımlardan birlikte inceledik.

BIÇAKÇI MAĞARASI

Derebucak kasabası yakınlarındaki Bıçakçı Mağarası veya düdeni de mağaracılar için ilginç bir mağaradır. Küçük ve faal bir karst sistemi olan bu mağaranın turistik değerinden fazla, araştırıcılar yönünden önemi bulunduğu nedeniyle burada bahsetmekte yarar vardır.

SUSUZ MAĞARASI
Seydişehir - KONYA

Susuz Mağarası, Seydişehir'in 15 km. kadar güney doğusunda Suğla gölünün batı kıyılarında bulunan Susuz köyü yakınlarındadır.

Suluin Mağarası içindeki yeraltı gölü üzerinden dışarı bakış. - On the underground lake, Suluin, (Beyşehir-Konya).

Susuz Mağarasına, Susuz köyünden gidilmektedir. Susuz köyünün 1 km. güney batı yönünde eski Seydişehir-Mortaş boksit madeni (alüminyum) yolunun geçtiği küçük vadinin sağ yakasındadır.

Susuz Mağarası esasında bir yeraltı deresidir. Kretase kalkerleri içinde bulunmaktadır. Susuz köyünde yeryüzüne çıkan menbaların suyu, bu yeraltı deresinin suyudur. İki girişi vardır. 1'nci giriş ağzı çalı ve çırpı ile kapatılmıştır. Bu girişten ip ve merdiven kullanmadan yeraltı deresi üzerine inilebilmektedir. Bu girişin 100 metre kadar güneybatısında kuyu şeklinde bir uçurum görülmektedir. Buradaki 60 metrelik dikey kuyudan iple veya merdivenle iniş yapıldığı takdirde yine yeraltı deresi üzerine inilebilmektedir. Yeraltı deresi, bu kuyunun dibinden itibaren mansab yönünde hemen bir şelâle yapıp bir düdende kaybolmakta, menba yönüne doğru ise yeraltı deresi üzerinde kauçuk botlarla 1 km. kadar ilerlenebil-

Susuz Mağarası içinde, «Makaroni» adı verilen beyaz oluşumlar. - The helictites in Susuz Cave (Seydişehir-Konya).

mektedir. Bazı yerlerde botu, büyük blok kayalar üzerinden aşırmak ve şelâleri tırmanmak icap etmektedir.

Susuz yeraltı deresi turizme açılabilir. Bugünkü doğal durumunda ise yalnızca speleologlar bu yeraltı sistemine girebilirler. Turistik önemi vardır. Turizme açılabilmesi için yol durumu da müsaittir.

Susuz yeraltı deresi ilk defa 1966 yılında, o bölgede yaptığımız karstik araştırmalar sırasında tarafımızdan bulunmuşsa da, ilk speleolojik incelenmesini Fransanın Nice şehrinden ülkemize gelen Martel Speleoloji Kulübü üyeleri yapmışlardır. 1974 yılı 29 Nisanında, Türkiye Mağara Araştırma ve Tanıtma Derneğine mensup kalabalık bir grup Susuz yeraltı deresi içine girip, botlarla bu müstesna güzellikteki yeraltı deresi üzerinde dolaşmışlardır.

TINAZTEPE DÜDEN VE MAĞARASI
Seydişehir-Mortaş Alüminyüm Madeni

Tınaztepe Düden ve Mağarası, Konya ilinin Seydişehir ilçesinde, Mortaş boksit (alüminyüm) madeninin 5 km. kadar güney doğusundadır. Kuzeybatı-Güneydoğu yönünde uzanan Tınaztepe masifinin eteklerinde bulunmaktadır.

Tınaztepe Düden ve Mağarasına Seydişehirden evvelâ Mortaş boksit (alüminyüm) maden sitesine çıkıldıktan sonra, oradan gidilmektedir.

Tınaztepe düdeni, bilimsel adıyla polye (ova) adı verilen bir düzlüğün Tınaztepe ile teşkil ettiği sınırda bulunmaktadır. Yağışlı mevsimlerde bu düden (delik) içine büyük bir dere akmaktadır. Burada kaybolan suyun Suğla gölüne (muhtemelen Susuz yeraltı deresine) gittiğini tahmin ediyoruz. Tınaztepe düdeni içinde, takriben 100 metre tûlde su takip edilebilmekte, ondan sonra bir sifonda su kaybolmakta buradan ileri insan geçememektedir.

Çöküntünün üst kısmında da yatay bir mağara bulunmaktadır. 600 metre uzunluktaki galeriden geçtikten sonra, 20 metre dikey derinliği bulunan bir salon (boşluk) da küçük bir tepecikle birbirinden ayrılan iki küçük yeraltı gölüne ulaşılmaktadır.

Tınaztepe Mağarasının bu yatay kısmının turistik önemi vardır. Turizme açılabilir.

Tınaztepe Düden ve Mağarasının ilk bilimsel incelenmesi 1966 yılında tarafımızdan yapılmıştır. Bundan sonra, 1968 de Paris Speleoloji Kulübü, 1969 yılında da, Roma Speleologico Romano Kulübüne mensup speleologlar, bu mağaranın speleolojik incelenmesini, (Mağaranın plân ve kesitlerini) yapmışlardır.

GÖLCÜK MAĞARASI VEYA TINAZTEPE II MAĞARASI

Tınaztepe'nin uzantısında ve güney doğu yönünde içinde 160 metre derinliğe kadar inilen, önemli bir düden-mağaradır.

FELENGİ MAĞARASI (KONYA)

Felengi Mağarası, Konya'nın takriben 30 km. kuzeyinde, Ankara yolu yakınında bulunmaktadır. Girişi dar bir delik şeklindedir. İçeri doğru ilerledikçe, çok genişlemektedir. İçin-

Tınaztepe Mağarasında yatay fosil mağara ağzı. - Entrance of the Tınaztepe horizontal Cave. (Seydişehir-Konya)

de 160-170 m. kadar gayet iri bloklar arasından inilmekte ve en dipte küçük iki gölcükle karşılaşılmaktadır. Suları gayet berrak olan bu göllerin sifonla arkaya açılmaları ihtimali vardır. Uçsuz bucaksız Konya ovası sınırında Paleozoik (Birinci Zaman) kalkerleri içinde açılmıştır.

Türkiye Mağara Araştırma Tanıtma ve Turizm Derneği, yıllık İlkbahar gezilerinden birinde, kalabalık bir grup halinde bu mağarayı ziyaret etmiştir.

MARASPOLİ MAĞARASI ve YERALTI DERESİ Ermenek - KONYA

Maraspoli Mağarası ve yeraltı deresi Konya'nın Ermenek İlçesinde bulunmaktadır.

Maraspoli Mağaralarına Konya'dan - Karaman - Mut yoluyla (Konya-Karaman 105, Karaman-Mut 70, Mut-Ermenek 90 km. olmak üzere cem'an 265 km.) gidilmektedir. İkinci bir yol, Hadım-Ermenek üçüncü yol da Ermenek-Anamur yollarıdır. Fakat Hadım ve bilhassa Anamur yolları iyi durumda olmayıp,

bunlar, ancak arazi arabalarına geçit vermektedirler.

Maraspoli Mağaraları 3. Zamanın Miyosen devri (alt Miyosen) kalkerleri içinde bulunmaktadır. Ermeneğ'in üst mahallelerinde yüksek katta, bulunan Maraspoli Mağarası içindeki yeraltı deresi, ilçeye tam manasıyla hayat vermektedir. Ermenek bu yeraltı deresinden hem içme, hem kullanma ve sulama hem de Hidroelektrik santralının suyunu temin etmektedir. İlk olarak 1935 yılında, Maraspoli Mağarasından çıkan su üzerinde inşa edilen küçük takatteki hidroelektrik santral, 1970 yılında tevsi edilerek yeniden daha büyük çapta yapılmış ve tesisin Prizi (benti) mağara içine inşa edilmiştir. Cebri boru da, içme suyunun alındığı 200 metre galeri (tünel) içinden geçirilmiştir.

Mağaranın girişi, içme su galerisinin ve yeraltı deresinin üst kısmında bulunmaktadır. Oldukça büyükçe bir giriş ağzından ve bloklar arasında hafif bir meyille mağaraya girildikten sonra gayet dar ve dikey durumdaki bir delikten (bir insanın zor sığacağı kadar) mağara içine inilmektedir. Yeraltı deresinin eski üst kat yatağı olan kısmına varıldığında 20 metre kadar aşağıda akan suyun çağıltısı işitilmektedir. Maraspoli yeraltı deresinin debisi suyun en az zamanında 500 litre/saniye kadardır. Suyun ısısı 9°C'dir.

Maraspoli Mağarası ve yeraltı deresinin turistik önemi vardır. Amenajmanı, Ermenek ilçesinin içinde olduğundan, ışıklandırma bakımından oldukça kolay olacaktır. Zaten Ermenek Belediyesi, mağarayı en kısa zamanda değerlendirmek üzere teşebbüse geçmeyi kararlaştırmış durumdadır.

Maraspoli Mağarasında, mağara devri insanlarının yaşadıklarına dair kuvvetli deliller vardır. Prehistorik devre ait, insan iskeletlerine rastlanmıştır. Yeraltı deresinin menba yönündeki sifon geçilebildiği takdirde, sistemin daha kilometrelerce devam etmesi ihtimali kuvvetlidir.

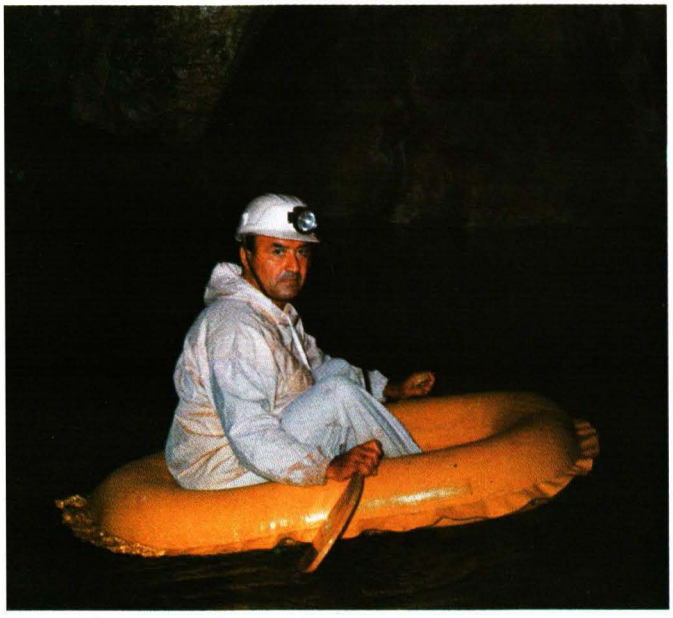
Memleketimizdeki ilk büyük speleolojik araştırma, Ermenek-Maraspoli Mağarası ve yeraltı deresi üzerinde tarafımızdan yapılmıştır. İlçenin içme, sulama ve Hidroelektrik tesisinin suyunu temin eden Maraspoli yeraltı deresi detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu tetkikle ilgili Vural Sözer'in hazırladığı bir yazı serisi 1955 yılında 20 Kasım - 3 Aralık tarihleri arasında o yılların gözde gazetelerinden «Yeni Sabah»ta 14 gün müddetle bol resimli bir röportaj halinde bazen yarım, bazen tam sayfa halinde çıkmıştır.

Bu yüzden ülkemizdeki mağara araştırmalarının tarihçesi bakımından Maraspoli Mağarasının önemi büyüktür. Genç mağaracı arkadaşlarımın, Maraspoli Mağarası içindeki sifonu, üst kısımlarından geçerek, bu mağaradaki speleolojik araştırmalarını sürdürmelerini tavsiye ederim. Böylece, Türkiye'nin en uzun mağaralarından birinin bulunacağını kuvvetle tahmin etmekteyim. Maraspoli Mağarasının araştırılması henüz bitmemiştir.

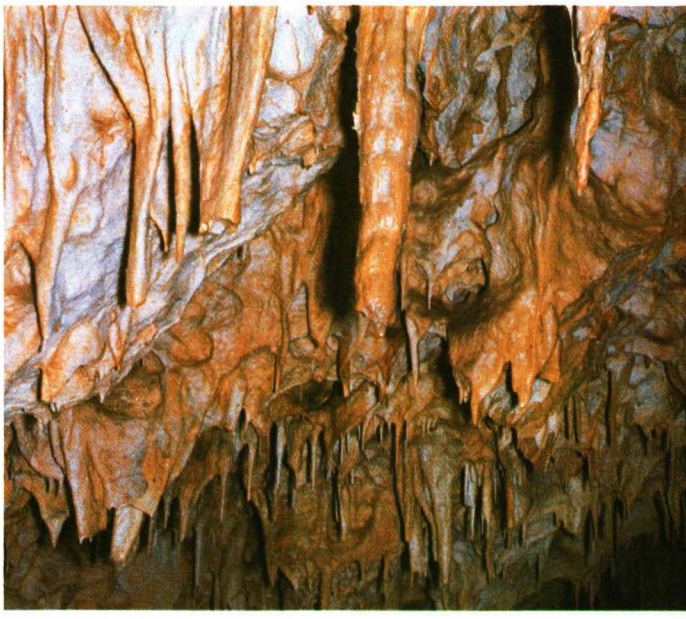

Ermenek'deki Maraspoli Mağarası önünde Türk ve Fransız araştırıcılarından bir grup. - French and Turkish Speleologists in front of the Maraspoli Cave entrance, (Ermenek - Konya).

III.
BÖLÜM
BURDUR MAĞARALARI

İnsuyu Mağarası içindeki yeraltı gölü üzerinde. - On the underground lake in Insuyu Cave, (Burdur).

Sarkıtlardan bir görünüş. - A view of stalactites in Insuyu Cave.

İNSUYU MAĞARASI ve YERALTI GÖLLERİ (BURDUR)

İnsuyu Mağarası, Burdur'un güneydoğusunda bulunan Çine ovasının doğu cihetinde ve şehire 13 km. mesafededir. Mağaranın girişi Burdur-Antalya şosesine 900 metrelik bir irtibat yolu ile bağlıdır ve her türlü vasıtayla mağara ağzına kadar kolayca gidilebilmektedir.

Mağaradan çıkan küçük yeraltı deresinin suyunun yarısı karbonatlı bir maden suyudur. Maden suyu, mağara ağzındaki bir fay'dan çıkmaktadır. Yeraltı deresinin sarfiyatı mevsimlere göre 50-300 lt./sn. arasında değişir. Pek müstesna senelerin kurak aylarında tamamen kesilmektedir. İnsuyu Mağarasından çıkan yeraltı deresinin suyu, bir kanalla, Gökpınar ve Çine deresinden gelen sulara karıştıktan sonra hep birlikte, Burdur şehrindeki küçük hidroelektrik santralın suyunu temin ederler.

2. Zaman kalkerleri içerisinde bulunan İnsuyu Mağarasının 2 km. kadar kuzeyinde bulunan Kızıl İn Mağarasıyla irtibatlı olması ihtimali mevcuttur. İnsuyu Mağarasına giriş, tu-

ristlerin ziyaretine açılmadan evvel çok güçtü. Bugünkü yeraltı deresinin çıktığı yerden ve iki büklüm bir delikten geçildikten sonra, dar dehlizlerden ve su içinde yürüyerek bugünkü sun'i olarak açılan ve galeri ile dahil olunan salona vasıl olunuyordu. Yeraltı deresinin suyunun fazla olduğu ilkbahar mevsiminde ise, mağaraya giriş imkânsız gibiydi. Mağara, ilk defa tarafımızdan turizme hazırlanırken bu durum nazarı dikkate alınarak bugünkü 20 metrelik sun'i giriş galerisi açtırıldı. Mağara turizme açılmadan evvel, sütunlu gölün (2. göl) bulunduğu yerde gayet kalabalık bir yarasa kolonisi yaşıyordu. Sonradan mağaraya turistler girmeye başladıktan sonra bu hayvancıklar mağarayı terkederek civarda bulunan ve insanlar tarafından rahatsız edilmeyecek başka bir mağaraya göç ettiler.

İnsuyu Mağarasının turistik değeri çok büyüktür. Mağaranın 1. kısmı, Türkiye Mağara Araştırma, Tanıtma ve Turizm Derneğinin uzman elemanlarının gözetimi altında turizme hazırlanmıştır. 2. göl (Sütunlu Göl) ile Büyük Göl arasındaki 2. kısmın hazırlanması sırasında, Burdur Turizm Derneği üyeleri, işe vaziyet etmişler, bu mağarayı bulup meydana çıkaran ve Turizm ve Tanıtma Bakanlığından Turizme hazırlanması için parayı temin eden, Türkiye Mağara Araştırma Tanıtma ve Turizm Derneğine karşı cephe almışlardır.

Mağaraların Turizme açılması, bilgi, görgü ve ihtisas işidir. İnsuyu Mağarasının 1. ve 2. kısımları arasında, yani 2. Sütunlu göl ile Büyük göl arasında mağaranın en müstesna güzellikteki sarkıt ve dikitleri bulunuyordu. Bu kısma dokunmadan, kısa tûlde bir galeri açılacak yerde, bu fevkalâde süslü sarkıt ve dikitli geçitten, yol geçirilerek, bütün sarkıt ve dikitler kırılmıştır. Buradan sonra, bir çok yerlerde istifli kuru taş dolgu duvar yapılmış ve uzun tûlde sun'i galeri açılmıştır. Halbuki, bu gibi tabii değerleri turizme hazırlarken mümkün olduğu kadar insan yapısı sun'i imalâttan kaçınmak lâzımdır. Keza, mağarayı ışıklandırırken tabii kıymetlerin değerini ortaya çıkaracak şekilde gizli ve endirekt bir ışıklandırmaya gitmek yerine, gelişi güzel mahzen ışıklandırması yapılmıştır. İnsuyu Mağarasının bu bakımlardan, uzman elemanlarca tekrar elden geçirilmesi yerinde olacaktır.

Çünki, bu mağaranın Burdur-Antalya gibi, önemli ana bir turistik asfalt yolun kenarında bulunmuş olması büyük bir şanstır ve tabii değeri de çok büyüktür. Bundan azami derecede istifade etmemiz ülke yararınadır.

İnsuyu Mağarasından çıkan yeraltı deresinin suyunun şeker hastalığına deva olduğu konusu, ilk zamanlarda mağaraya büyük bir dahili turist akınına sebep olmuş ve mağaranın turizme açılmasını takip eden ilk sene içinde 40.000 den fazla ziyaretçi mağarayı gezmiştir. Burdur Hükümet Tabibi, İnsuyu Mağarasından çıkan yeraltı deresinin suyunun şeker hastalığına iyi geldiğini iddia etmiş ve bir kaç hasta üzerinde aldığı müsbet neticeyi kamuoyuna açıklamıştır. Bu saha, bizim ihtisasımız dışı olduğundan kendimizi bu mevzuda, müsbet veya menfi bir fikir serdetmeye yetkili görmemekteyiz. Böyle bir iddianın ilmi şekilde izahı ve alınan neticelerin kamuoyuna, ikna edici delillerle gösterilmesi icap eder. Fakat, İnsuyu Mağarasından da hem turistik, hem de tedavi edici (terapötik) olmak üzere 2 maksatlı olarak istifade edilmesini de biz, mümkün görmemekteyiz. Zira, turistler mağarayı gezerken yeraltı deresi ve göllerini, tembihlere rağmen kirletmektedirler. Buna mani olmaya da imkân yoktur. Bakteriyolojik yönden bu su, temiz değildir. Eğer, İnsuyu Mağarası suyunun hakikaten şeker hastalığını tedavi edici hassası kesin olarak anlaşılırsa ki bizim bu konudaki fikrimiz tamamen menfidir, zira, mağara ağzından çıkan ve içerden gelen karstik suya karışan su, memleketimizin birçok yerlerinde rastlanan cinsten karbonatlı bir maden suyudur.

Bu sudan iyi olan şeker hastalarının tamamen moral takviyesi ile fayda gördükleri inancındayım. Esasen, konumu çok müsait olan ve turistik değeri bulunan İnsuyu Mağarasının yalnızca doğal bir değerimiz olarak takdimi kâfidir. Başkaca bir özellik aramaya ihtiyacı da yoktur.

İnsuyu Mağarası halen, Burdur Valiliği Başkanlığında, Burdur Özel İdaresi, Burdur Belediyesi, Burdur Turizm Derneği ve mağaranın bulunduğu yerin sahibi Mandıra köyünün iştirak ettiği bir komisyonca idare edilmektedir. Bu komisyona, Türkiye Mağara Araştırma Tanıtma ve Turizm Derneğinin de iştirak ettirilmesini kaçınılmaz ve çok faydalı bir zaruret olarak görmekteyiz.

İnsuyu Mağarası ilk defa 1952 yılında tarafımızdan görülmüş ve bundan sonra, hemen her yıl incelenmesi sürdürülerek 1961 yılında, Hürriyet Gazetesinde, 29-31 Mayıs tarihlerinde çıkan bir röportajla kamuoyuna tanıtılmıştır. Bundan sonra, 1964 yılında «Türkiye Mağara Araştırma Derneği» kurulduktan sonra, İnsuyu Mağarasının turizme açılması için çalışmalara başlanmış ve 1965 yılında, o tarihlerdeki Burdur Valisi Sayın Vefik Kitapçıgil'in büyük emeği ve Mağara Araştırma Derneğinin, Turizm Bakanlığından temin ettiği parayla, İnsuyu Mağarası 1966 yılında turizme açılmıştır.

İnsuyu Mağarasını bütün dünyaya tanıtmak üzere, 4 lisanda izahlı küçük bir fotoğraf albümü tarafımızdan hazırlanarak bastırılmıştır.

İnsuyu Mağarasının en önemli sorunu, içindeki sarkıt ve dikitlerin korunması ile, mağara içinin, uzman elemanlarca yeniden tanzimidir. Mağara turizme açıldığından bu yana, içinden çok sayıda sarkıt ve dikit kırılıp alınmış, ve amenajmanının ikinci kısmın yol güzergâhları hem de ışıklandırma gayet kötü yapılmıştır.

Bunların yeniden ele alınarak, yeni baştan yapılması lâzımdır.

YARASA MAĞARASI
(Bucak - KONYA)

Diğer ismi İncirli Mağara olan ve içinde, önemli bir yarasa topluluğu bulunan Yarasa Mağarası, Bucak yakınlarında, Burdur-Antalya asfaltına birkaç kilometre mesafededir.

1966 yılında ünlü Fransız mağaracısı Norbert Casteret ile birlikte Burdur ve Antalya mağaralarını incelerken, ilk defa olarak bu mağaraya girdik. İsminden de anlaşılacağı gibi, yarasalarla ilgilenen bio-speleologlar için ilginç bir mağaradır.

IV. BÖLÜM ISPARTA MAĞARALARI

PINARGÖZÜ MAĞARASI
Yenişarbademli - İSPARTA

Pınargözü Mağarası, Beyşehir gölünün batı sahilleri yakınında bulunan Yenişarbademli kasabasının 11 km. batısında 3000 metre yüksekliğindeki Dedegöl-Dipoyraz dağının kuzey uzantısında, denizden 1550 metre yükseklikte bulunmaktadır.

Pınargözü Mağarasına 3 yoldan gidilebilir. En düzgün olanı ve kullanılanı gölün kuzey ucunda bulunan ve Şarkikaraağaç kasabasından geçen yoldur. 2'nci yol Beyşehir'den geçen ve gölün güney ucundan dolaşan yol, Yeşildağ kasabasından geçerek Yenişarbademli'ye ulaşmaktadır. Üçüncü yol ise, Eğridir'den Yenice'ye yaka köylerinden geçip doğrudan doğruya Pınargözü Mağarası önüne varan batı

yoludur. Bir köy ve orman yolu olan bu yoldan, şimdilik ancak arazi arabalarıyla geçilebilmektedir.

Pınargözü Mağarası, 6 km. uzunluğuyla, Türkiye'nin en büyük (en uzun) mağaralarından biridir. Pınargözü Mağarası, Mezozoik (ikinci zaman) yaşındaki kalkerler içinde bulunmaktadır. Mağara'dan çıkan yeraltı deresinin suyu, Dedegöl dağı üzerinde bulunan kar sularıyla beslendiği için son derece soğuktur. Yazın en sıcak ayı Ağustos'ta suyun ısısı 5°C, mağara havası ısısı ise, 10,5°C ölçülmüştür. Mağaraya şimdilik, yalnızca, yeraltı deresinin çıkış yaptığı ağızdan girilebilmektedir. «Şimdilik» diyoruz, zira, Dedegöl masifi üzerinde bulunacak bir kuyu ile, Pınargözü Mağarasının ilişkisi sağlanabilirse, hem uzunluk hem de derinlik bakımından Türkiye'nin en büyük mağarası bulunmuş olacaktır. Pınargözü yeraltı deresinin çıkış ağzının üst kısımlarında takriben 2270 m. kotta bulunan dikey 92 m. derinliğindeki «Karataştaki İn» kuyusunun Pınargözü Mağarası ile ilişkili olabileceği zannedilmiş fakat daha sonra yapılan incelemede,

Türk ve Fransız mağaracılar: Pınargözü Mağarasına giriş hazırlığı. - French and Turkish explorers, preparing far entering the Pınargözü Cave (Şarkikaraağaç-Isparta).

bu ilişki kesin olarak ortaya çıkarılamamıştır. Paris Speleoloji Kulübü Başkanı Claude Chabert 1967 yılından 1975 yılına kadar devamlı olarak bu sistemle ilgili araştırmalarda bulunmuştur.

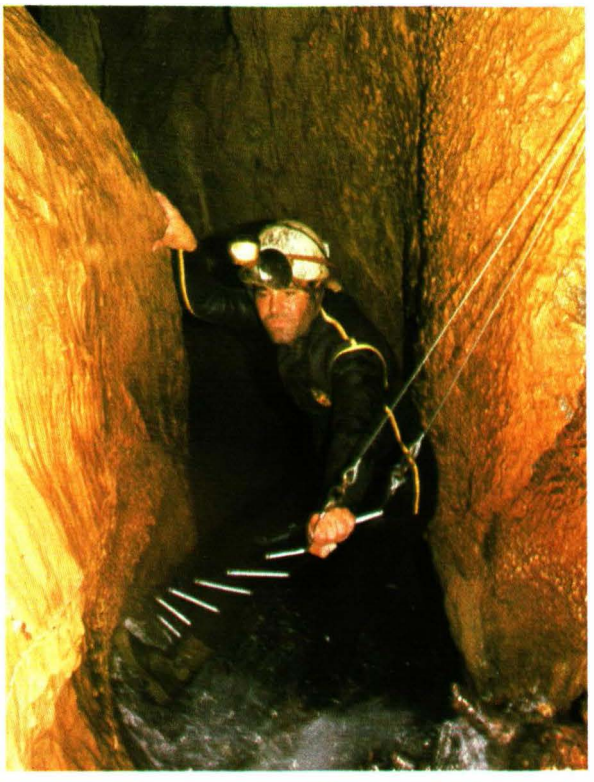
Bu araştırıcıya göre, Pınargözü Mağarasının Dedegöl dağı üzerindeki bir uçurumla ilişkili olması ihtimali çok kuvvetlidir. Ancak bunu ortaya çıkarmak için bölgede detaylı incelemelerin yapılması lâzımdır.

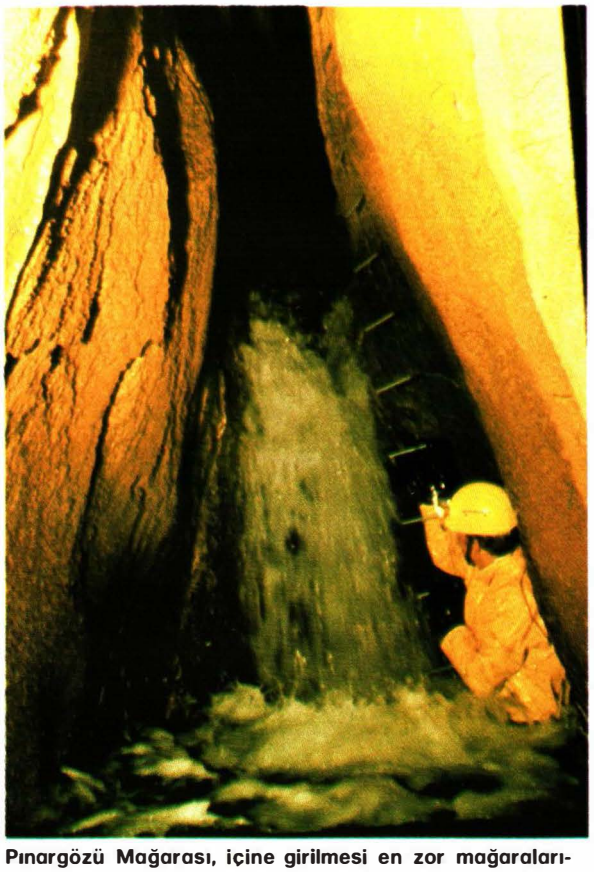
Pınargözü Mağarası çok güç bir mağaradır. Daha giriş ağzına 50-60 metre mesafede, bir sifonla karşılaşılmaktadır. Suların fazla zamanında (kış ve ilkbahar aylarında) sifon tam olarak kapanmakta, suların az zamanında ise bir insan başı geçecek kadar aralanmakta ve buradan çok şiddetli bir hava cereyanı çıkmaktadır. Sifon önündeki rüzgârın şiddeti saatte 153-154 km. ölçülmüştür. Sifondan ilerde kademeli şelâleleri 5 derece soğukluğundaki soğuk su altında tırmanmak icap ettiğinden, Pınargözü Mağarasını incelemek isteyen araştırıcılar su ve soğuk geçirmez özel elbiseler giymek zorundadırlar.

Pınargözü Mağarası ilk defa tarafımızdan 1964 yılında bulunmuştur. O yılın Mayıs ayında, Yenişarbademli kasabasının içmesuyu işini tetkik ederken, Kaptaj sahasının önünden akan derenin bir mağaradan çıktığını söylemeleri üzerine suyun menbaına kadar giderek, Pınargözü Mağarasından çıkan yeraltı deresi ilk defa tarafımızdan görülmüştür. Bundan sonra 1965 yılında evvelâ Eğridir Dağ ve Komando Okulu subayları, sonra Paris Speleoloji Kulübüne mensup Fransız araştırıcıları daha sonra da İngiliz ve İtalyan araştırıcı gruplarıyla birlikte incelemelere devam ettik.

Pınargözü Mağarası çok vahşi ve girilmesi zor bir mağara olduğundan, turistik amenajmanı yapılmadan, ziyaretçilerin kolayca gidip gezebileceği bir mağara değildir. Bugünkü durumuyla, ancak, Speleolog ve doğal güzellikleri seyretmekten zevk alanları ilgilendirir. Mağaradan çıkan yeraltı deresinin çağlayanlar yaparak, benzersiz güzellikteki ormandan akışı, burasını ideal bir kamp yeri ve avlanma sahası haline getirmiştir. Buraya Beyşehir gölünün şahane güzellikteki koylarının bulunduğu güney ve batı sahilleri yönünden gidilmesini tavsiye ederiz.

Tümüyle bu bölgenin Millî Parklarımız arasına alınması uygun olur.

Pınargözü Mağarası, içine girilmesi en zor mağaralarımızdan. Yeraltı üzerindeki şelâlelere tırmanan iki mağaracı. - Two French speleologists climbing up the water falls in Pınargözü Cave, (Şarkikaraağaç-Isparta).

ÖŞŞEKÇİ MAĞARASI

Şarkikaraağaç yakınlarında bulunan Öşşekçi Mağarası, yerel olarak turistik açıdan değerlendirilmek istenmektedir. Oysa, fazlaca bir önemi bulunmamaktadır.

ZİNDAN MAĞARASI
(Yenice - Eğridir - Isparta)

Zindan Mağarası, Eğridir kasabasının 30 km. kadar güneybatı yönünde bulunan Yenice bucağına 2 km. mesafede ve bucağın kuzeydoğusunda, Aksu deresinin kenarında bulunmaktadır.

Mağaranın giriş ağzı 6 × 12 m. çapında ve elips şeklinde olup, önündeki dere talveğinden 10 metre kadar yüksektedir.

Mağara ağzında Bizans devrine ait mermerlerle süslü bir kapı ve üzerinde de heykellerin bulunduğu, tahrip olmuş ve mağara girişi önüne yuvarlanmış parçalardan anlaşılmaktadır.

Zindan Mağarasının Bizanslılar devrinde iskân edildiği aşikâr olmakla beraber bu iskânın, prehistorik devirlere kadar devam edip etmediğinin anlaşılması için, mağara ağzında kazıların yapılması lâzım gelecektir. Mağara ağzında kalın bir dolgu tabakası (toprak-kül) vardır.

Mağara, umumiyetle kuzey istikâmetinde ehemmiyetlice bir tektonik çatlak boyunca ve yatay olarak uzanmaktadır. Tektonik çatlak kuzeydeki Serpantin-Kalker sınırına paralel bir istikâmet (kuzey-güney) takip etmektedir. Mağara, üst kretase yaşındaki kalker (kireçtaşı) formasyonu içinde bulunmaktadır.

Giriş ağzında 60-70 m. kadar ilerde, Mağara kuzeybatı yönüne dönüş yaparak devam etmektedir.

Mağaranın orta kısımlarına yaklaşırken, tektonik çatlak üstündeki killi dolgu tabakası üzerinde akan ve sol yan cidar sınırındaki bir delikte kaybolan küçük bir yeraltı deresine rastlanmaktadır. Bu yeraltı deresinin suyu 9.5°C santigrattır.

Buradan sonra, mağara sonuna kadar yeraltı deresinin suyu üzerinde ilerlenmekte ve girişe 1130 m. mesafede tavanın yeraltı deresi üzerinde insanın geçemiyeceği kadar alçalması ve dere ile birleşmesiyle mağara son bulmaktadır.

Girişe 1098 m. mağara sonuna takriben 122 m. mesafede tabanı 4 m. çapında daire, yüksekliği 25 m., dönel koni biçiminde bölge yerlilerince «Hamam» tabir edilen, tabiatın yaptığı enteresan bir yer vardır ki, Zindan Mağarasının özelliğini de burası teşkil etmektedir.

Koninin yukarı ucundan duş şeklinde düşen su taneciklerı burayı tabii bir duş yeri haline getirmiştir. Tabandaki 4 m. çaplı daire üzerinde de, cilâlanmış mozaik biçiminde küçük kalker parçaları bulunmaktadır. Buranın girişinde mevcut olan ikinci daha küçük bir dönel koninin 2,5 m. çapında bir daire çapı ile 15 m. yüksekliği vardır.

Mağara içindeki depolanmaya gelince: Tektonik çatlak boyunca bir dehliz şeklinde devam eden Zindan Mağarasının sağ ve sol yan cidarları üzerinde yer yer beyaz kristalize, bazen de kirli sarımtrak renkte sarkıt, dikit, kolonlara ve dalgalanmış kumaş biçimindeki depolara rastlanmaktadır. Kapalı bir çene kemiği şeklini andıran sarkıt ve dikitlerin teşkil ettiği bir depolanma, Zindan Mağarasının güzel manzaralarından birini teşkil etmektedir.

İsparta-Eğridir bölgesini gezen doğa manzaralarını seyre meraklı turistlere, Yenice bucağı yakınındaki Zindan Mağarasını da ziyaret etmelerini önemle tavsiye ederiz.

Zindan mağarası, turizme açılabilecek önemdeki mağaralarımızdandır.

Zindan Mağarası, giriş ağzı. - Entrance of the Zindan Cave, (Yenice-Isparta).

V. BÖLÜM İÇEL MAĞARALARI

NARLIKUYU (DİLEK) CENNET ve CEHENNEM MAĞARALARI (Silifke-MERSİN)

Cennet, Cehennem ve Narlıkuyu (Dilek) Mağaraları Mersin'in 65 km. güney batısında bulunmaktadır.

Mağaraların bulunduğu yer, Mersin-Silifke asfaltı üzerindeki Narlıkuyu koyuna 1800 metrelik asfalt bir irtibat yolu ile bağlı olduğundan, Mersin-Silifke yolundan geçen bütün iç ve dış turistler bu mağaraları gezmektedirler.

NARLIKUYU (DİLEK) MAĞARASI

Narlıkuyu (Dilek) Mağarası, içindeki benzersiz güzellikteki sarkıt ve dikitleriyle turistik önemi haizdir. Türkiye Mağara Araştırma Tanıtma ve Turizm Derneğinin teşebbüsü, Silifke Turizm Derneği ile, Kültür ve Turizm Bakanlığının yardımıyla, Narlıkuyu (Dilek) Mağarasının turistik amenajmanı yapılmıştır.

Gayet dar bir delik olan giriş ağzı, silindir biçiminde bir kuyu şeklinde genişletilmiş, buraya 15 metre boyunda döner bir demir merdiven monte edilmiştir.

Mağara içinde beton yol ve merdivenler yapılmış, turistlerin mağarayı ziyaretleri kolaylaştırılmıştır. Dışarıya bir bekçi ve motor dairesiyle birlikte mağara önüne küçük bir otopark sahası yapılmıştır. Cennet çöküntüsünde nihayetlenen asfalt yol, Narlıkuyu Mağarası önüne kadar uzatılmıştır. Mağara içini aydınlatacak jeneratör grubu monte edildikten sonra amenajmanı tamamlanacaktır.

Narlıkuyu (Dilek) Mağarası, Cennet Çöküntüsünün 300 m. kadar batısında ve giriş ağzı denizden 160 metre yükseklikte bulunmaktadır. Mağara, doğu ve batı istikametine doğru devam eden geniş salonları ihtiva etmektedir. Bu salonlarda gayet bol ve güzel sarkıt, dikit ve kolonlarla, draperi (kumaş) şeklinde depolar mevcuttur. Cennet ve Cehennem Mağaralarına oranla daha güzel yeraltı manzaralarını kapsamaktadır.

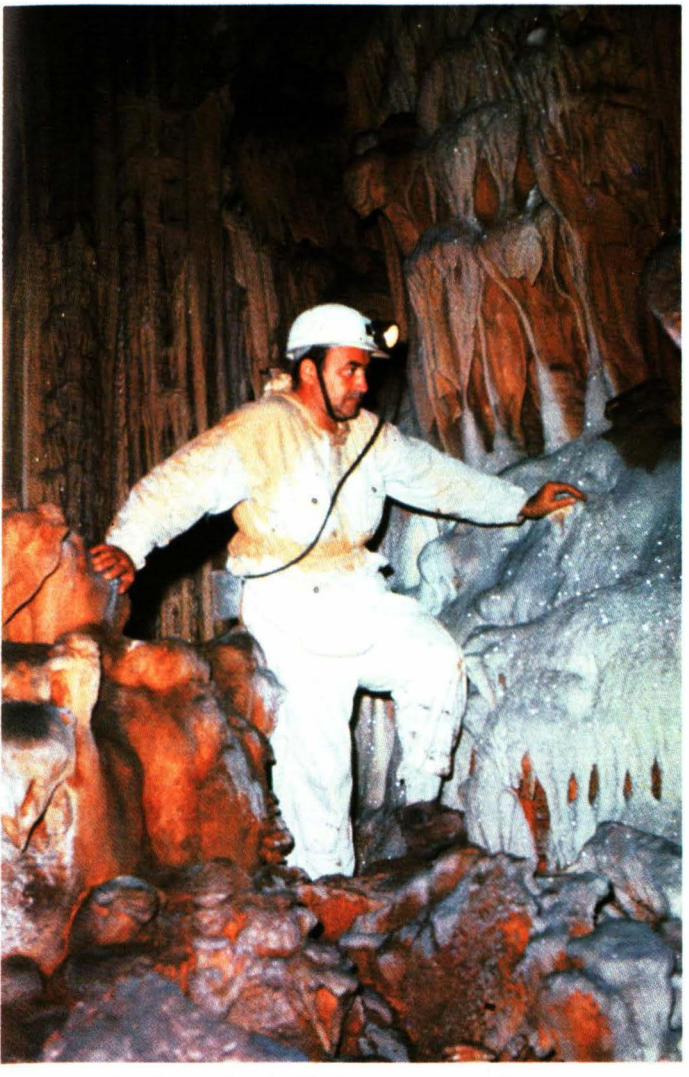
Narlıkuyu Mağarası, turistik bakımdan daha fazla ilgi çekmesi için Silifke Turizm Derneğince Dilek Mağarası ismiyle tanıtılmaktadır. İlk defa Silifke kaymakamlarından Adnan Kızıldağlı tarafından bulunmuş olup, başlangıçta «Kızıldağlı Mağarası» ismi verilmiştir. Bize, ilk defa bu mağarayı Adnan Kızıldağlı göstermiştir. Bundan sonra, bu mağaranın turistik yönden önemi bulunduğunu gördükten sonra, amenajmanının yapılması için Turizm Bakanlığının ilgisini çekerek, onarmak üzere, Mersin İstihkâm Tabur Komutanlığı ve İstihkâm Taburu erlerinin gayret ve çalışması ve Silifke Turizm Derneğinin de yardımıyla bu küçük ve güzel mağarayı birlikte turizme hazırladık. 1966 yılında, Narlıkuyu (Dilek) Mağarası, Cennet ve Cehennem Mağaralarına ait, türkçe, ingilizce, almanca ve fransızca izahlı 10 fotoğraflı bir broşür, turistik önemi bulunan

bu doğal değerlerimizi tanıtmak üzere tarafımızdan hazırlanmıştır.

CENNET MAĞARASI

Cennet Mağarası, 275 × 125 m. çapında bir çöküntü çukurudur. Çöküntünün üst kenarı denizden 150 m. yüksekliktedir. Buradan itibaren kısmen tahrip olmuş Romalılar devrinden kalma merdivenli bir patikayla Cennet çöküntüsünün içine kolayca inilebilmektedir.

Elips biçimindeki Cennet Çukurunun batı ucunda, büyük bir moloz yığını üzerinde takriben 60 m. kotta ve Cennet Mağarası ağzında eski bir kilise harabesi bulunmaktadır. Bu kilisenin bir Roma tapınağı olduğu ve burada gizli ibadetler yapıldığı sanılmaktadır. Kilisenin hemen yanında, Mağara girişinin sol cidarında üzerinde Roma yazısı bulunan büyük bir kalker bloğu vardır.

Narlıkuyu (Dilek) Mağarası içinden bir görünüş. - An interior view from Narlıkuyu (Dilek) Cave (Silifke-İçel).

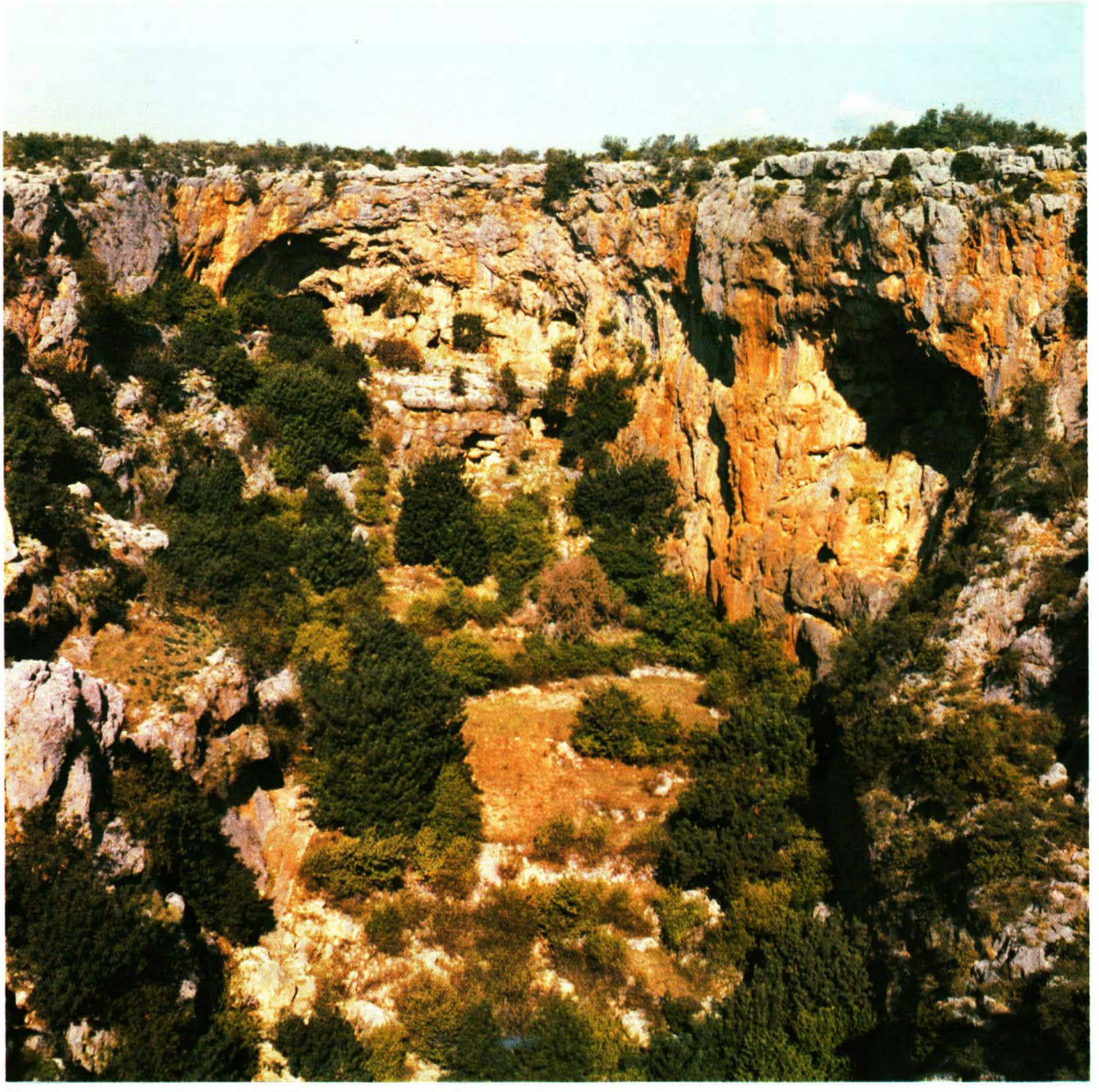
Mağaranın bugün için inilebilen en son noktasının kotu, denizden 15 m. yüksektir. Buradan, çok yakından geçen bir yeraltı deresinin çağıltısı duyulmaktadır. Sürünerek gidildiği takdirde dereye kadar varmak mümkündür.

Bazı seneler, ilkbaharda, suların bol zamanında, yeraltı deresi, Cennet Mağarası içindeki moloz yığını altından çıkmakta ve Mağara içinde, 50 m. uzunlukta bir akış yaptıktan sonra, altından insan geçemeyen dar bir korniş altında kaybolmaktadır.

Bir rivayete göre, burada kaybolan su, Narlıkuyu'daki Nuus Çeşmesine eski bir Roma yolu ile bağlıdır. Bu irtibatın eskiden mevcut olması, sonradan husule gelen göçmeler ve yeraltı deresinin sürüklediği alüvyonla tıkanmış olması da mümkündür. Bu mevkide kaybolan yeraltı deresinin Narlıkuyu koyunda deniz kenarında ve deniz içinde çıkan tatlı su kaynaklarıyla ilgisi olması kuvvetle muhtemeldir. Narlıkuyu koyunda hayvan sürülerinin gelip denizden su içmesi de ayrıca, ender görülen manzaralardandır.

Cennet Mağarası içindeki yeraltı deresinin, Narlıkuyu koyu ile irtibatlı olup olmadığını araştırmak üzere, 22.5.1964 tarihinde iki kilo anilin boyayı bu yeraltı deresinin suyuna karıştırıp attıysak da, boya, Narlıkuyu koyundaki tatlısu menbalarında gözükmemiştir. Atılması gereken flüoressein boya temin edilemediğinden, tecrübe, anilin boya ile yapılmış bu da netice vermemiştir. Belki de, atılan boya, Narlıkuyu koyunun batısındaki İncirli Bucak, Dikili, Karaburun, Kuruçay, Yapraklıeşik, Susamoğlu koylarında bulunan diğer tatlı su menbalarında gözükmüştür. Oralara gözcü bırakılmadığı için boyalı suların, adı sayılan koylardaki tatlısu menbalarında gözükmüş olması da imkân harici değildir. Bu ilişkiyi anlamak üzere, daha kuvvetli boyalarla yeni tecrübelerin yapılması lâzımdır.

Cennet Mağarası, 3. Zamanın Miosen devrine ait kalkerler içinde, alttan bir yeraltı deresinin yaptığı erozyon neticesi tavanı göçerek oluşmuş ve en derin noktası 135 m. derinlikte bulunan bir çöküntü çukurudur.

Cennet çöküntüsünden bir görünüş. - Paradise Cave at the bottom of a karstic depression near Silifke (İçel).

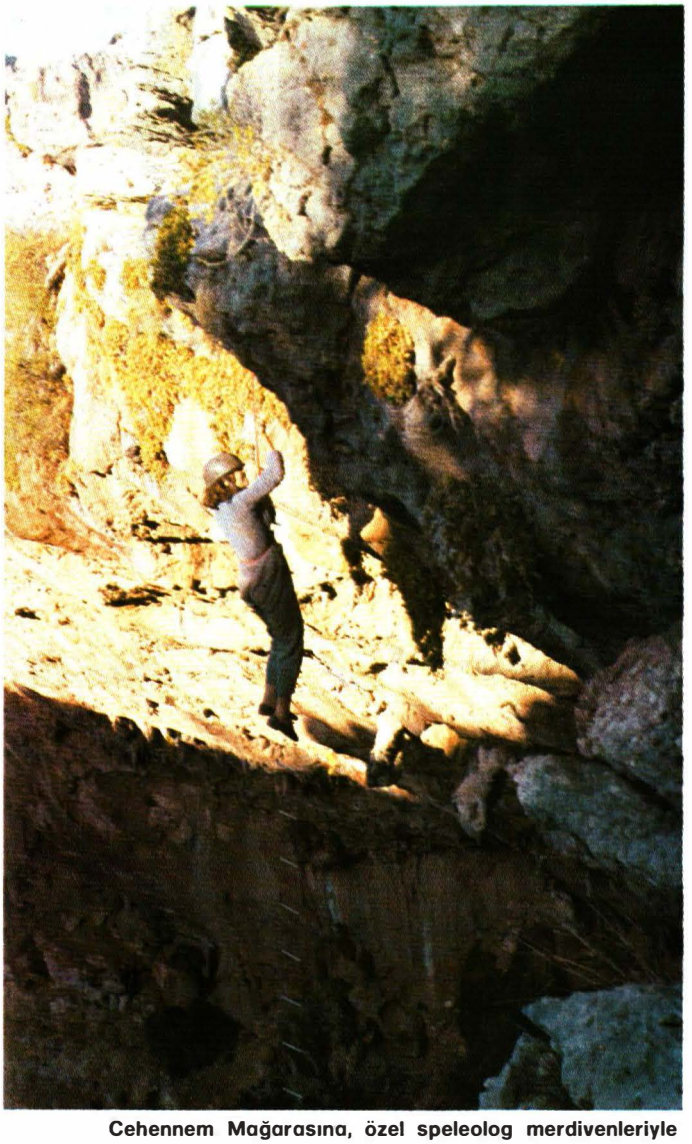
CEHENNEM MAĞARASI

Cehennem Mağarası, Cennet Mağarasının takriben 75 m. kadar doğusunda dikey olarak açılan 50 × 70 m. eb'adında elips şeklinde bir çöküntü çukurudur.

Kenarları konkav bir biçimde içeri doğru açıldığından içine inilememektedir. Cehennem Mağarası içine ilk defa ilmî tetkiklerde bulunmak üzere, iple, 22.5.1964 tarihinde biz indik.

Cehennem Çöküntüsü dibinde ve doğu yönünde, üstünden bakıldığı zaman görülen kemerli mağara içersinde, Cennet Mağarası altından geçen yeraltı deresinin geçip geçmediğini anlamak veya turistik değeri haiz bir mağara bulunup bulunmadığını araştırmak üzere Cehennem Çöküntüsü içine indik.

Cehennem Çöküntüsü'nün dibinden Cennet Mağarasının içinden geçen ve doğu-batı istikametinde seyreden yeraltı deresi geçmektedir. Fakat bu derenin meydana getirdiği kalın depo, (killi toprak), alttaki Kemerli Mağara ağzını doldurduğundan içeri fazla girilememektedir. Tavanın göçmesiyle husule gelen moloz yığını çöküntünün dibinde doğuya doğru 30° meyille alçalmaktadır. Bundan dolayı çöküntünün batı ucu 80 m. derinliğinde olmasına mukabil, doğu

Cehennem Mağarasına, özel speleolog merdivenleriyle iniş yapan bir Türk bayan araştırıcı. - A Turkish woman speleologist descending in the Hell Cave, near Silifke (İçel).

ucu 110 metredir. Bu sebepten Cehennem Çöküntüsüne iple inmek için, Cennet Mağarası tarafında bulunan batı kenarının kullanılmasını öneririz. Cehennem Mağarası'nı görmeye giden turistler vasıtalarını Cennet çukuru önünde bırakmakta, oradan itibaren yeni onarılan dar bir yolla, korkunç bir manzara arzeden çöküntüye yürüyerek varmaktadırlar.

1964 yılındaki ilk inişten sonra, Fransız, Alman, İngiliz ve Türk speleologları da cehennem uçurumuna inmişlerdir. Narlıkuyu (Dilek), Cennet ve Cehennem Mağaraları, üçü birlikte Akdeniz sahil yolu yakınında bulunmaları dolayısiyle, turistik önemi haiz mağaralarımızın en başlarında yer almaktadırlar.

YALAN DÜNYA MAĞARASI
(Gülnar-İÇEL)

Yalan Dünya Mağarası, Silifke ile Anamur sahil yolu üzerindeki Aydıncık (eski ismi Gilindere) bucak merkezinden, kuzey yöne sapan Gülnar yolunun 15. km. sindeki Sele köyünde bulunmaktadır.

Sele köyünün doğusunda bulunan 694 m. yüksekliğindeki Yalan Dünya tepesinin zirve kısmında iki girişi bulunan Yalan Dünya Mağarası, bir çöküntü çukurunun içinde ve Üçüncü Zamanın Miyosen devri kalkerlerinden oluşmuş prehistorik bir mağaradır.

Köye yakın olan girişi, 18 m. derinliğinde bir boşluktur. Buradan, tavandan göçen parçaların teşkil ettiği bir tümsek (ebuli) üzerine boşluğa sarkıtılan bir merdivenle inilmektedir. Mağara içinde ayak basılan bu tepe takriben 30 metre yükseklikte ve 40° meyilindedir. Mağaranın güney cihetinde prehistorik iskân kalıntıları (alçak taş duvarlar) bulunmaktadır. Büyük salondan 10 m. kadar çıkıştan sonra dar bir delikten 40 m. derinliğinde dikey bir kuyunun bulunduğu ikinci bir küçük salona dahil olunmaktadır. Buradan 30 metre kadar dikeye yakın bir tırmanmayla, yüzeydeki ikinci ağıza çıkılmaktadır.

Kuzey yönündeki bu ikinci girişten merdivensiz olarak mağaraya inilebilmektedir. Ancak, bu giriş çok dik olduğundan, amenajmanı yapılmadan, normal turistlerin bu yolla Yalan Dünya Mağarası içine inmeleri tehlikeli olur. Bugünkü haliyle, emniyet ipiyle bağlanmak suretiyle, tecrübeli speleologlar buradan geçebilmektedirler.

Yalan Dünya Mağarası, çok sayıda turistin geçtiği Akdeniz sahil yolu yakınında bulunduğu için, amenajmanının ön plânda yapılması lâzım gelen mağaralarımızdandır.

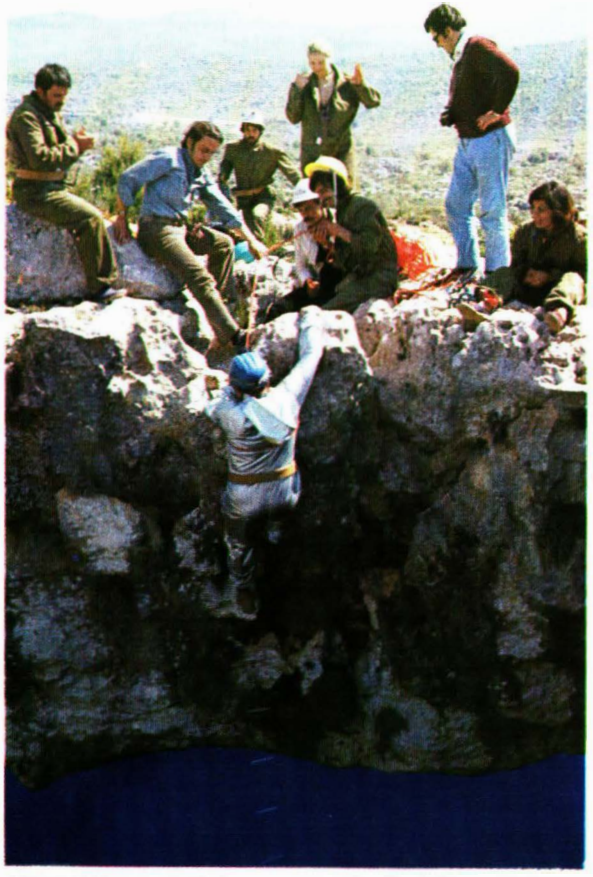
Turistik sahil yolundan geçen turist arabaları, iki saatlık bir zaman zarfında, bu doğal değerimizi görüp yine yollarına devam edebilecekleri için, çok kısa zamanda Yalan Dünya Mağarası bu bölgenin görülmesi değer doğal kıymetlerinden biri olmaya namzettir.

Yalan Dünya Mağarasının tanıtılmasına en fazla yardım eden bir Fransız araştırıcısıdır. Aslında doktor olan fakat, Speleoloji hobisi olan ve mağaralarda yaşayan küçük böcek türünden hayvancıkları inceleyen Fransa'nın Mende şehrinden doktor Gajac, 1960-1972 yıl-

ları arasında hemen her yıl Türkiye'ye gelerek, güneyde Toros dağları bölgesindeki mağaralarımız üzerinde geniş araştırmalar yapmıştır. 1965 yılındaki, Türk-Fransız ortak araştırıcılar grubuyla, daha evvelden bildiği, Yalan Dünya Mağarasını detaylı bir şekilde incelemiş ve Fransa'da Paris'te yayınlanan «Grottes et Gouffres» isimli derginin 1966 yılı, 36 sayılı nüshasında, bu araştırmalar geniş bir şekilde yer almıştır. Çok değerli bir insan ve Türk dostu olan Dr. Gajac, yaz aylarının büyük bir kısmını geçirdiği Torosların ücra yaylalarındaki göçebe ve köylülere bedava bakmakta ve ilaç dağıtmaktaydı. 1973 yılında Japonya'da iştirak ettiği Uluslararası bir Tıp Kongresinde ani olarak kalpten vefat eden Dr. Gajac'ın adı, ilelebet «Türk Speleoloji» tarihinde saygıyla anılacaktır.

1965 yılındaki Dr. Gajac'ın başkanlığındaki Türk-Fransız araştırıcı grubunun incelemelerinden sonra, bizde Yalan Dünya Mağarasını bir kaç kez tetkik etmek fırsatın bulduk.

1972 yılında «Türkiye Mağara Araştırma Tanıtma ve Turizm Derneği»nin yıllık ilkbahar gezisinde de bu mağara 45 kişilik bir araştırıcı grubu tarafından ziyaret edilmiştir.

Yalan Dünya Mağarasına merdivenle iniş. - Descending by using ladders in Yalan Dünya Cave (Gülnar-İçel).

Buğu Mağarası içinden bir görünüş, Anamur. - An interior view of Buğu Cave (Anamur).

BUĞU MAĞARASI
(Anamur)

Anamur ilçesinin 500 metre kadar kuzey batısında bulunan Buğu Mağarasına yürüyerek gidilir.

Buğu Mağarasının fazlaca bir turistik önemi yoktur, ancak, turistik Akdeniz sahil yolu üzerinde olması nedeniyle, buradan geçen kalabalık turist gruplarının ilgisini çekebilir.

Buğu Mağarasına E-W istikâmetli bir metre genişliğindeki çatlak içine yerleştirilen ahşap bir merdivenle inilmektedir. Mağara fosil durumdadır. Buğu Mağarası küçük bir salondan ibarettir, içinde 2 ve 4 metre çapında kaideleri bulunan dikitler ve tavandan sarkan sarkıtlar vardır. Kış aylarında mağara ağzından buhar çıktığından, Buğu Mağarası adı verilmiştir, ilçeye 10 dakika mesafede bulunmasına rağmen yolu bulunmadığı için, ancak bir patikayla gidilebilmektedir. Yolu yapıldığı ve içersi ışıklandırıldığı takdirde turistik sahil yolundan geçen bir kısım turistlerin ilgisini çekebilir.

Buğu Mağarasının ilk speleolojik incelenmesi 11 Ekim 1967 tarihinde tarafımızdan yapılmıştır.

VI.
BÖLÜM
ZONGULDAK MAĞARALARI

Zonguldak civarında, turistik değeri haiz birkaç mağara bulunmaktadır.

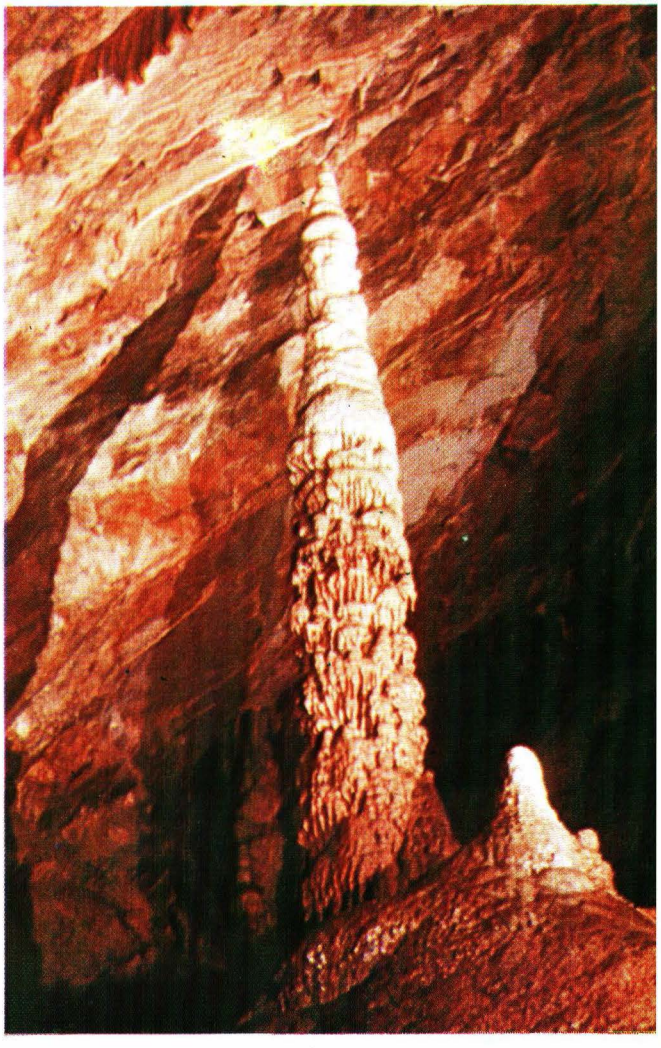
Bu mağaraların hemen hepsinin içinden yeraltı dereleri geçmektedir.

GÖKGÖL MAĞARASI

Gökgöl Mağarası, Zonguldak kömür tesislerinin bulunduğu Asma ocaklarının (Üzülmez) 1 km. güneyinde, Üzülmez deresinin sağ kıyısında yeni yapılan Zonguldak yolunun üstünde bulunmaktadır. Mağara girişinin Zonguldak merkezine mesafesi, kuş uçuşu 4-5 km. kadar olup, şehrin, güney doğu yönündedir.

Zonguldak Kömür İşletmesince uzun zamandanberi bilinen Gökgöl Mağarasına, Asma ile Zonguldak arasında çalışan dolmuş-minibüslerle dahi gidilebilir. Üzülmez deresinin Asma deresiyle birleştiği yerde vasıtadan indikten sonra, güneye doğru 1 km. kadar yayan giderek mağara ağzına ulaşılır, halen bu mevkide, yeni turistik yol yapımı ve yol şantiyesi bulunmaktadır.

Çok büyük bir giriş ağzı bulunan mağaraya, 50 metre kadar çok dik bir patikadan çıkmak suretiyle dahil olunmaktadır. Mağara oldukça geniş bir galeri şeklinde başlamakta, girişte, takriben 250 metre mesafede bulunan bir sifondan, boğazınıza kadar suya girilip ve dar bir çatlak içinde ilerleyerek bu kısmı geçtikten sonra mağara içindeki yeraltı deresinin mecrasına gelinmektedir, buradan bir kol, yeraltı deresinin akış yönüne, diğer kolda dereyi takiben menba yönüne gitmektedir. Mağara içinde yer yer güzel sarkıt ve dikitlere rastlanmaktadır.

Gökgöl Mağarası içinden görünüş. - An interior view of Gökgöl Cave (Zonguldak).

Yeraltı deresi, derenin üzerine yıkılan bir çöküntü ile son bulmakta, buradan ileriye insan geçememektedir. Gökgöl Mağarasına fosil galeriden girilmekte ve aktif yeraltı deresi mecrası üzerinde ilerlenmektedir. Toplam uzunluğu 1 km. kadardır.

Gökgöl Mağarası jeolojik bakımdan Birinci Zaman (Vizeen-Paleozoik) kalkerleri içersinde oluşmuştur.

Zonguldak şehrine yakınlığı ve yeni inşa edilen turistik kara yolunun üzerinde bulunması, içinde de oldukça güzel sarkıt ve dikitlerin mevcudiyeti nedeniyle, turistik önemi haizdir.

Bu mağaranın Zonguldak civarında kısa sürede turizme açılması gerekmektedir. Zonguldak kömür işletmelerince ve bölge sakinlerince bilinen bu mağaranın ilk spelcolojik incelenmesi tarafımızdan iki İngiliz speleologu, Chris Bauer (Yorkshire) ve Harvey Lomas (Manchester) ile birlikte 6 Ekim 1976 günü yapılmıştır.

İkinci inceleme, 1977 Temmuz ayında yine tarafımızdan, bu defa bir Türk-Fransız ortak grubunca yapıldıktan sonra, mağaraya Türkiye Mağara Araştırma Tanıtma ve Turizm Derneği üyeleriyle, Boğaziçi Üniversitesinden BÜMAK'a mensup çok sayıda mağaracı, Gökgöl'e girmiş ve incelemişlerdir. Halen İstanbul, eski Zonguldak Valisi Sayın Nevzat Ayaz, Gökgöl Mağarasını turizme açmayı kararlaştırmışsa da, henüz mağaranın turistik amenajmanı yapılmamıştır.

CUMAYANI - KIZILELMA MAĞARASI

İçinden büyük bir yeraltı deresi geçen Cumayanı Mağarası, Çatalağzı ilçesinin 3 km. güney yönünde Cumayanı mahallesinin de bir km. kadar güney doğusunda bulunmaktadır.

Cumayanı Mağarasının çıkış ağzına, Çatalağzı'ndan, giriş ağzına ise, Kilimli Gelik yolundan gidilmektedir.

Zonguldak civarının en büyük yeraltı su sistemi budur, yan kollarıyla birlikte, 10 km. den fazla bir uzunluğa maliktir. Zonguldak şehrinin kuş uçuşu 10 km. kadar doğu yönünde bulunmaktadır.

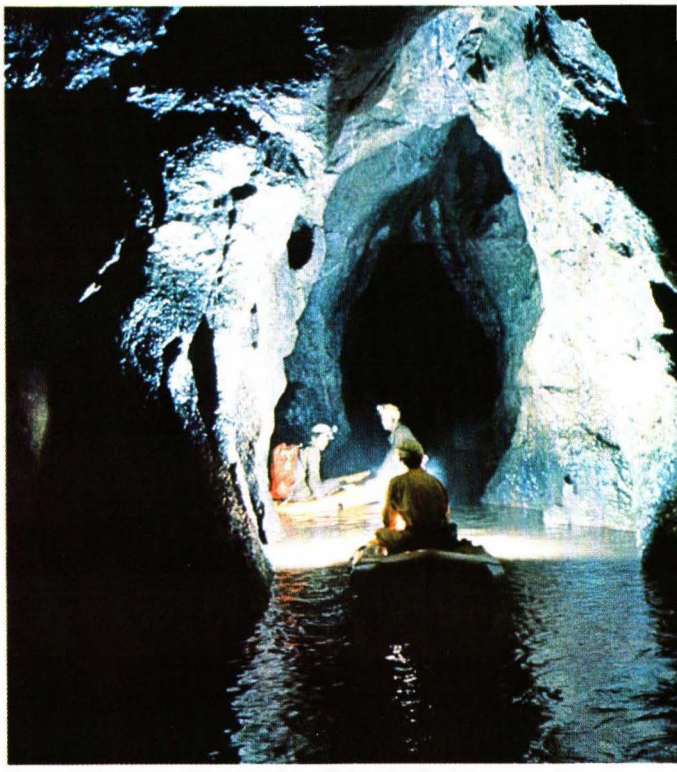
Gelik mahallesinin 2 km. kadar güneydoğu yönünde, Kızılelma mevkiinde bulunan bir düden, (su çeken büyük delik) Ayıcı, Aydın deresi ve Büyük Av derelerinin sularını yutmaktadır. Düdenin hemen üst kısımlarında oldukça büyük bir mağara bulunmaktadır. Bu mağara içinden, yeraltı deresi üzerine inilmektedir. Yeraltı deresi, güney-kuzey yönünde akmakta ve 4 kilometre kuzeyde, Cumayanı mahallesi yakınında ve güneyinde bir mağaradan yeryüzüne çıkmaktadır.

Kızılelma-Cumayanı Mağarası İkinci Zamanın kretase kalkerleri içinde bulunmaktadır.

Aktif bir sistem olduğundan, Turizme dikkatle hazırlanmalıdır. Zonguldak yöresinin, hatta, memleketimizin en önemli mağaralarındandır. Bu yeraltı sistemine hem giriş, hem de çıkış ağızlarından girilmişse de, arada sifon bulunduğundan tam geçiş henüz yapılamamıştır.

Kızılelma-Cumayanı Mağarasının ilk speleolojik etüdü, tarafımızdan 1975 yılında yapılmıştır.

1976 da, iki İngiliz speleologu ve iki de Türk araştırıcı ile Chris Bauer (Yorkshire), Harvey Lomas (Manchester) ile, Arda Çalı (Ankara) ve Dündar Çetin (Zonguldak), 7.10.1976 da Cumayanı-Kızılelma Mağaralarına ikinci ve 1977 Temmuz ayında da bu kez Türk ve Fransız mağara araştırıcılarıyla, üçüncü kez girilmiş

Zonguldak, Çatalağzı yakınlarındaki Türkiye'nin en uzun (10 km.) Cumayanı Mağarası içinden görünüş. - A view of in Cumayanı Cave, near Çatalağzı-Zonguldak, the longest Cave in Turkey.

ve sistemin giriş ve çıkış kısımlarının haritaları yapılmıştır.

1978 yılında, İngiltere'nin Nottingham Politeknik Üniversitesinden, ülkemize gelen kalabalık bir araştırıcı grubu ve memleketimizden de Boğaziçi Üniversitesi Mağaracılık Klübüne mensup speleologlar hep birlikte, bu sistem üzerinde, geniş ve detaylı incelemeler yapmışlardır.

KAPIZ MAĞARASI (ZONGULDAK) :

Zonguldak şehrinin Kapız mahallesinde tren yolu altında giriş ağzı bulunan Kapız Mağarasının da turistik önemi olabilirdi. Mağaranın içinden küçük bir yeraltı deresi geçmektedir. Ancak mezkûn bir bölgede bulunuşundan dolayı, o bölgenin bütün lâğım ve foseptik çukurlarından sızan pis sular, bu mağara boşluğuna sızmaktadır; mağara içinde de çok pis bir koku bulunduğundan, bu mağara, oluşumu yönünden ve içindeki sarkıt ve dikitlerin güzelliği bakımından turistik önemi olabilir idiyse de, üzerinde halen oturulan mahalleler bulunması dolayısiyla turizme açılamaz.

Zonguldak yöresinde, yukarda isimleri sayılan mağaralardan başka İnağzı, Kozlu, Ilıksu, v.s. gibi mağaralar varsa da, bunların turistik önemi yoktur. Yalnız, Bağlık köyünün batısında taş ocakları yakınında bulunan küçük mağara, şehire çok yakın oluşu nedeniyle, turistik bakımdan değerlendirilebilir.

ÇAYIRKÖY MAĞARASI
Çaycuma-ZONGULDAK

Çayırköy Mağarası, Çaycuma-Zonguldak karayolunun 10'ncu km.sindeki Güdüllü köyünün 3 km. kadar kuzeyinde bulunan Çayır köyündedir.

Mağaraya, Çaycuma'dan 10, Zonguldak'tan 26 km. mesafede bulunan Güdüllü köyünden gidilmektedir. Güdüllü köyünden toprak bir yolla, Çayırköy'e inilirken mağaranın çıkış ağzı, köye 1 km. mesafede ve batı yönünde görülmektedir.

Çayırköy Mağarası, İkinci Zamanın üst kretase kalkerleri içinde yeralmıştır. Çayırköy'ün 2 km. kadar güneybatı yönünde, Sofular ve Eğ-

Cumayanı Mağarası içinden bir görünüş. - An interior view of Cumayanı Cave (Çatalağzı-Zonguldak).

Mencilis Mağarası içinden çıkan yeraltı deresi. - The exit of Mencilis underground river near Safranbolu (Zonguldak).

ridere birleşerek bir çöküntü içinde kaybolmaktadır. 1,5 km. kadar yerin altından giden su, bu suretle Çayırköy Mağarasını meydana getirmektedir. Mağara içinden bir yeraltı deresi geçmektedir. Çıkış ağzına yakın bir yerde, yeraltı sisteminin bir penceresi mahiyetinde dikey bir kuyu (büyük kuyu) bulunmaktadır. Buradan da merdivenli bir inişle, yeraltı deresi mecrasına inilebilmektedir.

Çayırköy Mağarası giriş kotu takriben 200 m. çıkışı ise 165 m. dir, 35 m.lik bu düşüş farkının büyük kısmı giriş ağzında bulunduğundan 1,5 km. uzunluğundaki Çayırköy Mağarasının içi oldukça düzdür. Mağara içinde yeraltı deresi göllenmeler yapmaktadır. Genel kesit oldukça büyüktür. Tam orta kısımlarda bir sifon bulunmaktadır. Suların çok az olduğu zamanda, bu sifonun geçit vermesi mümkündür.

Çayırköy Mağarasının turistik önemi vardır. Zonguldak'a giden turistlerin merakla gidip seyredecekleri doğal değerlerimizden biridir. En kısa zamanda amenajmanının yapılması tavsiye edilir.

Çayırköy Mağarasının ilk incelenmesini 1951 yılında, İsveçli bir bilgin, K. Lindberg yapmıştır. Mağaralarda yaşayan hayvanları tetkik eden bu biospeleolog Çayırköy Mağarası ile ilgili araştırmalarını 1952 yılında Fran-

sa'da çıkan bir speleoloji dergisinde neşretmiştir. (Annales de Spéléologie; Spelunca IIIe Série, Tome VII, fascicule 1, 1952). Bu bilgin, Çayırköy Mağarasının içine çıkış ağzından itibaren biraz girebilmiştir. Bundan sonra, ikinci ve detaylı incelemeyi, 1970 yılında Barcelona şehrinden memleketimize gelen Juan Ullastre başkanlığındaki üç İspanyol speleolog yapmıştır.

Bu araştırmalar çok geniş röportajlar halinde İspanyol basınında çıkmıştır. 1970-1973 yılları arasında İspanya'dan daha başka araştırıcıların Çayırköy'e geldiklerini, 1975 yılında bizim bir televizyon ekibiyle yaptığımız araştırma sırasında öğrendik. Bizim yaptığımız inceleme de televizyonda bir röportaj şeklinde yayınlanmıştır. Biz, Çayırköy Mağarası içinde, çıkış ağzından itibaren 500 metre kadar ilerleyebildik, bu mevkideki sifon, daha fazla gitmemize mani oldu. Yanımızda dalma cihazları olmadığından sifonu geçmeye muvaffak olamadık.

SOFULAR MAĞARASI

Çayırköy Mağarası ve Sofular köyü yakınlarında birkaç yıl evvel Bümak (Boğaziçi Üniversitesi Mağaracılık Klubü) mağaracıları yeni bir mağara bulmuşlardır. İçinde çok güzel sarkıt ve dikitler bulunan bu mağaranın turistik önemi bulunmaktadır. Ayrıca içinde dev bir avizeyi andıran oluşumun şahane bir görünüşü bulunduğu bildirilmiştir.

MENCİLİS MAĞARASI
Safranbolu

Mencilis Mağarası, Safranbolu ilçesinin Kuş uçuşu 6 km. kadar kuzeybatı yönünde bulunmaktadır.

Mencilis Mağarasına, Karabük-Safranbolu yolundan kuzey yöne Bulak köyüne doğru ayrılan yoldan gidilir. Bulak köyünden geçtikten sonra mağara deresini takip ederek, suyun çıktığı mağaraya kadar yayan olarak bir saatte gidilmektedir.

Mağara deresi, Mencilis Mağarasından çıkmaktadır. Bulak köyü ile mağara arasındaki yol halen yarısına kadar yapılmıştır, ayrıca vasıta ile Kuzlar bağlarına kadar gidilebilmekte, oradan da mağaraya kadar yirmi dakika yayan yürünmektedir.

Mencilis Mağarasına, halen su çıkan mağaranın (su, sifonlu olarak çıktığından Mencilis Mağarasına oradan girilememektedir) birkaç yüz metre kuzey yönünde, Mencilis deresi talveğinin (su mecrasının) 50 metre kadar sol yamacında ve yüksekte bulunan büyükçe bir delikten girilmektedir. Bu mağara girişinde çok eski zamanlarda insanların barındığı tahmin olunmaktadır. Burada bulunan kalıntı duvar ve yapı artıkları bunu doğrulamaktadır. Bu, giriş ağzından sonra oldukça yatay bir şekilde mağara devam etmekte ve uzunca bir yürüyüşten sonra Mencilis Mağarası içinde, yeraltı deresine ulaşılmaktadır. Bu mağara, içinde bugüne kadar 2 km. kadar ilerlenmiş fakat tüm yan kollar ve ana galerinin sonuna kadar, araştırmalar henüz bitirilememiştir.

Mencilis Mağarası, İkinci Zamana ait kretase kalkerleri içinde ve Manastır dağının (1555 m.) güney eteklerinde yer almaktadır.

Mencilis Mağarasının ilk speleolojik araştırması tarafımızdan yapılmıştır. Bundan sonra, ikinci tetkik 9 Ekim 1976 günü, iki İngiliz ve iki Türk araştırıcı ile, mağaranın ilk 800 metrelik kısmı incelenmiş, 1977 yılında da Boğaziçi Üniversitesi Mağaracılık Kulübü üyeleri Mustafa Aktar başkanlığındaki kalabalık bir grupla bu mağara önünde kamp kurup, günlerce Mencilis Mağarasını incelemişlerdir.

HIZAR MAĞARASI (SAFRANBOLU)

Mencilis Mağarasının bulunduğu kalker masif kuzey doğu yöne doğru uzanmaktadır.

Safranbolu'nun 7 km. kadar kuzeyinde, Hızar deresi vadisinde, Hızar suyunun çıktığı (Safranbolu'nun içme suyu bu menbaadan karşılanmaktadır) yerde, yine Manastır dağının, masifinin kuzeydoğu yönünde bir mağara daha bulunmaktadır. Bulunduğu yere izafeten Hızar Mağarası adını verdiğimiz bu mağaranın speleolojik incelenmesi henüz yapılmamıştır.

VII. BÖLÜM DENİZ MAĞARALARI

Deniz Mağaraları, turizm yönünden bilhassa önemlidir. Batı Akdenizde Balear adalarında Palma yakınlarındaki Dragon deniz-mağarasıyla, İtalya'da Napoli yakınlarındaki Capri adasındaki Grotto Azura deniz mağaraları çok sayıda turist çekmektedir. Roma'dan sadece Capri deniz mağarasını görmek üzere özel geziler tertip edilmektedir. Komşumuz Yunanistan'da, Pelaponez'in en uç kısmında bulunan Glifada ve Kefalonya adalarındaki Melissani deniz mağaralarını turistik yönden değerlendirmiştir. Memleketimizde turistik önemi olan Deniz Mağaralarımızın henüz amenajmanları yapılmadığı ve hatta var oldukları bile bilinmediğinden, bunlar burada ilk defa tanıtılacaklardır. Deniz Mağaralarımız içinde turistik önemi haiz Şile'deki «Akşam Güneşi» ve Kaş'taki «Kapıtaş» mevkiindeki «Mavi» Deniz Mağaraları en başta gelen önemli Deniz Mağaralarımızdandır.

ŞİLE DENİZ MAĞARALARI

İstanbul'un ilçesi Şile'de bir kaç tane deniz mağarası varsa da bunlar içinde turistik büyük önemi olan eski adı ile Pavli, yeni adı ile «Akşam Güneşi» Deniz Mağarasıdır. Bu adın verilmesine sebep, güneşin batarken ışınlarının mağara ağzından içeri vurmasıdır. Mağara, 75 m. uzunluğunda ve 35 m. genişliğinde olup içi kumsaldır. Mağara ağzının bulunduğu falezin üst ciheti halen boş ve turistik otel yapımına müsait olduğundan «Akşam Güneşi» Mağarası diskotek, restoran veya orijinal bir plaj olarak bir asansörle, üzerine inşa edilecek bir turistik otelle bağlantılı olarak değerlendirilebilir.

MARMARA ADASI MAĞARALARI

Marmara adasında tamamen mermerler içersinde bazı deniz mağaralarından bize bahsedilmişse de, denizin çok sert ve dalgalı zamanına tesadüf eden gezimiz sırasında bu mağaraları incelemek fırsatını bulamadık.

KARAADA-TERMAL DENİZ MAĞARASI - Bodrum

Bodrum koyunun karşısındaki Karaada üzerinde bulunan mağara içinden çıkan sıcak bir ılıca suyu Bodrum'a giden turistlerce çok rağbet görmekte ve yerel «Güzellik Mağarası» olarak tanıtılmaya çalışılmaktadır. Çok sayıda ziyaretçi, mağara içindeki çamuru güzelleşmek için yüzlerine sürmektedirler.

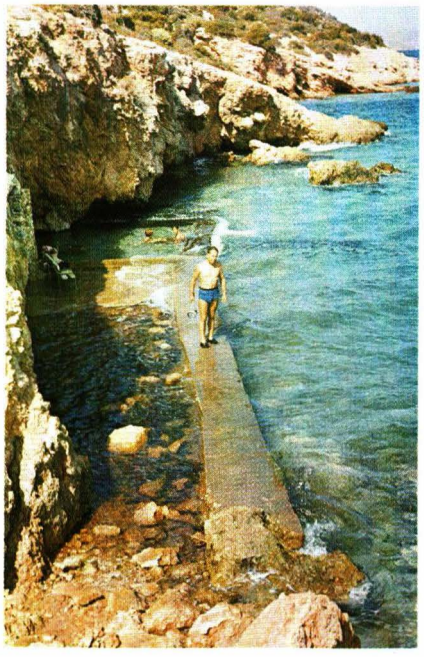
Takriben 35°C derece ısısı bulunan termal (bu su ısısı, depremlere ve yıllara göre farklılık göstermektedir) denizin içinden çıkmaktadır. Oldukça bol miktarda suyu olan bu termal mağara kaynağı, turistik bakımdan değerlendirilebilir.

MARMARİS DENİZ MAĞARASI

Marmaris'te denizden motorla gidilen bir mağara varsa da küçük bir kovuk şeklindeki bu mağaranın turistik önemi yoktur.

FETHİYE DENİZ MAĞARALARI

Fethiye'den Ölü Deniz yönüne doğru denizden motorla giderken, küçük bir kaç deniz mağarasına rastlanmışsa da bunlar arasında turistik önemi bulunana rastlanmamıştır.

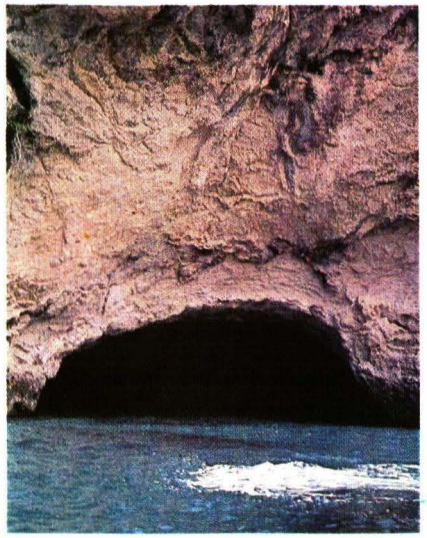
Bodrum'un karşısındaki Karaada üzerinde termal su bulunan Deniz Mağarası. - Baths in thermal source inside the Sea Cave of Karaada island (Bodrum).

KAPITAŞ'TAKİ MAVİ MAĞARA (Kaş-Kalkan)

Kapıtaş Deniz Mağarası, Akdeniz'de turistik önemi bulunan en önemli deniz mağaramızdır.

Kapıtaş Deniz Mağarası, Kaş'tan Kalkan yönüne giderken 19. km.'deki Kapıtaş boğazı ve köprüsü yakınında bulunmaktadır. Kalkan'a mesafesi ise 7 km.'dir.

Kapıtaş Deniz Mağarasına, Kaş-Kalkan-Fethiye sahil yolundan gidilmektedir. Deniz kıyısından geçen yolun takriben 20 m. alt tarafında denize açılan bir mağaradır. 35 m. uzunluk ve 30 m. genişlikte ve genellikle 10 m. yüksekliği bulunan bu deniz mağaramıza denizden yüzerek ilk girişimizde, içerisindeki taşlar üzerinde 2 fok balığına rastladık.

Şile'de Pavli Deniz Mağarası. - Pavlis Sea Cave at Şile (İstanbul).

Marmaris Deniz Mağarası. - Marmaris Sea Cave.

Kaş-Fethiye arasında bir Deniz Mağarası. - A Sea Cave between Kaş-Fethiye.

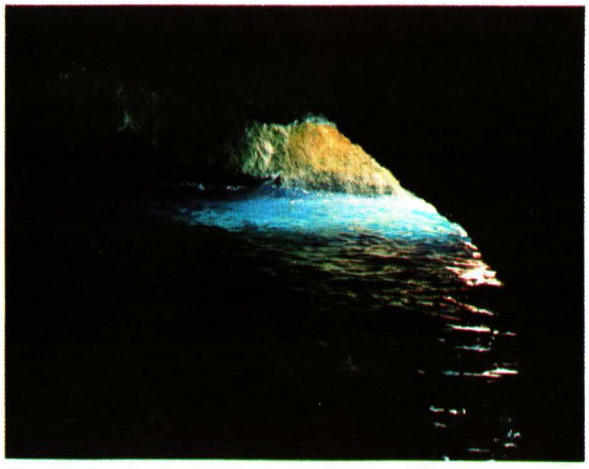

Kaş - Kalkan yolu üzerinde turistik değeri olan Kapıtaş Boğazı yakınlarındaki Mavi Mağara. - Blue Sea Cave between Kaş - Kalkan (Antalya

Turistik bakımdan değerlendirilebilecek önemde bulunan bu deniz mağaramız, İkinci Zamana ait kretase kalkerleri içerisinde bulunmaktadır.

İlk defa tarafımızdan bulunan Kapıtaş Deniz Mağarasını, 1972 yılında Türkiye Mağara Araştırma Tanıtma ve Turizm Derneği üyeleriyle, Fransa'dan «Mende» şehrinden gelen bir speleolog grubu ile birlikte inceledik.

Kapıtaş Deniz Mağarası halen, ülkemizin en büyük turistik değeri haiz deniz mağarasıdır. Kapıtaş boğazındaki köprüye takriben 400 m. mesafede bulunmaktadır. Turistik amenajmanı (turizme hazırlanması) gerektiği şekilde yapılırsa, bölge doğal bir değer kazanacaktır.

Kaş-Kalkan arasında Mavi Mağara. Deniz suyunun şahane mavi rengi. - Blue Sea Cave (between Kaş-Kalkan)

Bu deniz mağaramız, İtalya'da Napoli kenti karşısındaki Capri adasında bulunan ve yılda bizim paramızla en az 500 milyon lira gelir sağlayan Grotto Azura'nın bir benzeridir. Turistik özelliği, mağara içerisine deniz altından yansıyarak giren güneş ışınlarının meydana getirdiği ve yeşil ile mavi renklerin bütün tonlarını kapsayan, deniz suyunun şahane güzellikteki fosforessan mavi rengidir.

İçerisi, sandallarla turistlerin dolaşmasına müsait genişlik ve büyüklükteki bu deniz mağaramız, yakınında bulunan şahane güzellikteki küçük Kapıtaş plajı ile birlikte değerlendirildiği takdirde memleketimiz büyük bir doğal değer kazanmış olacaktır. Kaş-Kalkan-Fethiye sahil yolu, mağaranın üzerinden geçmektedir.

GÜVERCİNLİK MAĞARALARI Kalkan-Kaş-ANTALYA)

Kalkan'a takriben 2 km. mesafede, İnceburnun arkasındaki iki mağaranın da turistik değeri vardır. Birbirlerine takriben 100 m. mesafede bulunan bu mağaraların birine «Güvercinlik» diğerine de «Güvercin İni» denmektedir.

Güvercinlik mağarasının oldukça büyük bir giriş ağzı bulunmakta ve içerisinden bir yeraltı deresi çıkarak denize karışmaktadır. Denizin etkisiyle hafifçe tuzlu olan bu yeraltı deresinin suyu, tuzlanmadan arındırıldığı takdirde, eko-

Güvercinini Deniz Mağarası. Kalkan yakınlarında. - Pigeon Sea Cave, near Kalkan (Antalya)

Finike - Demre arasında Deniz Mağarası. - Sea Cave between Finike Demre.

nomik yönden de bölgeye büyük fayda sağlayabilir.

İkinci mağara, bu mağaranın 100 m. kadar karşı yönünde bulunmaktadır. Oldukça küçük ve dar bir giriş ağzı bulunmaktadır. Ancak lastik botlarla içine girip gezilebilmektedir. Deniz ince bir koridor şeklinde mağara içine 60 m. kadar girmektedir. Tavanı da oldukça yüksektir.

Bu mağarada yüzlerce yabani güvercin yaşamaktadır. Kapıtaş'taki Mavi Mağara ile birlikte Güvercinlik Mağaraları da turistik yönden değerlendirilebilir.

AŞIRLI VE KEKOVA ADALARI DENİZ MAĞARALARI
Kale (Demre) - Kaş - ANTALYA

AŞIRLI DENİZ MAĞARASI

Aşırlı Deniz Mağarası, Demre bucağının iskelesi, Çayağzının 2 mil kadar güney batı yönünde, Demre ile Kaş arasında, bulunmaktadır.

Demre-Çayağzı'ndan Üçağız köyüne, Kale mahallesine ve Kekova adasına giden deniz yolunun üzerinde bulunan Aşırlı Deniz Mağarasına deniz motoruyla gidilebilmektedir.

Aşırlı Deniz Mağarası Üçüncü Zamana ait nümmülitik kalkerler içinde bulunmakta olup, bu bölgeye gelen yat ve gruplarca ziyaret edilmektedir.

KEKOVA ADASI DENİZ MAĞARALARI

Kekova adasının güney yani açık deniz sahilinde, iki ağızlı küçük bir deniz mağarası ile, girişi çok dar, içindeki deniz suyunun rengi şahane güzellikte olan bir başka mağara daha vardır. Nümmilitik (Üçüncü Zaman) kalkerleri içinde bulunan bu küçük deniz mağaralarının turistik fazlaca önemi yoktur.

İNCİRLİ MAĞARA (Finike)

Finike'den Kale'ye (Demre'ye) giden sahil yolu üzerinde, ilçeye 1,5 km. mesafede bulunan İncirli Mağara, denize takriben 100 m. mesafede bulunmaktadır. Büyük bir çöküntü içinde, deniz suyunun kalker çatlaklarından geçerek meydana getirdiği küçük bir yeraltı gölü bulunmaktadır.

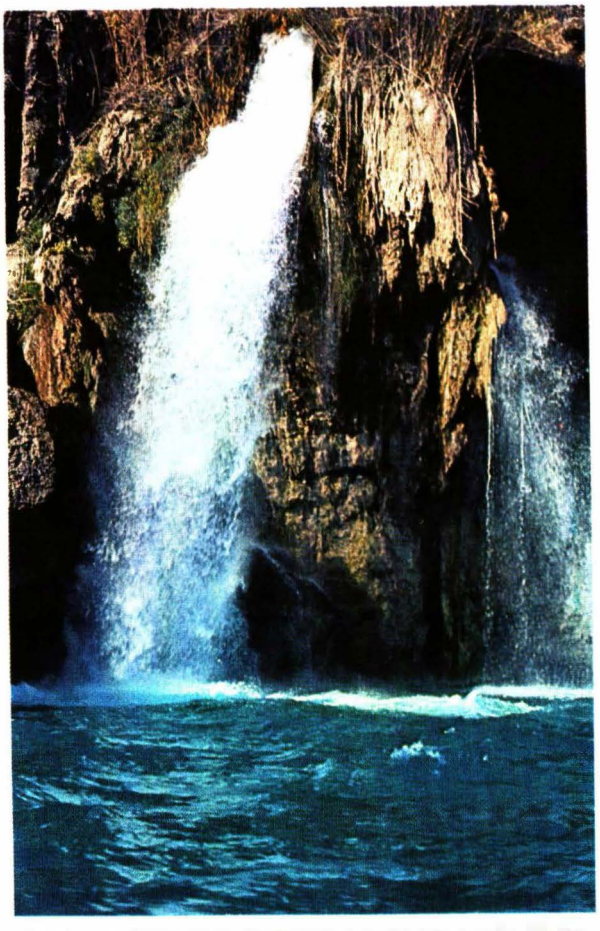
Turistik sahil yolu üzerinde bulunması dolayısıyla, turizme açılabilecek olan bu mağaranın turizme hazırlanması için fazlaca bir masrafa gerek yoktur. Buraya bir turistik kahve ya da lokanta ile, takriben 100 m. uzunlukta bir irtibat yolunun yapılması ve küçük göl üzerinde, turistlerin dolaşması için birkaç küçük sandal ve yolun gereken yerlerine tanıtıcı levhalar konması kâfi gelecektir.

GELİDONYA BURNU (KIRLANGIÇ BURNU) DENİZ MAĞARALARI - ANTALYA

Finike ile Antalya arasında Gelidonya Burnu (bu buruna Kırlangıç Burnu veya Taşlık Burnu da denmektedir) ile Adrasan (Çavuş Burnu) burnundaki küçük deniz mağaralarının detay incelenmesi henüz yapılmamıştır. Bu bölgede de, turistik önemi haiz deniz mağaraları bulunabilir.

ANTALYA DENİZ MAĞARALARI

Antalya'da eski liman yakınındaki şelâlelerin sakladığı küçük birkaç deniz mağarası varsa da bunlar turistik bakımdan büyük önem taşımamaktadır.

Antalya şelâlelerinin sakladığı küçük bir Deniz Mağarası. - A small Sea Cave, behind the waterfall ((Antalya)

ALANYA DENİZ MAĞARALARI

Alanya yarımadasının çevresinde bulunan küçük deniz mağaraları, memleketimiz deniz mağaralarının en çok bilinenleridir. Damlataş Mağarası da denizin erozyonu (etkisi) ile oluşmuştur.

DAMLATAŞ MAĞARASI

Damlataş Mağarası, Alanya yarımadasının batı yönünde, ilçenin batı kenar sınırında bulunmaktadır.

Damlataş Mağarası amenajmanı yapılmış nadir birkaç mağaramızdan biridir. Alanya ilçesinin içinde olduğundan, hemen hemen Alanya'ya gelen bütün turistler bu mağarayı gezmektedirler.

Deniz kıyısından 100 metre uzaklıkta bulunan Damlataş Mağarası giriş ağzı denizden birkaç metre yüksekte Birinci Zamana ait Permiyen Devrine ait yarı kristallize kalker içinde (mermer) bulunmaktadır. Damlataş Mağarasının bugünkü değerini kazanmasında, mağaraya «Damlataş» ismini veren Alanya'lı rehber Galip Dere'nin emeği fazladır. Mağaranın ilk ilmî etüdü Dr. Jeolog Süleyman Türkünal ile tarafımızdan müştereken yapılmıştır. Astımlı hastalara mağara havasının iyi geldiği ilk defa Galip Dere tarafından ortaya atılmış, bundan sonra da doktor ve kimyagerlerden müteşekkil bir heyet mağarayı tetkik etmişlerdir. Damla taş Mağarası bulunduğundan beri, turistik gayelerden başka, astımlı hastaların bir tedavi yeri olarak da kullanılmaktadır.

Alanya'lı Dr. Hüseyin Sipahioğlu mağarayı bu yönden tetkik etmiş ve birçok hastalar üzerinde başarılı sonuçlar elde etmiştir.

Damlataş Mağarasının turistik değerine gelince: Giriş kapısından itibaren 45 m. uzunluğunda bir dehliz ve 6,5 m. yarı çap ve 14 m. yüksekliğinde silindirik bir boşluk şeklinde olan mağara salonu, gayet ince, güzel sarkıt, dikit ve kolonlarla süslüdür. Salonun tabanı kumla örtülü olup, denizin buraya kadar uzandığını göstermektedir. Mağara içersinde dışardakinden fazla bir radyoaktiviteye rastlanmamıştır. Mağara, Alanya Belediyesi tarafından amenaje edilmiş ve turistlerle hastalara açılmıştır. Elektrikle ve renkli ampullerle süslenmiş bulunan Damlataş mağarasında üçer hafta arayla astımlı hastalar tedavi edilmektedirler.

Damlataş Mağarasının bulunmasıyla Alanya turizmi büyük bir değer kazanmıştır.

Damlataş Mağarası, ilk defa, 1948 yılında, Alanya-Antalya yolu yapılırken taş ocağı olarak işletilen Kalker yamaçta atılan bir dinamit, ateşlemesiyle mağara ağzı meydana çıkarak bulunmuştur.

KORSAN İNİ MAĞARASI

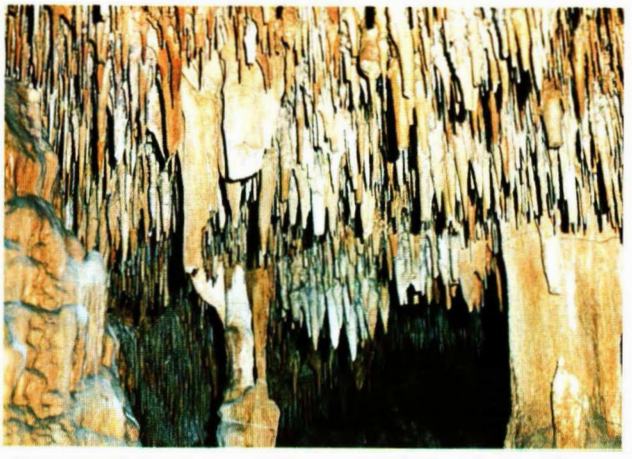
Bir ismi de «Kızlar Mağarası» olan Korsan İni Deniz Mağarası Alanya yarımadasının güneyinde yer almaktadır. Vaktiyle korsan sığınağı olan bu mağaraya korsanların kız kaçırdıkları rivayet olunmaktadır. Sandalla mağara içine girilebilmektedir. İçersi büyük bir salon halindedir. Bu salonun, eskiden 150 m. üst cihetinde bulunan kale ile de irtibatlı olduğu bildirilmişse de bu gün için göçmüş bir durumda olan bu irtibat yolu, bulunamamıştır.

AŞIKLAR MAĞARASI

Yarımadanın güney kısmında ve en ucunda bulunan Aşıklar Mağarası, 50 m. kadar uzunluğunda bir dehliz şeklinde olup, yarımadayı incelme yapan ucundan bir taraftan diğer tarafa katetmektedir.

FOSFORLU MAĞARA

Yarımadanın batı cihetinde küçük bir deniz mağarasıdır. Sandalla içine girildiğinde, küreklerin oynatılışıyla yakamozu andıran ışık oyunları ve pırıltılar husule geldiğinden, Fosforlu Mağara ismini alan bu küçük mağaraya, denizden motor ve sandalla yarımadanın turunu yapan turistler uğramaktadırlar.

Alanya'daki Damlataş Mağarası içindeki şahane güzellikteki sarkıtlar. - Magnificent stalactites in Damlataş Cave (Alanya).

VIII. BÖLÜM DİĞER BÖLGE MAĞARALARI

YARIMBURGAZ MAĞARASI (Çekmece - Altınşehir - İSTANBUL)

Yarımburgaz Mağarası İstanbul'un 25 km. batısında Çekmece Gölü yakınlarındaki Altınşehir'de Leylâ hanım çiftliğinde bulunmaktadır. Leylâ hanım kahvesinden itibaren bir km. kadar yayan yürüyüşle mağara önüne varılmaktadır.

Yarımburgaz Mağarası takriben 600 metre uzunluğunda, içinde fazlaca sarkıt ve dikiti olmayan daha ziyade arkeolojik bakımdan Giritli gemicilerin yaptığı sanılan arkaik resimleri dolayısiyle ilgi çekici bir mağaradır.

İçerisi genellikle kurudur, bazı yerlerde birkaç santimetrelik su birikintilerine rastlanır. Yarımburgaz Mağarasında yarasa kolonisi (topluluğu) bulunmaktadır.

Yarımburgaz Mağarasının turistik önemi yoktur. Yalnızca, İstanbul'a en yakın en büyük mağara olması ve birgün içinde gidilip gelinebildiği için, burada bahsetmekte fayda gördük.

Yarımburgaz Mağarası, literatürde ilk defa, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Zooloji Profesörü Raymond Hovasse'ın 1927 yılında İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi Mecmuasında yazdığı 19 sayfalık geniş incelemesi ile yer almıştır. Bundan sonra, İsveçli bir biospeleolog, K. Lindberg, «Türkiye Mağaralarında yaşayan hayvanlar üzerine bazı notlar» isimli makalesini Fransa'da neşrolunan «Annales de Spéléologie» Spelunca, Série: 3 Tome VII fascicule 1-1952 sayılı broşürde Yarımburgaz Mağarası ile ilgili bir yazı görüyorsak da, bu broşürde de Hovasse'ın 1927'de neşrettiği yazıdan geniş pasajlar bulunmaktadır.

DUPNİSA MAĞARASI (Sarpdere Köyü - Demirköy) KIRKLARELİ

Trakya'da bulunan en önemli mağaralarımızdandır. Uzun yıllar evvel, Sarpdere köyünde büyük bir mağaranın bulunduğu bize bildirilmişti. Fakat bir türlü vakit bulup da bu mağarayı incelemeye gidemedik. 5-6 yıl kadar evvel Boğaziçi Üniversitesi Mağaracılık Kolu speleologları ilk defa bu mağaraya gidip incelemeler yapmışlardır.

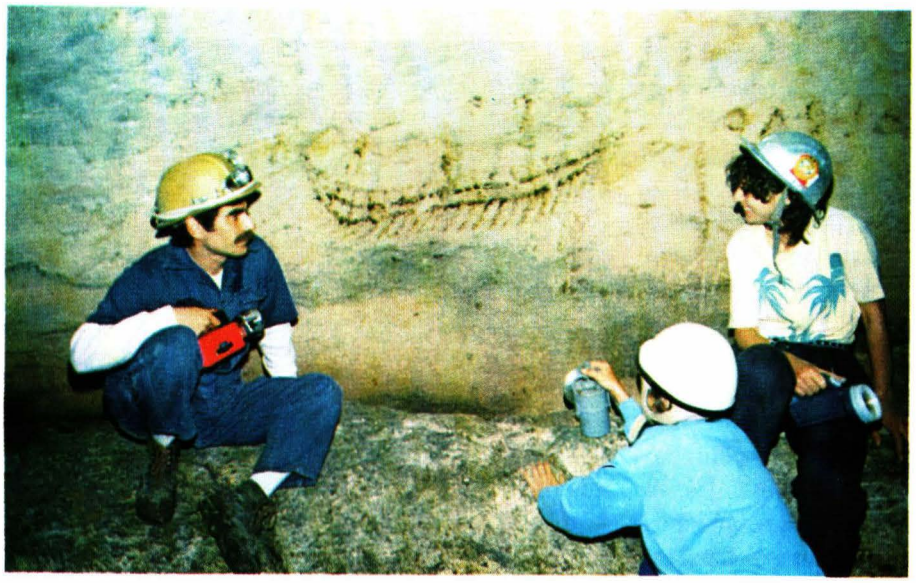
Mağara içerisinde güzel sarkıt ve dikitlerin bulunduğu bildirilmiştir.

AYVAKÖY MAĞARASI Ulubat (Apolyont) gölü - BURSA

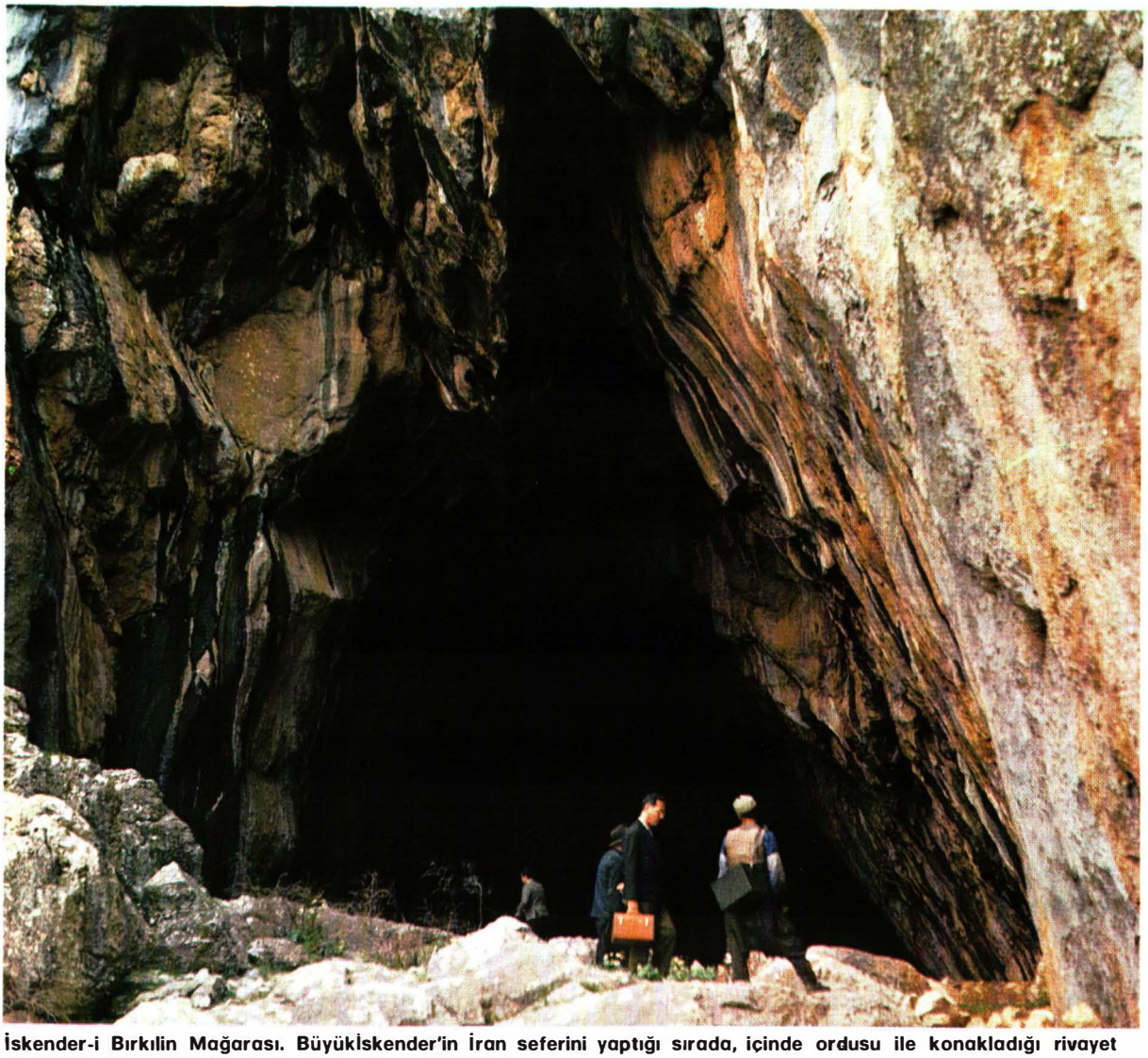
Ayvaköy Mağarası, Ulubat gölü güneyindeki Ayvaköy'de bulunmaktadır.

Bursa'dan ve Balıkesir-Bandırma yönlerinden olmak üzere iki yoldan bu mağaraya gidilebilmektedir. Evvelâ Ulubat (Apolyont) gölü güney kıyısında bulunan Fadıllı köyüne gitmek gerekmektedir. Ayvaköyü Fadıllı'nın 5 km. kadar güneyinde bulunmaktadır. Ayvaköy Mağarası çıkış ağzı Ayvaköy'ün bir km. kadar güneyinde bulunmakta giriş ağzı ise, Kazanpınar köyü batısında yer almaktadır.

Ayvaköy Mağarası içinden Karadonlu deresi geçiş yapmaktadır. Ayvaköy Mağarası, İkinci Zaman (Mezozoik) kalkerler içindedir.

Yarımburgaz Mağarası. İstanbul, yakınlarında. Birkaç yüzyıl önce gemicilerin yaptığı tahmin edilen çok kürekli bir Kalyon resmi. - A Galleon drawing in Yarımburgaz Cave, near İstanbul.

İskender-i Bırkılin Mağarası. Büyükİskender'in İran seferini yaptığı sırada, içinde ordusu ile konakladığı rivayet olunmaktadır. - Bırkılin Cave near Lice (Diyarbakır).

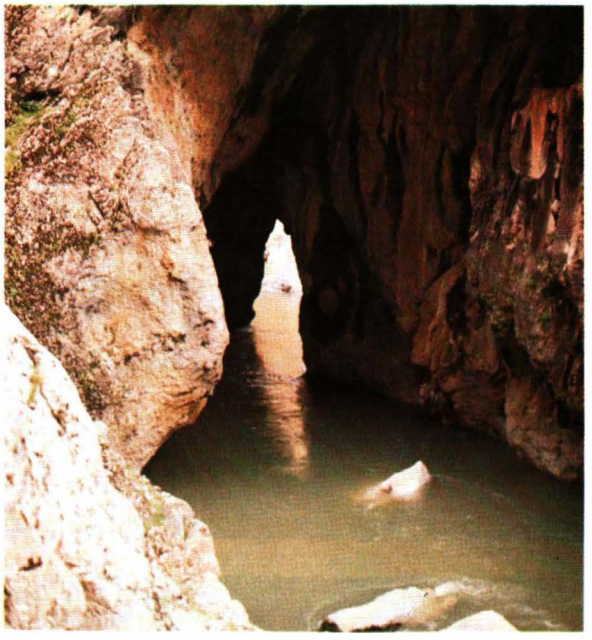
Ayvaköy Mağarasından, ilk defa İsveçli biospeleolog K. Lindberg'in Fransa'da neşrolunan (Annales de Spéléologie» Spelunca série: III, Tome VII - fascicule 1-1952 de «Türkiye Mağaralarında Yaşayan Hayvanlar» konulu yazısında bahsedilmektedir. Bundan sonra, bu büyük sistemi 1970 yılında Barcelona şehrinden «Türkiye Mağaraları» üzerine incelemeler yapmak üzere İspanya'dan gelen 3 kişilik bir ekibe biz tavsiye ettik ve o tarihte 5,5 km. uzunluğundaki Ayva İni'nden Türkiye'nin en uzun mağarası olarak basına açıklamada bulunmuştuk. Ayvaköy Mağarası bir düden mağara olduğundan aktif durumdadır. Burada zikretmemize sebep, Türkiye'nin en uzun mağaralarından biri oluşundandır. Normal turistlerden çok speleologları ilgilendiren, memleketimizin büyük ve uzun mağaralarındandır.

İSKENDER-İ BIRKILİN MAĞARALARI ve YERALTI DERESİ (Lice-DİYARBAKIR)

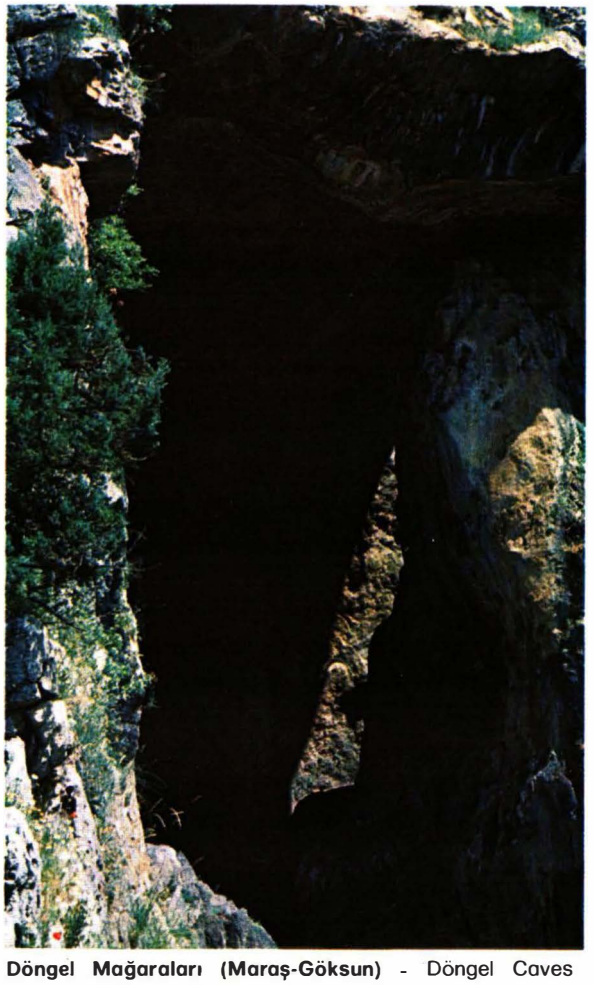
İskender-i Bırkılin Mağaraları, Diyarbakır'ın 104 km. kuzeyinde BİNGÖL yolunun kenarında, Lice ilçesi yakınlarında bulunmaktadır.

Bırkılin Mağaralarına Bingöl'den ve Diyarbakır'dan gidilmektedir.

Bırkılin veya Bermal çayı, Dicle nehrini meydana getiren başlıca kollardan biridir. Mağaraların bulunduğu mevkide, tarih öncesi çağlarda, Dördüncü Zaman içinde meydana gelen bir göçmeyle (dağ yıkılması) Bırkılin çayının önü kapanmış ve dere, sol sahilde Üçüncü Zamana ait Nümülitik kalkerleri içinde kendisine mekanik erozyonla (aşındırma) yeni bir yatak açmış ve çayın bugünkü içinden aktığı mağara meydana gelmiştir. Takriben 750 metre kadar uzunluktaki bu mağaranın üst kısımlarında, sağ yamaçta iki mağara bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesinin giriş ağzı çok büyüktür. Uzunluğu takriben 125 m. olan bu mağaranın Prehistorik değeri vardır. Bu mağara girişinde sol cephede, Asurlulardan kalma kabartma ve yazılar vardır. Asur kırallarından Tiğlatpîleser ile, 3. Salmanasar'a ait ikişer kitâbede her iki hükümdar, yaptıkları fetihleri anlatarak kendilerini övmektedirler. Bu 20 × 25 m.lik büyük giriş ağzı olan mağaranın 150 metre kadar üst yukarı kısmında, esas turistik değeri olan 2. bir mağara vardır. Küçükçe ve dar bir girişten sonra 400 metre uzunluğu bulunan bu mağaranın

Bırkılin Mağaralarından Bermal çayının çıkışı. - The exit of Bermal underground river from the Bırkılin Caves

Döngel Mağaraları (Maraş-Göksun) - Döngel Caves between Maraş-Göksun.

içinde müstesna güzelikte sarkıt, dikit ve kolonlar vardır. Canlı olarak da içinde oldukça önemli bir yarasa kolonisi yaşamaktadır. Yarasalar, mağaraların en önemli ve ilginç hayvanlarıdır. Toplu halde yaşarlar. Genellikle, mağaralar turizme açıldıktan sonra, ziyaretçilerden rahatsız olan yarasalar başka bir mağaraya göç etmektedirler.

İskender-i Bırkılin Mağaraları ve yeraltı deresi doğu Anadolu'nun en önemli ve turistik değeri haiz mağaralarındandır. Biran evvel turistik amenajmanı yapılmalıdır.

Bırkılin Mağaraları 19. yüzyıl sonlarında buralardan geçen Tchihatcheff isimli bir Rus bilgin tarafından ilk defa görülmüştür. Bundan sonra geçen uzun zamanda mevcudiyeti unutulan bu doğal harikamız 1956 yılında tarafımızdan görülmüştür. Bu şahane güzellikteki doğal değerimize 1969 yılında ikinci kez ziyaret yapma fırsatı elimize geçince, Diyarbakır Turizm Derneğine haber vererek, oradan fotoğrafçı Adil Tekin ve gazeteci Mehmet Mercan'la birlikte İskender-i Bırkılin mağaralarında yapacağımız incelemeye katılmalarını sağladık. Bu araştırmalarımız yerel yayın organlarında ve basında yer alarak tanıtıldı.

DÖNGEL MAĞARALARI
MARAŞ

Döngel Mağaraları Maraş'ın takriben 60 km. kadar batısında ve Maraş Göksun şosesi kenarında bulunan Döngel köyünün bir km. kadar kuzey doğusunda bulunmaktadır. Bu mevkide Tekir çayının önüne göçen büyük bir kalker yamaç, Tekir çayının önünü kapatmış ve biraz şiştikten sonra bloklar arasından yer altına intikal ederek memleketimizin sayılı tabiat harikalarından biri olan Döngel (Kaleblik = Güvercinlik) Mağarasını meydana getirmiştir.

Bu mağaranın yakınlarında eski Döngel mahallesine yakın bir yerde bulunan Yağlık ve Direkli Mağaraları, Prehistorik bir değer taşımakta olup içerlerinde Bakır ve Neolitik devre ait seramikler, sileks ve kemik aletler, Direkli Mağarada ayrıca, et ve ot yiyici, kemirici hayvan kemikleri, diş ve iskelet parçaları bulunmuştur.

Prehistorik ve turistik bakımdan değerlendirilebilecek önemi bulunan Döngel Mağaralarının amenajmanına geçmeden evvel, Speleolojik bakımdan detaylı bir şekilde incelenmeleri gerekmektedir.

Döngel Mağaralarını ilk defa bulan ve kamu oyuna tanıtan Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinden Antropoloji profesörü Kılıç Kökten, Döngel Mağaralarında çalışmış olup Türk Arkeoloji dergisi sayı X-I de bu çalışmalarını neşretmiştir.

Döngel Mağaraları içinde turistik önem taşıyanı Tekir Suyunun içinde şelâle yaptığı Güvercinlik Mağarasıdır. Su, altımetre ile yapılan ölçüde takriben 940 m. kotunda mağaraya dahil olmakta, 820 m. kotta mağaradan çıkmaktadır. Bu suretle suyun mağara içinde yaptığı düşü 120 m. yi bulmaktadır.

Döngel Mağaraları Miyosen devrine ait Üçüncü Zaman kalkerleri içersinde bulunmaktadır. Bu mağaraların henüz gerektiği şekilde speleolojik incelenmesi yapılmamıştır. Ancak, en az zamanında 1 m^3/sn. debisi bulunan Tekir çayının mağara içinde 120 metrelik, kademeli şelâleler yaparak akması, burayı Türkiye'nin doğal bakımdan ender güzellikteki yerlerinden biri yapmaktadır.

BUZLUK MAĞARASI
Harput - ELAZIĞ

Buzluk Mağarası, Harput Bucağının 5-6 km. kadar kuzeydoğusunda bulunmaktadır. Buzluk bahçeleri mahallesi yakınında ve 1515 m. yükseklikte, girişi dikey olarak açılan Buzluk Mağarasında, 15 Haziran - 15 Eylül arasındaki üç aylık sıcak devrede buz meydana gelmektedir. En çok buzun en sıcak ay olan Ağustos ayında meydana geldiği bildirilmektedir.

Dışardaki sıcak hava ile mağara içindeki soğuk havanın yer değiştirmesi ve ani ısı değişiminden yığıntı halindeki blokların üzerinde meydana gelen ve sarkan buz sarkıtları, sıcak yaz aylarında bölge sakinlerince toplanmaktadır.

Mağara içersinde en çok 80 m. kadar inilebilmektedir. Buradan itibaren daralan deliklerden insan sığmamaktadır.

Elâzığ'dan 12 km. mesafede olan, Buzluk Mağarasının ağzına kadar her türlü motorlu vasıta kolayca gidebilmektedir. Buzluk Mağarası, üst Kretase yaşındaki kalkerler içersinde bulunmaktadır.

İN DELİKLERİ
Çemişgezek-ELAZIĞ

Çemişgezek ilçesinin karşısında ve kasaba yakınından geçen Tagar çayının sağ sahilinde,

Prehistorik Mağaralar. Adıyaman. - Prehistorical Caves of Adıyaman.

sarp bir kalker yamacın üzerinde «İn Delikleri» bulunmaktadır. Aynı zamanda «Ceneviz Evleri» ismi verilen bu inler, kalker kaya içersine oyulmuş gayet muntazam odalar halindedir. Bazı odalarda dolaplar ve tavanlarında salıncak yapmak için halkalar vardır.

Roma devrinden kalmış olduğu tahmin edilen bu hücrelerin ön tarafından geçen bir koridor, odaların birbiriyle ilişkisini sağlamaktadır. İnsan yapısı olan bu inlerin duvarlarında bazı yazılara tesadüf edilmekteyse de, bunların, odaların oyulma sırasında mı, yoksa sonradan mı yazılmış olduğu, belli değildir. Son zamanlarda yazılar üzerinde oynanmış ve derinleştirilmiştir. Üç kat üzerine yapılmış bulunan bu hücrelerin üst tarafında bir de sarnıç bulunmaktadır.

Odalara taş merdivenle çıkılmakta olup, büyüklü, küçüklü odaların sayıları 30-40 kadardır.

HANOK CİN VE DENİZ MAĞARALARI

Hanok ve Cin Mağaraları, Derik ilçesinin batısında eski ismiyle, Hanok bugünkü yeni ismiyle Çukursu mahallesi kenarında bulunmaktadır. Çukursuyun 100 metre kadar batısında bulunan 100 × 200 m. çapında bir dolinin (çöküntü çukurunun) kuzey ucundan çıkan takriben 500 lt./sn. kadar bir su, çukurun güney ucunda bir mağara içinde kaybolmaktadır. Bu suyu bir galeri ile dışarı çıkarıp, bölgedeki köylere içmesuyu olarak dağıtmak isteyen Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü elemanları mağara içine doğru giden yeraltı deresi boyunca sürdükleri galeride çalışırlarken yerin içinde büyük bir mağara salonu ile karşılaşmışlardır. 30 m. yükseklik, 50 m. genişlik ve 60 m. uzunluktaki bu salon içersinde kaybolan yeraltı deresinin, Türkiye-Suriye hududu yakınında Ceylân Pınar Devlet Üretme Çiftliği yakınındaki Ceylân Pınar menbaları veya Suriye hududunun öbür tarafında patlak veren ve Habur nehrini meydana getiren menbalarla irtibatlı olması kuvvetle muhtemeldir.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün açtığı 750 m. uzunluğundaki tünelin çıkış ağzı yakınında bulunan Cin Mağarasının içinde küçük bir yeraltı gölü bulunmaktadır. Bu gölü, Hanok Mağarası içinde kaybolan yeraltı deresinin suları meydana getirmiştir. Hanok ve Cin Mağa-

raları Midyat (Lütesyen) kalkerleri içinde bulunmaktadır.

DENİZ MAĞARASI VE YERALTI GÖLÜ :

Deniz Mağarası ve yeraltı gölü Hanok (Çukursu) Mahallesinin 7-8 km. kadar kuzey batısında bulunan Buhur köyü içinde bulunmaktadır. Bugünkü ismiyle Derinsu köyünde bulunan Deniz Mağarası içinde 10 × 50 m. çapında önü, göçmeyle tıkanmış küçük bir yeraltı gölü vardır. Yatay tabakalı Lütesyen (Midyat) kalkerleri içinde bulunan bu küçük yeraltı gölünün su ısısı 13°C'dir. Bu gölden, en az zamanında takriben 50 lt/sn sarfiyatı bulunan küçük bir dere çıkmaktadır.

ZEYDOŞ ZİYARETİ VE KARSTİK MENBALARI:

Hanok ve Cin Mağaralarından Buhur (Derinsu) köyünde bulunan Deniz Mağarasına giderken, takriben yolun orta kısımlarında Türkiye'nin en enteresan menbalarından biri bulunmaktadır.

Aynı zamanda bir ziyaret mahalli olan Zeydoş'ta patlak veren 50 lt/sn sarfiyatındaki menba, kesik (fasılalı) akan bir menbadır. Suyunun ısısı 18,5 C° olan bu menba, sifonlu bir mekanizma sayesinde, 24 saatte 4-5 defa kesiliyor. Bir metre derinliğindeki yalağı, tamamen kurumaktadır. Kesilme müddeti muntazam olmayıp, bazen iki saat kadar devam etmektedir. Hanok, Cin ve Deniz Mağaralarını ziyarete giden meraklıların enteresan bir durumu olan Zeydoş karstik menbalarını da görmelerini tavsiye ederiz.

YATAĞAN MAĞARASI (MUĞLA)

Yatağan Mağarası aynı isimdeki ilçenin 3 km. kadar kuzey doğu yönünde bulunmaktadır. Yatağan'dan Kavaklıdere'ye giden şosenin 2. kilometresinde, yoldan ayrıldıktan sonra, yamaç yüzünden ve arazi üzerinden 900 metre kadar doğu istikametinde jeeple gidildikten sonra, vasıta bırakılmakta ve 400-500 metre kadar da yayan yürüdükten sonra mağara ağzına varılmaktadır. Mağara, dikey olarak bir kuyu şeklinde başlamaktadır.

Kuzeybatı - güneydoğu istikametinde uzanan bir tektonik çatlak üzerinde bulunan Mağara, kristalize ve metamorfize olmuş kalkerler (yarı mermerler) içerisinde açılmıştır.

Aydın - Muğla şosesi ile Turgut bucağına giden yol kavşağında bulunan Dipsiz menba, Yatağan Mağarası dibinden geçen yeraltı deresinin suyudur. Ancak, ip veya alüminyum basamaklı, çelik telli merdivenle içersine inilebilen Yatağan Mağarası içinde bugüne kadar takriben 90 metre derinliğe inilebilmiştir.

Yatağan Mağarası turistik önemde bir mağara değildir.

ESHAF-I KEHF MAĞARASI (Tarsus)

Tarsus ilçesinin kuzeyinde bulunan bu mağara üzerine oldukça ilginç esfaneler anlatılmaktadır. Ama bunların hemen hepsi, olağanüstü hürafelerdir. Örneğin, mağara içinde köpeğe benzeyen bir oluşumu, taşlaşmış bir köpek olarak görme, veya mağara içinde yüzlerce yıl uyuya kalan dervişler gibi...

Mağara yakınlarında bir cami bulunmaktadır. Dini bakımdan önemli sayılan bu mağara, küçük bir salondan ibaret olup, herhangi bir özelliği ve turistik değeri yoktur.

ADIYAMAN MAĞARALARI

Adıyaman'da tarih öncesinden kalma mağaraların bulunduğu bize bildirilmişti. Adıyaman'a gidip bu mağaraları araştırdık. Fakat bunların ekserisi insan yapısı kovuk ve in şeklinde önemsiz şeylerdi. Doğanın oluşturduğu türden turistik önemi olan bir mağaraya rastlayamadık.

Bibliyografya

1. AYGEN, Temuçin: «Maraspoli Mağaraları» Ermenek-KONYA, Yeni Sabah Gazetesinde röportaj. 20 Kasım - 3 Aralık 1955 İSTANBUL. Vural Sözer in 14 gün süren tam sayfa büyük röportajı:
2. AYGEN, Temuçin: Mağaralar ve Yeraltı Irmakları (speleoloji)
   Nafia Vekâleti, Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü Neşriyatı, Sayı: 88, Ankara, 1959.
3. AYGEN, Temuçin: «Türk basınında ilk defa, Hayat, bir yeraltı nehrinde»
   Yerköprü Mağarası - Konya. Hayat Mecmuası, Sayı: 42, 16 Ekim 1959 İstanbul
4. AYGEN, Temuçin: «Damlataş Mağarası» Astımlılar Mağarası.
5. İbrahim Çamlı, Ara Güler röportajı, Hayat Mecmuası, Sayı: 43. 23 Ekim 1959, İstanbul.
6. AYGEN, Temuçin: «İnsuyu Mağarası» Burdur
   Hürriyet Gazetesi, 29-31 Mayıs 1961, İstanbul
   Yüksel Kasapbaşı - Abidin Behpur'un röportajı.
7. AYGEN, Temuçin: «Antalya Ovası Sulaması ve Kepez Hidroelektrik Santralı»
   Bayındırlık Bakanlığı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü yayınları, no: 369, özel no: 60. yıl 1962, Ankara.
8. AYGEN Temuçin:«L'Hydrographie Karstique en Turquie», IV. Colloque International de Spéléologie, Athènes, 1963.
   publ. de la Société spéléologique de Grèce. Atina, 1965.
9. AYGEN, Temuçin: «Les problèmes Karstiques rencontrés dans les Constructions de Centrales hydro-électriques de Kovada (ISPARTA) et de Kayaköy (KÜTAHYA) en Turquie».
   Mémoires de L'Association Internationale des Hydrogéologues-Tome VI, Réunion de Belgrade 1963. (Publication en 1966 à Beograd Yougoslavie).
10. AYGEN. Temuçin: «Karstik Hidrografya» Karst hidrografyasında rastlanılan bazı esas karakterler - Yeraltı suyu hızı ve boya tecrübeleri hakkında. Broşür-teksir, 3. Müh. Jeolojisi Semineri - DSİ Genel Müd. 1964 Ankara.
11. AYGEN, Temuçin: «Toroslarda Speleolojik araştırmalar» DSİ Mecmuası 1965.
12. AYGEN, Temuçin: «Türkiye'de Yeni Bir Spor: Mağaracılık» Hayat Mecmuası Sayı: 40, 30 Eylül 1965 İstanbul.
13. AYGEN, Temuçin: «Invitation à une première en Turquie»
    Bulletin de la Soc. Spél. de France: Spelunca, 3 ième série no: 1, Paris 1966.
14. AYGEN, Temuçin: Manavgat havzasının jeolojik, hidrojeolojik ve karstik etüdü» Elektrik İşleri Etüd İdaresi - Ankara - Oymapınar barajı ile ilgili özel bastırılmış rapor. No. 1, 1966 Türkçe ve İngilizce.
15. AYGEN, Temuçin: «İnsuyu Mağarası fotoğraf albümü» 10 kartpostallık, albüm. Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca. İzahlı-Ajanstürk Matbaası 1966 Ankara.
16. AYGEN, Temuçin: «Cennet, Cehennem ve Narlıkuyu Mağaraları fotoğraf albümü» 10 kartpostallık albüm. Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca izahlı. Ajanstürk Matbaası - 1966 Ankara.
17. AYGEN, Temuçin: «OYMAPINAR Barajı Projesiyle ilgili, Manavgat Çayı havzasında karstik araştırmalar» Elektrik İşleri, Etüd İdaresi, özel bastırılmış Türkçe ve İngilizce rapor, No. 2 Ankara 1967.
18. «Yeraltında bir garip dünya» Son Gazetesi (Hürriyet) Demir Feyizoğlu ve Necdet İşler'in, Akseki - İbradı - Ürünlü köyündeki Altınbeşik-Düdensuyu Mağarası ile ilgili büyük röportaj: 17-23 Ekim 1967 İstanbul.
19. AYGEN, Temuçin: «Toros Mağaralarında, Mağaracılarla beraber 5 gün» Milliyet Gazetesi - Esen Kaftan'ın röportajı, 27 Mayıs - 1 Haziran 1965 İstanbul.
20. AYGEN, Temuçin: «Renk Cennetinde» Hayat Mecmuası Sayı no. 11, 7 Mart 1968 İstanbul.
21. AYGEN, Temuçin: «Türkiye»nin bilinmeyen tabiat değerleri (1)» İller Bankası dergisi Sayı: 13 Eylül 1968 Ankara. Dumanlı ve Altınbeşik-Düdensuyu Mağaraları.
22. «Türkiye'nin bilinmeyen tabiat değerleri (2)». İller Bankası dergisi Sayı: 14, Ekim 1968 Ankara. (Yer köprü Mağarası (Konya) ve Çamlık Köyü Mağaraları: Körükini, Değirmenini, Suluin)
23. AYGEN, Temuçin: «Türkiye'nin bilinmeyen tabiat değerleri (3)». İller Bankası dergisi Sayı: 15, Kasım 1968 Ankara. Göksu-Yerköprü Mağarası.
24. AYGEN, Temuçin: «Türkiye'nin bilinmeyen tabiat değerleri (4)». İller Bankası dergisi, Sayı: 16, Aralık 1968 Ankara. Ermenek - Maraspoli Mağarası ve İskender-i Bırkılin Mağarası.

25. AYGEN, Temuçin: «Türkiye'nin bilinmeyen tabiat değerleri (5)». İller Bankası dergisi, Sayı: 17 Ocak 1969, Ankara.
(Pınargözü ve Döngel Mağaraları)
26. AYGEN, Temuçin: «Türkiye'nin bilinmeyen tabiat değerleri (6)». İller Bankası dergisi, Sayı 18 Şubat 1969 Ankara.
(İnsuyu Mağarası ve yeraltı gölleri) Burdur.
27. AYGEN, Temuçin: «Türkiye'nin bilinmeyen tabiat değerleri (7)». İller Bankası dergisi, Sayı: 19, Mart 1969 Ankara.
(Cennet, Cehennem ve Narlıkuyu Mağaraları, İçel)
28. AYGEN, Temuçin: «Türkiye'nin bilinmeyen tabiat değerleri (8)». İller Bankası dergisi, Ankara, Sayı: 20 Nisan 1969, Antalya Mağaraları, Karain, Bıyıklı düdeni, Varsak vs.
29. AYGEN, Temuçin: «Türkiye'nin bilinmeyen tabiat değerleri (9)». İller Bankası dergisi, Ankara, Sayı: 21 Mayıs 1969.
(Elmalı, Karagöl, Düden Mağarası, Düdencik (Cevizli) ve Yalandünya (Gazi Paşa Mağaraları)
30. AYGEN, Temuçin: «Türkiye'nin bilinmeyen tabiat değerleri (10)». İller Bankası dergisi, Ankara, sayı: 22 Haziran 1969.
(Alanya, Damlataş ve Deniz Mağaraları: Kadı (çatak) mağarası)
31. AYGEN, Temuçin: «Türkiye'nin bilinmeyen tabiat değerleri (11)». İller Bankası dergisi, Sayı: 23, Temmuz 1969, Ankara (Bırkılin Mağaraları -Lice-Diyarbakır).
32. AYGEN, Temuçin: «Türkiye'nin bilinmeyen tabiat değerleri (12)». İller Bankası dergisi, Sayı: 24, Ağustos 1969.
(Buzluk - Elâzığ ve Zindan Mağaraları - Isparta)
33. AYGEN, Temuçin: «Türkiye'nin bilinmeyen tabiat değerleri (13)». İller Bankası dergisi, Sayı: 26, Eylül 1969.
(Hanok, Cin ve Deniz Mağaraları - Mardin) indelikleri Çemişgezek ve Yatağan Mağarası - Muğla).
34. AYGEN, Temuçin: 1969 yılında memleketimizde yapılan Speleolojik araştırmalar İller Bankası dergisi sayı: 28, Aralık 1969, Ankara.
35) AYGEN, Temuçin: Memleketimizin henüz bilinmeyen yeraltı zenginlikleri - İller Bankası dergisi sayı: 36, Ağustos 1970 Ankara (Balat ve Bıçakçı Mağaraları - Beyşehir-Konya)
36. AYGEN, Temuçin: Karstik Hidrolojinin Türkiye için önemi - İller Bankası dergisi, Sayı: 37, Eylül 1970, Ankara.
37. AYGEN, Temuçin: «Türkiye'nin en büyük mağarasında Ağustos sıcağında donma tehlikesi geçirdik» Pınargözü Mağarası - Hayat Mecmuası, Sayı: 36, 3 Eylül 1970, İstanbul.
38) AYGEN, Temuçin: Memleketimizde 1970 yılında yapılan «SPELEOLOJİK ARAŞTIRMALAR» İller Bankası dergisi, Sayı: 38, Ekim 1970, Ankara.
39. AYGEN, Temuçin: «Yeni bir spor ve ilim: Speleoloji - Mağara İlmi», Sayı: 39, Kasım 1970, Ankara.
40. «Dünyanın en uzun ve en derin mağaraları». İller Bankası dergisi, Sayı: 40, Aralık 1970, Ankara.
41. AYGEN, Temuçin: «Speleoloji'nin tehlikeleri ve bu alanda vukua gelen kazalar»: 1., İller Bankası dergisi, sayı: 41, Ocak 1971, Ankara.
42. AYGEN, Temuçin: «Speleoloji'nin tehlikeleri ve bu alanda vukua gelen kazalar»: 2., İller Bankası dergisi, Sayı: 42, Şubat 1971, Ankara.
43. AYGEN, Temuçin: «Mağaralarda yaşayan Hayvan ve bitkiler: 1». İller Bankası dergisi, sayı: 43, Mart 1971, Ankara.
44. AYGEN, Temuçin: «Mağaralarda yaşayan Hayvan ve Bitkiler: 2». İller Bankası dergisi, Sayı: 44, Nisan 1971, Ankara.
45. AYGEN, Temuçin: «Mağaralar nasıl meydana gelirler?» İller Bankası dergisi, Sayı: 45, Mayıs 1971, Ankara.
46. AYGEN Temuçin: «Pınargözü Mağarası ve Yeraltı nehrinin araştırılması» İller Bankası dergisi, Sayı: 49, Eylül 1971, Ankara.
47. AYGEN, Temuçin: «Memleketimizde bulunan, dünyanın en büyük yeraltı nehri: Dumanlı nehrinin tetkiki», İller Bankası dergisi, sayı: 50 Ekim 1971, Ankara.
48. AYGEN, Temuçin:«Hayat, Türkiye'nin en derin mağarasını fethetti» Hayat Mecmuası, Sayı: 39, 23 Eylül 1971, İstanbul.
49. AYGEN, Temuçin: «L'Activité Spéléologique en TURQUIE»
No: 48 «Grottes et gouffres», Bulletin, du club spéléologique de Paris, decembre 1972, fransızca.
50. AYGEN, Temuçin: «Kefalonya adasındaki enteresan karst hâdisesi»
Argostoli şehri (Yunanistan) yakınlarındaki deniz suyunun düdenlere kaçışı ve deniz değirmenleri Ankara, Jeomorfoloji dergisi, yıl 4, sayı: 4, Nisan 1972.
51. AYGEN, Temuçin: «L'İmportance de L'Hydrologie Karstique en Turquie»
«5. Internationoler Kongress für Speläologie 1969»
5. Abhandlungen, Sektion: Hydrologie des Karstes. Stuttgart 1972.

52. AYGEN Temuçin: «Mağaralar» Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni no: 59/338 Mayıs-Ağustos 1977.
53. AYGEN, Temuçin: «İskenderi Bırkılin Mağaraları». Yıllar Boyu Tarih dergisi, Hürriyet Gazetesi yayınlarından. 1979 İstanbul.
54. AYGEN, Temuçin: «Applications of Speleology in civil Engineering works in Turkey» proceedings of the Eighth International Congress of Speleology, Western Kentucky University - Bowling Green, Dept. Geogr. and Geology Kentucky 1981 USA.
55. AYGEN, Temuçin: «Mağaralar ve Mağaracılık» Turizm Dergisi, Sayı 1, Mayıs 1981, İstanbul.
56. AYGEN, Temuçin: «Mağara nedir, nasıl oluşur ve Mağara turizmi»
Türkiye Seyahat Acentaları Birliği yayın organı: Türsab, yıl 1, sayı: 8 Şubat 1983 İstanbul
57. AGNELOTTI: «Campagna Speleo. in Turchia 1969».
not. Circolo Speleologico Romano, No: 18-19, Dic. 1969 Roma Italia.
«Campagna Speleo in Turchia 1970»
not. Circolo Spel, Romano. No. 21-22, Dic. 1970 Roma Italia.
58. ALAGÖZ C.A.: «Türkiyede Karst Olayları hakkında bir araştırma» Türk Coğrafya Dergisi, Yayın I No: 1 1943 Ankara ve Türkiye Coğrafya Kurumu Yayınları No: 1 1944 Ankara.
59. BAKALOWİCZ M.: «Etude du bassin d'alimentation de la Manavgat» Fac. de Sci. de L'univ d'Orsay de Paris
thése du doctorat 1970
Grottes et Gouffres No: 40-1967
No: 42-1968, No: 45-1970
Renault magazin No: 66-1968
Spelunca mem. No: 6-1969, No: 2-1973
Ann. de Spel. tome 27-1972
60. British Spel. Exp: Dunford T, Gilbert J. Clark M. «British Spel. Exp. Turkey 1966, Expl. 1966. Univ. of Nottingham. England 1966.
61. CHABERT J.: Türkiye Mağaraları üzerine 1966 yılından itibaren, Paris'te «Grottes et Gouffres» bülteninde.
No: 38-1966, No: 40-1967, No: 45-1970, No: 48-1972, No: 55-1975, No: 62-1976, No: 67-1978, No: 75-1980 ve Spelunca dergisinde No: 4-1966, No: 1-1969 ve No: 2-1977
Montagne, Club Alpin Français, No: 4-1977 Mémoires du Spéléo-Club de Paris No: 4-1976, Claude Chabert, Türkiye Mağaraları üzerine çok geniş yazı ve biblioarafya sahibidir.
62. CHABERT J.: «Campagnes Spéléologiques 1978 TURQUIE. Grottes et Gouffres No: 71, 1979
Campagne Spéléologique, Turquie-Manavgat-1978
Publ. Spéléo Club de Paris, 1979 France.
Expedition 1979 Dans le Taurus. Grottes et Gouffres No: 75 Mars 1980. Paris-France.
63. COUDERC M.: «Exp. 1965 Turquie» Grottes et Gouffres. No: 36 - Dec. 1965.
64. GAJAC: «Explorations Spéléologiques en TURQUİE» Bulletin, Géologie et préhistoire Mende No: 9, 1969
Et plusieurs autres articles dans Grottes et Gouffres.
65. GİLBERT T.: «Turkey 1969» - Chelsea Spel. Soc. Vol. 11 No: 2 1969 England.
66. GİLLİ E.: «Expedition Turquie 1976 Tilkiler Düdeni
Bulletin Spél. du Club Martel de Nice No: 93 France 1976
«Expedition Turquie Eynif 1979»
67. HOVASSE R.: Yarımburgaz Mağarası. Grotte de Yarımburgaz.
«İstanbul Darülfünunu Fen Fak. Mecmuası
Fransızca, Istanbul 1928 (19 sayfalık, biospeleolojik bir araştırma)
68. Landrin B.: «Expedition Turquie 1969» Bul. Spel. du Club Martel de Nice No: 64, Octobre 1969 Nice.
«Expedition Turquie 1970» Bul. Spél. du Club Martel de Nice No: 68 Oct. 1970.
«Grottes de Kurucaova» Grottes et Gouffres, bul. du Spéléo Club de Parls No: 45 Déc. 1970 France.
69. LİNDBERG K.: «Notes sur quelques Grottes de la Turquie» Annales de Spéléologie, Spelunca 3e Série No: 3, Tome VII, fascicule 1, 1952 Paris-France.
«Notes sur quelques grottes de la Turquie» Annales de Spél. Spelunca, tome IX, fasclcule, 1954, Paris France «Notes sur guelques Grottes de la Turquie» Rassegna Speleologlco Itallana, No: 10 1958 Italia.
70. MASRİERA A.: «Exp. Espeleo. Turquia 1970»
Delc. C.M.B. Anua. Fed. Espenola de Montanismo Barcelona-Espana 1970.
Expl. Subter. por las tierras Y. Cuevas de Turquia.
Algo Rev. div. Cient. No: 100, 1970 Barcelona
«Turchia 1970»
Spel. Emiliana not. seri 11, No: 2 Nov. 1970 Italia

71. MIDDLETON J.: «Brit. Spel. Exp. Turkey 1966» and «Turkey again 1967» Yorkshire Ramblers Club Journal No: 34-1968.
72. OLDHAM A.: «Turkey and its caves»
British Caver, another world journal No: 61-1971.
73. SBORDONI: «Richerche Biospel in Turchia 1967-1968.
Not. del Circolo Speleologico Romano
No: 18/19 Dic. 1969.
74. SCHMIDT G.: «Caving in Turkey» Caving International Mag. No: 9, oct. 1980.
75. ULLASTRE J.M.: «Exp. Espel. Turquia» Vertex No: 16, 1969.
«Exp. Espel. Turquia 1970» Vertex No: 20, 1970.
Turquia 1970 Exp. del C.M.B. circular del Club Montanismo Barcelona No: 1-2, 1970.
76. WALTHAM A.C.: «Tigris tunnel, Turkey» (Bırkilin Mağarası).
BCRA Bul. No: 14, Nov. 1976, England.
77. WATKINS P.: «Trent polytechnic Exp. to Turkey».
Trent pol. Spel. Soc. U.K. 1978.
78. YONGE C.: «Taurus Mount. Caves»
Sheffield and Leeds Univ. Exp.
BCRA bul. vol. and No: 4, Dec. 1977

Yazarın Notu:
Türkiye Mağaraları ve Speleolojisiyle ilgili bütün ve komple bibliografyayı burada vermek imkânını bulamadığım için okurlarımızdan özür dilerim. Burada, ancak, kendi bibliografyam ile, bizimle birlikte, Türkiye Mağaralarını inceleyen yabancı araştırıcılardan bazılarının incelemelerini sundum.

HISTORY OF THE SPELEOLOGICAL EXPLORATIONS IN TURKEY

Nearly 90 caves which appear in this book were explored during the period 1955-1968. This period can be divided into three parts :

1) Explorations of nearly 100 caves were made by us and by inhabitants nearby.

2) Explorations made by the «Türkiye Mağara Araştırma, Tanıtma ve Turizm Derneği» (Turkish Speleological Society) in 1964.

3) Explorations which took place from 1965 up till now with the foreign speleologists. These explorations include 4400 caves.

THE FIRST PERIOD : 1955 - 1965

The first scientific speleological team-work was made in 1955 in Konya, Ermenek, in Maraspoli cave and underground stream. In the international platform, Turkey was presented for the speleological world for the first time. At the 2 nd. International Speleological Congress which took place in 1958 in Italy, Bari.

In this period, Burdur-İnsuyu Cave (Bib. no. 6) Cennet, Cehennem, (Paradise-Hell) and Narlıkuyu caves, Antalya-Pınarbaşı-Kırkgözler Springs, Bıyıklı Collapse Varsak sink hole and Düdençay Falls karstik systems. (Bib no. 7). Elmalı-Karagöl-Avlangölü Poljes and sink holes, Damlataş Cave were explored in detail (Bib. no: 2).

THE SECOND AND THIRD PERIODS : 1964 - 1983

The year 1964, signifies an important year in our speleological history. In this year a «Caving Club» was founded in Ankara. This club which after a while took the name «Turkish Speleological Society», organised in its first year an international conference in Istanbul and afterwards an excursion. With this conference, our country was presented for the first time to the foreign speleological world. The delegates from France, Germany, Spain and even Australia, participated to the conference. As a result, in 1965 a large group of speleologists from France came to our country; Paris Spelology Club (Spéléo-Club de Paris) under the chairmanship of Max Couderc, Mende Speleological Society (Club Spéléologique de Mende) under the chairmanship of Dr. Gajac.

The speleologists from Paris Orsay University (Le Spéléo Club de Faculté des sciences de L'Université de Paris) and a TV cameraman also came with the members of Paris Spéléology Club and some of the caves were filmed.

The year 1966 is also an important year in the Turkish speleological history.
We participated in the project work concerning the construction of Oymapınar Dam, on Manavgat river which was handled by Elektrik İşleri Etüt İdaresi. Since we were entrusted with the hydrogeological and karstic study of Beyşehir Lake - Manavgat River, we had a chance to study the caves and underground streams in this district between 1966-1967.

We made an appeal to one of the speleological magazines of France, for the exploration of Dumanlı subterranean river, one of the greatest karstic springs of the world which is now under Oymapınar Dam reservoir (Bib. no. 13). As a result, two groups from France (Spéléo Club de Paris et Les étudiants du Spéléo - Club de Faculté des Sciences de L'Université d'Orsay à Paris.) and a group that consists of students from Nottingham University in England, responded our appeal, came to our country and participated in our explorations during a month. Long after that, foreign explorers began to come to Turkey increasingly each year.

From France, besides the speleologists of Paris, Mende and Rodez,

Club Martel de Nice,
Spéléo Club des Causses et de Lodéve,
Spéléo Club de Ville urbanne,

From England, besides the Nottingham University,

University of Leeds,
Trent Polytechnic,
Oxford University Cavers Club,
University of Leicester,
Cave Res. Group,
London University Caving Club,
Yorkshire Ramblers Club,
Chelsea Speleological Society,
Red Rose Cave Pothole Club,
Stud. Cave Club Imperial College London,

From Italy, Circolo Speleologico Romano from Rome,

From Spain, from Barcelona: Fed. Espanola de Montanismo Clubs speleologists came to our country and made explorations together with us, or by themselves in the districts that we suggested them.

From 1975 on, in Istanbul, students from the Boğaziçi University Caving Club, (BÜMAK in abbreviated form) started to explore the caves of our country promptly.

THE CAVES OF TURKEY

DUMANLI CAVES AND UNDERGROUND RIVER : Manavgat - Antalya :

It is no more possible for us to see Dumanlı Caves and subterranean river. Unfortunately this unique wonder of nature is now left under Oymapınar Dam's reservoir. The source of Dumanlı karstic system which is left under approximately 120 meters of water, was one of the worlds biggest underground sources. Even in its lowest period its water capacity is 25 m^3/sec., and covers the 1/3 rd of Manavgat River's expenditure. The historical town of Side, received its water, (drinking and usage) from a dam which was built by the inhabitants. This water system of 25 km. long is sometimes in the form of aquaduct (single or double), sometimes in the form of a tunnel and in some places as the underground sources in Oymapınar Dam's strait-cutting the hard perpendicular rocks as a cheese slice. One of the most important engineering monuments of ancient times; the most interesting part of these archeological remnants was the part which was on the right side of the strait, where the dam is. Of course when the dam was built, the remnants of this water ark of Side no more existed. So in order to obtain energy, we had to sacrifice both a natural wonder, Dumanlı Underground River's source and an archeological treasure, Side Water Ark's most interesting part.

We also participated in the project period of Oymapınar Dam, during two years. Since we were entrusted with the study of hydrogeological and karstic systems in a very large area extending up to the North of Beyşehir Lake, we had studied all of the poljes, sink-holes, caves and karstic systems of this district. The study of Dumanlı Caves and underground water system occupies an important place in this research. The exploration of Dumanlı underground rivers system was especially required for Oymapınar Dam's project, in 1966 it was impossible to reach the karstic spring from a very steep strait situated on the entrance of Dumanlı straits left bank. In the first place we ensured that a road to be made which had to have little tunnels in order to get into Dumanlı. To penetrate into the underground stream was the work of an experienced speleological group, and since we didn't have such experienced members then we made an invitation for experienced speleologists to enable this expeditional research. In a speleological magazine which was being published in France (Bibl. 13), two French and an English group gave a positive reply to this invitation and in August of 1966 they came to our country:

— Spéléo Club de Paris,

— Spéléo - Club des Etudiants de L'Université d'Orsay de Paris,

— British Speleological Expedition to Turkey 1966.

A group from 20 people in Turkey, France and England made explorations in Dumanlı Strait for a week. We were not able to enter to the underground stream for the part that the water was pouring out because of the vauclusean type karstic source, which formed a sump and had too much pressure. We descended to the underground stream from the two potholes that we found on the slope of the limestone hill. Still we were unable to go forward and reach the source, the limestones were making angles of 90 degrees and the water was getting in and out of Dumanlı I and Dumanlı II caves, forming sumps.

After the exploration of Dumanlı, our group continued to examine other karstic systems of the Taurus Mountains three more weeks.

In 1966-1967 a number of underground water systems and caves were discovered and explored in the district of Beyşehir - Manavgat.

Altınbeşik - Düdensuyu Cave :

The cave of Altınbeşik - Düdensuyu situated in Antalya, near Ürünlü village, is one of the longest karstic systems of the world and our country and which has an aperture to Manav-

gat River.

The point that we were able to reach, starts from the Gözet Mountain on the 55 km of Beyşehir - Akseki road. The karstic springs which appear from the foot of this mountain which are named subsequently as Bakaran Stream, Uzundere, Balat Stream, Kocaçay and enter to Kembos Polje. A part of this underground water which follows the south of this 15 km long polje, arises to the ground from Boyalıbucak Springs, after flowing underground for about 5-6 km, and then after a short cycle of flowing on the ground, it emerges underground again by sink - holes of Sobuca Polje. From here on, flowing for quite a long time underground, passing under Oruç Sink - hole, it rises up on the ground from Düdensuyu Cave and runs into Manavgat River after a short course. While flowing under the name of Uzunsu Stream, it goes into the Körükini (1250 m) cave near Çamlı Village, and after that flows in and out of Suluin (300 m) Cave. After flowing in and out four or five times like that, it finally goes out from Düdensuyu Cave. This karstic system which has the character of going underground and coming up on the ground for many times, is one of the most interesting karstic systems of the world.

We discovered the Altınbeşik - Düdensuyu Cave and underground system for the first time in 1966, and between 1966-1967 together with English and French groups, we explored during several days, camping on the lake - side at the entrance.

In Altınbeşik - Düdensuyu Cave there are lots of natural wonders which can be opened for the benefit of tourists like stalactites, stalagmites, a natural bridge and many other extraordinary natural formations.

It is possible to reach to the entrance of the cave by walking in 1,5 hours from Ürünlü Village.

Kocain Cave :

«Koca» means big and «İn» means cave. As can be understood from its name, it is one of the biggest caves in our country. It is 45 km. to the North of Antalya. It can be reached by the road of Camili, Killik, Ahırtaş, without entering to the valley of Çubuk, but by going straight, it is on the 30 th km North-East and on the right side of the Antalya - Burdur road.

From the village of Ahırtaş, by two hours of walking, one can reach Kocain. At the entrance of the cave, there are some traces showing that it was inhabited during prehistoric times, and afterwards, in Roman and Byzantine ages. There is a beautiful cistern made of cement. In the halls of the cave, which are very large, there are some stalagmites about 30-40 meters high, with some beautiful white crystallization formations nearby.

Kocain cave is also an important and beautiful cave which can be opened to tourism.

Karain Cave :

It is one of the caves of great prehistoric value, situated 30 km to the North - West of Antalya. From the old Antalya - Burdur road, one can reach Döşemealtı Town and from there by taking the road of Yağlı village, the little museum of the cave will be attained. The cave is illuminated by electricity. The care-taker of the museum guides the visitors, who wish to visit the cave.

Karain cave is important from scientific point of view. Prof. Kılıç Kökten made excavations on the entrance of the cave, and found many traces from the three stages of the paleolithic times. Karain Cave shows the paleolithic chronology and therefore is a cave of prehistoric importance of our country.

Kırkgözler (Mevlana) Cave :

It is one of the caves discovered by us on the old Antalya - Burdur Road. Close to the Karain Cave about 100 meters above the ground level, where Kırkgözler karstic springs are. Though it is a small cave, its small location, and the formations inside, (stalactites, stalagmites, columns), and especially the natural formation in the second hall, which resembles the tomb of Mevlâna Celaleddîn-i Rumî, in Konya's Mevlâna museum, make it an important cave from the touristic aspect. We named this cave «Mevlâna Cave», because of this. It should be opened to tourism as soon as possible. Many skeletons in the cave show that it was inhabited in prehistoric ages.

Pınarbaşı Kırkgözler Karstic Springs-Bıyıklı Sink - Hole, Varsak Collapse and Düdenbaşı Karstic Systems :

Many tourists visiting Antalya go for excursion to Düdenbaşı by land and to Düden sink-hole by sea.

The waterfall pouring into Mediterranean, the artificial waterfall in Düdenbaşı and the Düden stream fountain rising to the ground, form the part of a very large karstic system. The main hydrological system is in Taurus Mountains, in the North-West and formed by the dissappearing waters in many poljes and sink - holes. Pınarbaşı and Kırkgözler karstic springs which appear by the old Antalya - Burdur road, get together in Bıyıklı sink - hole. A regulator planted in front of Bıyıklı sink - hole, turns the water of these fountains to a canal which carries power to Kepek Hydroelectric Power station. The water coming from this power - station flows again to Düdenbaşı through a canal and forms a water fall. Only a very negligable amount of water is falling into Bıyıklı sink-hole in these days. In the periods of overflowing, the extra water still falls to Bıyıklı sink - hole. Bıyıklı sink - hole is a big one, with a capacity of 30 m^3/sec.

As is known, sink - hole is a hole which draws water in. The water which falls into Bıyıklı sink - hole, after flowing underground for 15 km., in the direction of South - East, rises again on from one side of Varsak Debris, then goes underground again from the otherside. This time after flowing for 3 km. underground, it comes to surface again, in Dudenbaşı as a vauclusean type, syphoned fountain.

We examined this karstic system and saw that it would be possible to build Kepez hydroelectric power - plant (Bib. no. 7) German and American speleologists also informed us that they would like to try in the earliest time possible to dive into the lower sump in Düdenbaşı karstic source and examine it.

Elmalı - Karagöl and Avlan Lake Karstic System and Karagöl Cave :

One of the other important karstic systems of Antalya district is the hydrologic system of Karagöl and Avlan Lake near Elmalı. The big secluded river basin in front of Elmalı town where the lakes of Avlan and Karagöl are, is one of the largest poljes of our country. We were among the group who first explored this system and the sink-holes by the side of this polje. In 1958' we explored the streams flowing into Karagöl Cave and the sink-holes of Yaka farm, on the banks of Avlan Lake.

We cut the water going into Karagöl cave by a temporary barricade, that we built in the canal and entered the Karagöl cave to make the first exploration. As a result, afterwards DSİ (State Hydraulic Works) opened a tunnel beginning from Avlan Lake's South end, formed a canal system in the polje that prevented the water from pouring in this plain and forming some lakes (Karagöl and Avlan Lake) when the sink - holes were not able to draw the water, and made it possible for agriculture. So today, the water running into Karagöl and Avlan Lake polje, is directed through the tunnel of DSİ, and pours out to Finike valley.

A regulator has been planted in front of Karagöl - Düden cave. This regulator's function is to prevent dirt, and rubbish to go into the cave and to regulate the water going into the cave. The water going underground to Karagöl - Düden cave, which has a capacity of drawing 20-25 m^3/sec. water flows to Başgöz, Aykırca, and Gökpınar springs in Finike valley, and to other karstic springs on the sea level, near Finike.

Tilkiler Cave :

It is in Antalya, Manavgat near Oymapınar Village, and Dam. While tunnels for exploration were formed according to the project of Oymapınar Dam, it was found out by openning a hole into the tunnel. It is in Düden stream valley near the Tilkiler village road. It has a length of 5-6 km. This underground systems extends to North, into the Taurus Mountains. During the pre-project period of Oymapınar Dam, in 1966-1967, while making karstic and hyrogeologic researches in Akpınar Cave, about 30 km North, to the North of Eynif polje, an underground river was found, and an experiment made with fluoressein on the river, made it obvious that it has a connection with Tilkiler and Düden caves. The importance of Tilkiler Cave is that it is formed in conglomera, and it is one of the world's big-

gest caves. We made its first speleological explorations with the co-operation of French Speleologists belonging to Paris and Nice-Martel Spéléology Clubs and Mr. Mustafa Aktar and Mr. Nesip Aral.

Düden Cave :

Near Tilkiler Cave, there is a sink-hole cave of 65 meters depth. It draws water in and in some seasons gives it out. (Estavel source.)

Akseki - Çayırönü Düden Cave :

This is a sink-hole cave located by the small Akseki polje. In 1965, French speleologists descended down up to 155 meters and had to return because of a sump they had met.

Düdencik Sink-Hole Cave :

Düdencik cave on the road to Cevizli is the deepest cave known in Turkey. We found it in 1966 during an exploration we made with English and French Speleologists. We descended down up to 30 meters. In this cave, during winter, a big stream flows into this cave. It is supposed to feed the karstic springs near Pamukluk bridge in upper Manavgat river Basin.

Sakaltutan Caves :

Sakaltutan caves are two pitches situated side by side with a depth of 300 meters, each by the road to Seydişehir, Mortaş bauxites mine, on the border of Antalya - Konya provinces. They are the second deepest caves after Düdencik sink-hole cave.

They were found by Mr. Eric Gilli, from Nice - Martel Spéléology Club.

Kadı (Çatak) Cave :

It is 12 km to the North-East of Alanya. It is of prehistoric importance. Many excavation holes can be found on the filling level by the entrance of the cave. A small underground stream comes out of the cave. The water of this stream feeds the small hydroelectric power plant of Alanya. There are lots of human bones in the entrance of the cave which have been silicified by rocks.

Yalan Dünya Cave (Gazipaşa - Antalya) :

There are two «Yalan Dünya» caves in the South of Turkey. One of them is in Gazipaşa, Antalya, the other is near Gülnar, İçel. The one in Gazipaşa is by the road to Anamur, 10 km from the village. This cave has been opened to tourism with the aid of the Tourism Society and Municipality of the village. It is in bluish paleozoic limestones and has a length of 270 meters.

Handos Cave (Akseki - Antalya) :

It is by the road to Akseki - İbradi near Irmak bridge on Manavgat stream. A vauclusean type spring inside the cave comes to surface, then comes out, and pours into the Manavgat stream, after a short run.

Kembos Polje Caves :

There are sink-holes on the south end of Kembos, which is a narrow and long polje of 15 km. Only two of them are important; one is known as «Büyük Düden», the other as «Feyzullah's Düden», it was found and explored by us in 1966.

Akpınar Cave :

It was found by us in 1966 during the explorations concerning the construction of the Oymapınar Dam. 2 km. to the North of Eynif polje and coloured fluoressein test has been made on the stream flowing the cave. The stream passing through this cave, coloured the waters of the karstic spring 35 km. to the South, near Oymapınar stream close to the dam axis.

Koyun Gübedi Sink - Hole Cave :

It is situated 3 km. to the North-East of Sadıklar village, near Akseki. It is found during the explorations concerning Oymapınar Dam, by Turkish and French speleologists in 1966. And a descend of 205 meters was made in it.

Gâvurini Cave :

This is a cave without any touristic importance. It is located by the road of Antalya - Akseki, 2 km. to the South-East Village near Murtiçi.

Karadağ Cave (Cevizli - Akseki) :

It is near to Kuyucak Village road, which leaves the Akseki - Beyşehir road by the forest house between the villages, Bademli

and Süleymaniye. The cave has an altitude of 1335 meters. Karadağ cave, 1 km to the South of Süyler fortresses is in the fossil phase. There are some traces and a cistern showing that, it is inhabited in the Roman ages. In Karadağ cave, which has a length of several hundred meters there are stalactites, stalagmites and columns.

Çat Dere Sink-Hole Cave :

It is a sink-hole cave with an altitude of 1115 m located by the road of Akseki - Cevizli, near the bridge of Arapkırıldı. It is possible to continue, until the sump which is 100 meters far. It is one of the small systems, that carry water to Manavgat River basin.

Göksu - Yerköprü Cave (Hadım - Konya) :

Göksu river passes through a cave of 500 meters long located the town of Hadım, 116 km. in the South - East of Konya. Here, a landslide in front of a karstic spring, on the right bank of Göksu river, barred Göksu plain, but the river found a way for itself, through the blocks of Göksu river. The water of the karstic spring, falling on the landslide's rough stones covered these blocks with a thick traverten layer to such an extent that a natural «earth bridge» was formed; Yerköprü. «Yer» means earth, and «Köprü» means bridge.

The water which was spread over this bridge formed falls in the entrance and exit of the tunnel, and turned this place, into a beauty-spot.

The «Yerköprü» is one of our world's famous beauty-spots. We informed this place to National Parks Department, and it is now among our national parks. But still like our many other national parks, this one also has not been opened to tourism as it shold be. The tourists visiting Konya are passing without knowing this unique natural beauty which is only two hours from the town.

At the entrance of Yerköprü Cave, Göksu river goes into the cave by a syphon. In 1959, for the first time, with a group of Hayat weekly magazine's authors and journalists, we entered the cave and our exploration was published with many photographs of the cave in the magazine. (Bib. no. 3).

Yerköprü cave is one of the most important caves which should be opened for benefit of tourism.

Karasınır Cave : Büyük Obruk - Konya :

On the way to Yerköprü, the road that leaves to South from the asphalt road of Konya - Karaman, passes through the village of Karasınır at he 11 th km. The cave which the villagers named «Büyük Obruk» is on the border of Konya plain, on a tectonic crevice, on the limestone slope of a hillside. We sent a group of French Speleologists to this cave, and they descended up to 160 meters.

Çamlık Village Caves (Beyşehir - Konya) :

One can reach Çamlık village, (its ancient name is 'Dalayman') from the 45 th km of Beyşehir-Akseki road. With a dirty road of 9 km. There are many caves around the village. The important one, is Körükini cave. It is some hundred meters to the South-West of the village. Uzunsu stream which resembles a river. In winter flows through Körükini for 1250 meters, and comes out to daylight in Değirmen valley. It then flows at the end of the debris, into another cave, which we called Değirmenini, it flows 300 meters before coming again to daylight from Suluin Cave, forming a stagnant underground pool in the entrance of it. The exit of Suluin is of unique beauty. The touristic arrangements of this beautiful cave, should be made in the earliest time possible. The tourists can be taken around with boats on the lake.

Balatini Cave :

Uzunsu stream after coming out from Suluin cave, passes before Balatini cave. Balatini is a sink hole cave of 1 km long. About ten caves in the district of Çamlık köy were explored by us in 1966 for the first time.

Bıçakçı Cave :

The sink - hole cave is situated in the same district, a bit more to the west and near the village of Derebucak.

It is a small active karstic system.

Susuz Cave (Seydişehir - Konya) :

Susuz cave is near Susuz village by Suğla Lake, 15 km to the South - East of Seydişehir.

The karstic spring coming to surface in the middle of the village is an underground stream itself. Though Susuz underground stream was discovered by us, a French Speleologists group from Martel Spéléology Club / Nice, were the first speleologists to make explorations in it.

On the right and left banks of the under - ground stream white and colored formations resembling flowers can be seen. (Excentriques-Helictites) Although it is still an active system it can be partially opened to tourism during summer months.

Tınaztepe Düden Cave
(Near Seydişehir - Mortaş Bauxites Mines):

Tınaztepe sink-hole is 5 km South-East of Mortaş Bauxites mines in Konya, Seydişehir.

It is on the border of a small polje still in the phase of formation and the entrance of the cave is on a fault crevice. A little stream flows into this sink-hole cave and the water is supposed to flow in the direction of Suğla Lake. On the top of the subsidence there is another horizontal cave. At the end of a gallery of 600 meters, you meet a small underground stream. In this calycleform at the terminal hall there are two underground lakes separated by a small hill.

It is one of the caves that can be opened to tourism.

Gölcük or Tınaztepe II Cave :

In the same district there is a second sink-hole which has the same characteristics as Tınaztepe. A depth of 160 meters was reached inside this cave.

Felengi Cave :

It is on the right side of the road to Ankara, 30 km to the North-East of Konya. Although the entrance appears as a narrow hole, it gets quite larger as you proceed. Its length is 400 meters with a small lake at the 150th meter.

Maraspoli Cave (Ermenek-Konya) :

Maraspoli cave is in Miocene limestones in Ermenek village, 265 km to the South-East of Konya. The first important speleological exploration was made by us in 1955. We were able to continue upstream till we reached a sump and downstream; we examined the crevices where the water disappears to feed the karstic springs nearby.

This first exploration was published by the press as a whole paged interview during two weeks (Bib. No. 1). A gallery of 200 meters was dug inside the cave to extract the water which is in turn used for generating electricity and as a local water supply.

Since Maraspoli cave is in Ermenek, its arrangements can be easily made and opened to tourism. The Municipality of Ermenek is working on this project.

İnsuyu Cave and Underground Lakes :

İnsuyu cave, 13 km to Burdur in the direction of Antalya is our second cave after Damlataş-Alanya which has been opened to tourism. Following our explorations which started in 1952, we formally proposed the admittance of İnsuyu as show-cave to the Ministry of Tourism. With the precious aids of Mr. Vefik Kitapçıgil, the Governor of Burdur at that time, İnsuyu cave was opened to tourism. İnsuyu cave is in Mesozoic limestones. The carbonated mineral water coming from a fault just in front of the exit of the cave mixes with the underground stream.

İn the first years of the opening of İnsuyu cave, the water of the underground river was rumored to cure diabetes and a crowded group of diabetic people filled the cave. But this fact was never scientifically proved.

In İnsuyu cave which is only 900 meters away from the Antalya-Burdur highway, many of the stalactites and stalagmites were unfortunately not preserved and the arrangements of the cave were not properly done. It needs to be reorganised by specialists once more.

İnsuyu cave was presented to public in 1961 by an interview that we made with two journalists. (Bib. No. 6)

İncirli Cave (Yarasa Cave)
Bucak - Burdur) :

A great colony of bats live in the İncirli cave near Bucak village.

Pınargözü Cave (Yenişarbademli - Şarkikaraağaç - İsparta) :

Pınargözü cave is close to Beyşehir lake's west bank, on the slopes of Dedegöl-Dipoyraz

mountains at 1550 meter altitude. The entrance is reached through forest track from Yenişar-bademli road.

The underground stream of Pınargözü cave is at a temperature of 5°C and makes a sump just near the entrance. When this is passed by diving in, it is necessary to go up the stepped falls under an icy cold water. Many foreign groups entered this cave and made explorations. English, French and Italian speleologists who visited the cave made a detailed map of it. Mr. Claude Chabert, the chairman of Paris Speleological Society came to our country every year between 1967-1980 for his detailed explorations. The cave is situated in a beatiful forest which is very suitable for camping.

Zindan Cave (Yenice-Eğridir-İsparta) :

Zindan cave is 30 km to the South-West of Eğridir, near Yenice. Just after the entrance of the cave there are some remnants of gates from the Byzantic ages, ornamented with embossed relief marbles. Along a tectonic crevice that extends to north, the cave goes horizontally for one kilometer. The temperature of the underground stream is 9.5°C. At the end of the cave a formation resembling a natural shower is called «hamam» by the villagers.

Zindan cave can be opened to tourism with its beatiful stalactites, stalagmites, columns and curtains.

Narlıkuyu (Dilek) Cave (Silifke-Mersin) :

A road of 1.5 km from Narlıkuyu bay leads to Narlıkuyu, Cennet and Cehennem caves.

Narlıkuyu cave: Narlıkuyu cave was arranged and opened to tourism with the aid and cooperation of Turkish Speleological Society, Military Commandership at Mersin and the financial support of the Ministry of Tourism. The entrance to the cave wich was initially a crawl through a narrow hole is now transformed into a wide opening with a spiral iron ladder installer in it. Concrete roads have been made in the cave. Through a watchman and a motor shed was built and auto-park was made on the outside of the cave, for many years a proper illumination system was not installed. In the cave there are stalagmites, stalactites, attractive columns and beatiful crystallization zones.

Cennet Cave: Cennet Cave is a huge pitch of subsidence, formed because of chemical fusion and the erosion of an underground river from bottom. An underground stream comes out from Cennet Cave and after flowing short distance, dissappers through horizontal crevice which is impassable.

The water of this underground stream has a connection with the karstic springs by the seashore, near Narlıkuyu Bay. A track from Roman-Byzantium ages takes you Cennet Cave. In the cave's entrance there are remnants of a temple from the early days of Christianity.

Cehennem Cave: There is another subsidence, smaller in size and with very steep edges near the Cennet subsidence. The underground stream in the Cennet Cave flows under Cehennem. At the bottom there is a pile of falling rocks making the depth 80 meter on one side and 110 meter on the other. We were the first group to descend the Cehennem Cave in 22.5.1964 and to explore it. Afterwards, lots of people from Turkish and foreign caving clubs descended down with special ladder and ropes.

Yalan Dünya Cave (Gülnar-İçel) :

The second Yalan Dünya Cave in Antalya district is nearby Gülnar town, Sele village. There are two entrances to the cave which is in a collapse cavity. The one which is of 18 meters depth can be descended by ladders. The other is very steep and slippery, therefore needs lifeline. Yalan Dünya is a prehistoric cave. Dr. Gajac who made researches on cave fauna in Turkey and who frequently visited our country between the years 1960-1972 was the first one to explore Yalan Dünya Cave. Besides his contributions to speleology in our country he will always be remembered by his social aids to the people of Taurus mountains. He used to distribute the medecines he brought along with him without charging any money.

Yalan Dünya is among the caves that can be opened to tourism.

Buğu Cave :

It is a fossil cave, 500 meters to the North-West of Anamur. It is called Buğu Cave (buğu

= water vapour) because of the outflowing vapour during winter. It has no touristical importance.

Caves of Zonguldak

From the aspect of the formation of caves, along with Taurus, Zonguldak is a very important district.

There are several important caves near Zonguldak which can be opened to tourism. Almost all of them comprise an underground stream.

Gökgöl Cave (Zonguldak) :

It is by the new Zonguldak-Ankara highway. The cave (1 km long) has a big entrance.

First the fossil part of the cave is crossed and then the active part, where the underground system is reached by passing through a narrow passage almost filled with water, sometime forming a sump, and over the rock blocks of the big hall just after the passage. It is possible to reach the end of the cave by wading in the stream.

In the fossil part there are some columns and thick stalagmites. Since it is by the main road it is a cave that can be opened to tourism. We made the first exploration of the cave with two English speleologists, Chris Mauer and Harvey Lomas.

Cumayanı - Kızılelma Cave (Çatalağzı-Zonguldak) :

3 km to the South of Çatalağzı town, there is the exit of Cumayanı Cave. Entrance is 4 km to the South of Kızılelma Cave and 2 km South-East of Gelik quarter. Three streams get mixed in a covered river basin and flow into Kızılelma Cave. With its length of 10 km it is one of the longest caves known in our country. Up today nobody has passed from one side to the other (that is, no one entered Kızılelma Cave and came out of Cumayanı Cave). This system was discovered by us and explored with foreign speleologists. In 1978 a group of English student from Nottingham Polytechnic U.K. came and together with BÜMAK's (Bosphorus University Caving Club) speleologists explored this cave in detail.

Kızılelma - Cumayanı Cave lies in the limestones of the second period.

Kapız Cave :

Kapız cave is situated in the inhabited part of the Zonguldak city therefore dirty water leaks into it through the sewage system. Hence there is no possibility of opening this cave to tourism.

Çayırköy Cave (Çaycuma-Zonguldak) :

It is near the village of Güdüllü, at the 10th km of Çaycuma-Zonguldak highway. While going from Güdüllü to Çayırköy its entrance can be seen at the left side from a far distance. It was made known for the first time by K. Lindberg. In 1970 we proposed its exploration to Spanish speleologists who then made a detailed research which appeared in the Spanish press with interviews and photographs. Sofular and Eğridere streams flow through Çayırköy cave which is about 1.5 km long.

There is a sump in the midway of the cave so it is not possible to reach the end.

The sectional area of the cave is quite large. It can be opened to tourism during summer months.

One can descend into the cave through a pitch which is very close to the entrance.

Sofular Cave :

It is close to Çayırköy cave. It was first discovered by speleologists from BÜMAK and it contains some beatiful stalagmites and stalactites.

Mencilis Cave (Safranbolu) :

Mencilis cave and underground stream which are 6 km to the North-West of Safranbolu were discovered by us and two English speleologists. Afterwards a detailed exploration was made by BÜMAK. The Turkish Speleological Society (Ankara) often visits this cave to train its new members. Mencilis cave cannot be entered from where the underground river flows out. With its 2 km extension it is one of the caves that can be opened to tourism.

Sea Caves

There are some sea caves which are expec-

ted to be important in terms of tourism.

Şile Caves (İstanbul) :

Among Şile sea caves the one that has touristic importance is «Akşam Güneşi» (Its old name: Pavli).

Though it is a small sea cave it is possible to paddle in. Inside it there is a beatiful shore of very fine sand. It can be appraised as a touristic place.

Karaada Sea Cave (Bodrum) :

There is a sea cave in Karaada which is opposite to Bodrum and where thermal water issues from. This cave is presented as «Beauty Cave» to tourists who make beauty masks with the mud inside the cave.

Blue Cave (Kas-Kalkan) :

It is near Kapıtaş bridge which is 19 km from Kaş and 6 km from Kalkan. It resembles Grotto Azzura in Italy opposite to Naples. It can be entered by small boats or motor boats. The extraordinary blueness of the sea inside enchants the visitors. If the entrance was partially covered the color of the sea would be more striking Since the touristic road of the coast passes over this cave, it is one of our sea caves which can be easily opened to tourism and in the earliest time. A family of seals used to live in it when we first discovered it.

Güvercinlik And Güvercinini Sea Caves (Kalkan) :

In these two caves which are nearby Kapıtaş between Kalkan and Kaş there is a large colony of wild pigeons. An underground river flows out from the one which has a larger entrance and pours into the sea.

Aşırlı Sea Cave :

The blue, violet, red and brown, mosses and algae on the rocks are worth seeing in this cave situated in the Aşırlı Island on the way to Kekova from Çayağzı shore of Demre.

Kekova Island Sea Caves (Demre-Kaş-Antalya) :

Little sea-cave on Kekova island which offers a magnificient view of the blueness of the sea. This district where there is no single trace of pollution is the clearest part of the whole Mediterranean shore.

İncirli Cave :

It is by the road Finike-Demre-Kaş, 1.5 km to Finike. İncirli Cave is worth seeing for its underground lake. It can be opened to the visit of the tourists passing by the coast line.

Alanya Sea Caves :

On the peninsula of Alanya there are several sea-caves. Korsanini (Kızlarini) Cave, Aşıklar (Lover's) Cave, Fosforlu Cave, etc. The largest among them is Korsanini (Pirate's Cave) Cave. One can easily visit this cave when the sea is calm.

Damlataş Cave :

The one that it is worth seeing among Alanya caves is Damlataş Cave. It is the first cave in Turkey which is opened to tourism. Galip Dere, who was the care-taker of the cave for many years, made great efforts to make this cave known. Damlataş Cave's base is a sandy beach. It was opened by the erosion of the sea and the waves. The cave is owned by the Alanya Municipality and asthmatic people are having health cures in it.

The first scientific exploration of this cave was made by the geologist Dr. Süleyman Türkünal and us. Although it is a small cave the fact that it lies in marble (metamorphic and cristalline Permian Limestone), and the extraordinary formations make this cave worth seeing and almost all the tourists coming to Alanya visit this cave.

Yarımburgaz Cave (Çekmece-İstanbul) :

Because of its nearness to Istanbul, first speleogical studies were made in this cave. Professor of Zoology from Istanbul University, Raymond Hovasse, made the first researches in 1927. His studies, 19 pages in French, were published in the scientific journals of the Faculty. (Bib. No. 57). It can be understood from the drawings made on the walls by greek sailors that the cave is known for a very long time. K. Lindberg from Sweden made the biospeleological exploration of Yarımburgaz cave. This cave has no outstanding

features except that it is very near to Istanbul.

Dupnisa Cave (Sarpdere Village - Demirköy - Kırklareli) :

It is the most important cave of Thrace that is known. It is a sink hole cave where a river passes through. BÜMAK speleologists made its first exploration. It is reported that it contains beatiful formations and underground chambers.

Ayvaini Cave (Near Apolyon Lake - Bursa) :

It is by the south shore of Apolyont lake, near Kazanpınar and Ayva villages. Karadonlu stream passes through this cave. K. Lindberg from Sweden mentioned this cave for the first time. Afterwards three speleologists from Barcelona-Spain made a detailed exploration following our proposal. With its length of 5 km it is among the longest caves of our country. It is a sink-hole cave.

İskenderi Bırkılin Cave (Lice-Diyarbakır) :

It is the most important cave of East-Anatolia, 100 km to the north of Diyarbakır, near Lice village. It is a system of two caves and underground river making a passage by a tunnel.

The Bırkılin (or Bermal) stream was obstructed with a landslide and the water behind the natural dam opened a new course for itself enlarging the crevices in the solid limestone and flowing underground for about 750 meters before reaching daylight again. There are two caves on the upper part of this underground river. The entrance of one of them is very large.

It is rumored that Alexander the Great camped in this cave with his army on the way to Persia. In the entrance of the cave, on the left hand side, there are some Assyrian reliefs and inscriptions. The second cave which has a smaller entrance is longer than the first one and there are some nice stalactites, stalagmites and formations. A crowded colony of bats also live in this cave. These two caves have a great touristic importance and should be opened as a show-cave in the earliest time possible.

Döngel Caves (Göksun - Maraş) :

The caves in Döngel village, about 60 km from Maraş have also touristic importance. When Tekir stream was obstructed the water found a new course for itself forming the Kaleblik (Güvercinlik) cave and made stepped falls in it. In the Yağlık and Direkli caves pottery and ceramics belonging to Neolithic ages, tools made of bones and silex, and rodent animal bones in fossil form have been found.

Döngel caves which have a prehistoric value were first explored by Kılıç Kökten, Professor of Prehistory at the Faculty of Language of Ankara University. He published his studies in Turkish Journal of Archeology, No. X-1. Döngel caves have a prehistorical importance besides the geological one. It is one of the caves that must be opened to tourism.

Buzluk Cave (Harput-Elâzığ) :

This cave is situated 5-6 km to the North-East of Harput. Its most interesting character is that in this cave, which has a depth of 80 meters, the ice forms during the hottest months of summer. Stalactites of ice between the rock blocks are formed with the hot air coming from outside and the cold air inside, creating instantaneous temperature changes. It is possible to reach the entrance by car. This cave lies in Upper Cretaceous limestone.

In Caves (Çemişkezek-Elazığ) :

On the right bank of Tagar stream, just opposite to Çemişkezek, there are some dens situated on the steep limestone hill-slope. There are called Den Holes or «Geneose Houses». These are enlarged by humans and turned into habitable places. These dens which are approximately 30 to 40 in number date from ancient times and must be examined closely.

Kanok (Çukursu) Cin and Sea Caves (Derik-Mardin) :

An underground river coming from one end of the subsidence near Çukursu quarter (Its old name: Hanok) disappears at the other end of it. DSI (State Hydrolics Works) started excavations in order to build a tunnel to provide drinking water to the villages of this district. During this excavations they discov-

ered a large cave and called it «Cin» (Djinn).

In the same district 7-8 km to the North-West of Çukursu Quarter in Buhur (Derinsu) village, there is a little cave and an underground lake in Lutetian-Midyat Limestone. From this underground lake which is called «Deniz Mağarası» a small stream issues.

Yatağan Cave (Yatağan-Muğla) :

It is a vertical cave on a hill 3 km to the North-East of Yatağan village. This cave which lies in cristalized and metamorphic limestone (half-marble), is supposed to have a connection with the bottomless-source which is on the way to Turgutlu village. But a detailed study is not still made and only 90 meter were descended inside this cave.

Eshab-ı Kehf Cave (Tarsus) :

There are lots of interesting wild stories about this cave. They are all supernatural and religious superstitions.

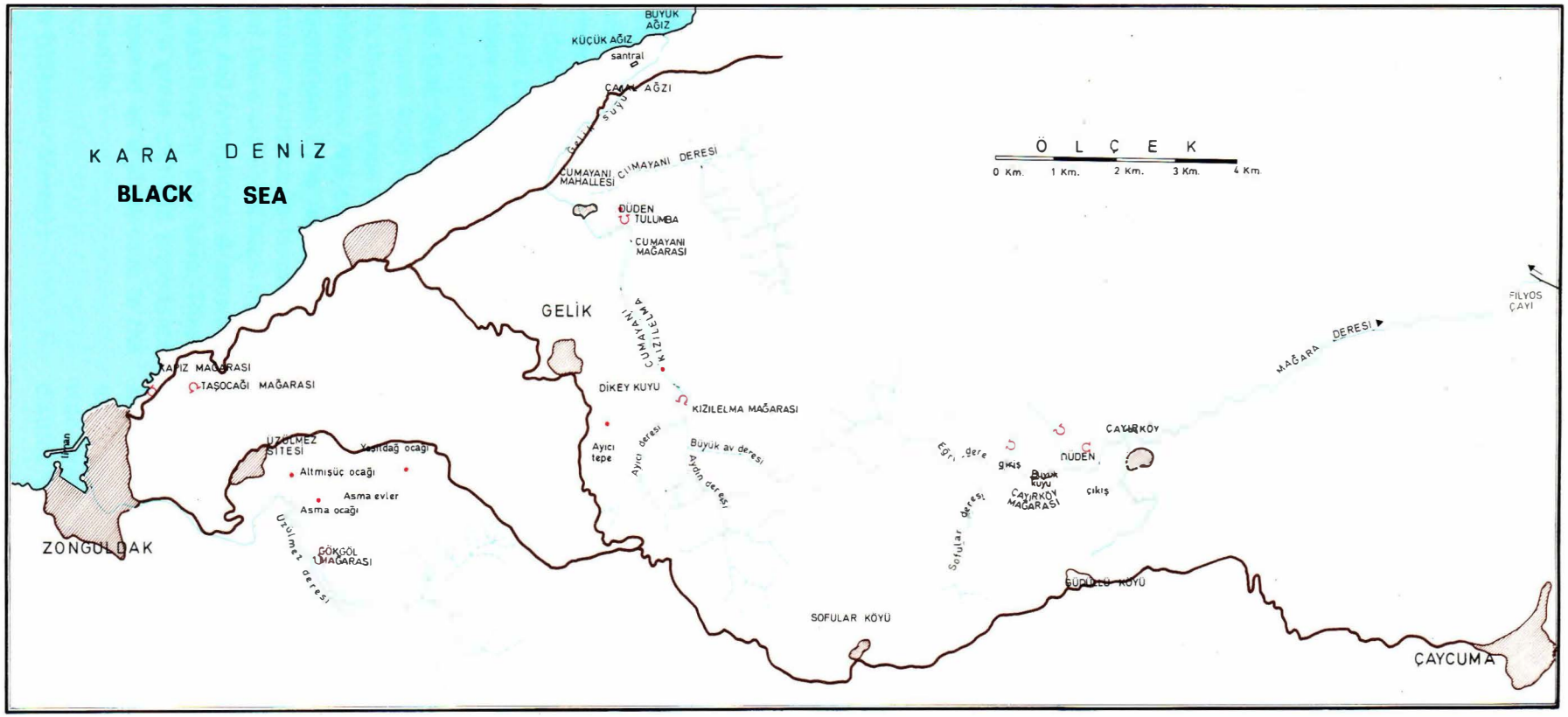
For exemple, a formation resembling a dog was taken for the dog which was believed to have been turned into stone; or the story of the dervishes falling to sleep in the cave for hundreds of years... Non sense! There is a mosque by the cave. This cave is regarded to have religious importance. It has no touristic or other importance.

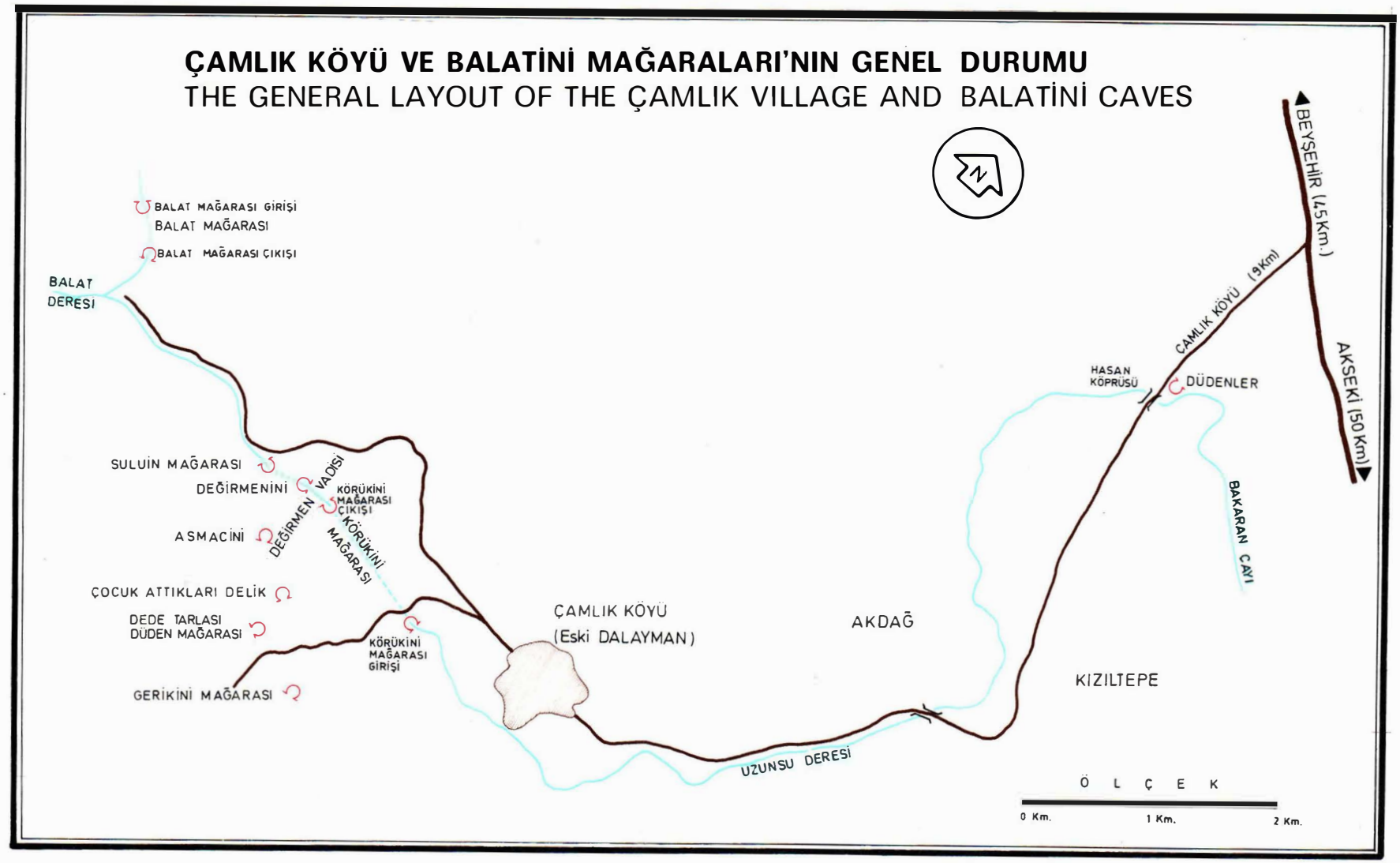
Adıyaman Caves (Adıyaman) :

We were informed about the presence of prehistoric caves in Adıyaman.

We went to examine the caves. They were mostly human made, unimportant holes and dens. We did not encountered any cave which has touristic or prehistoric importance in the district.

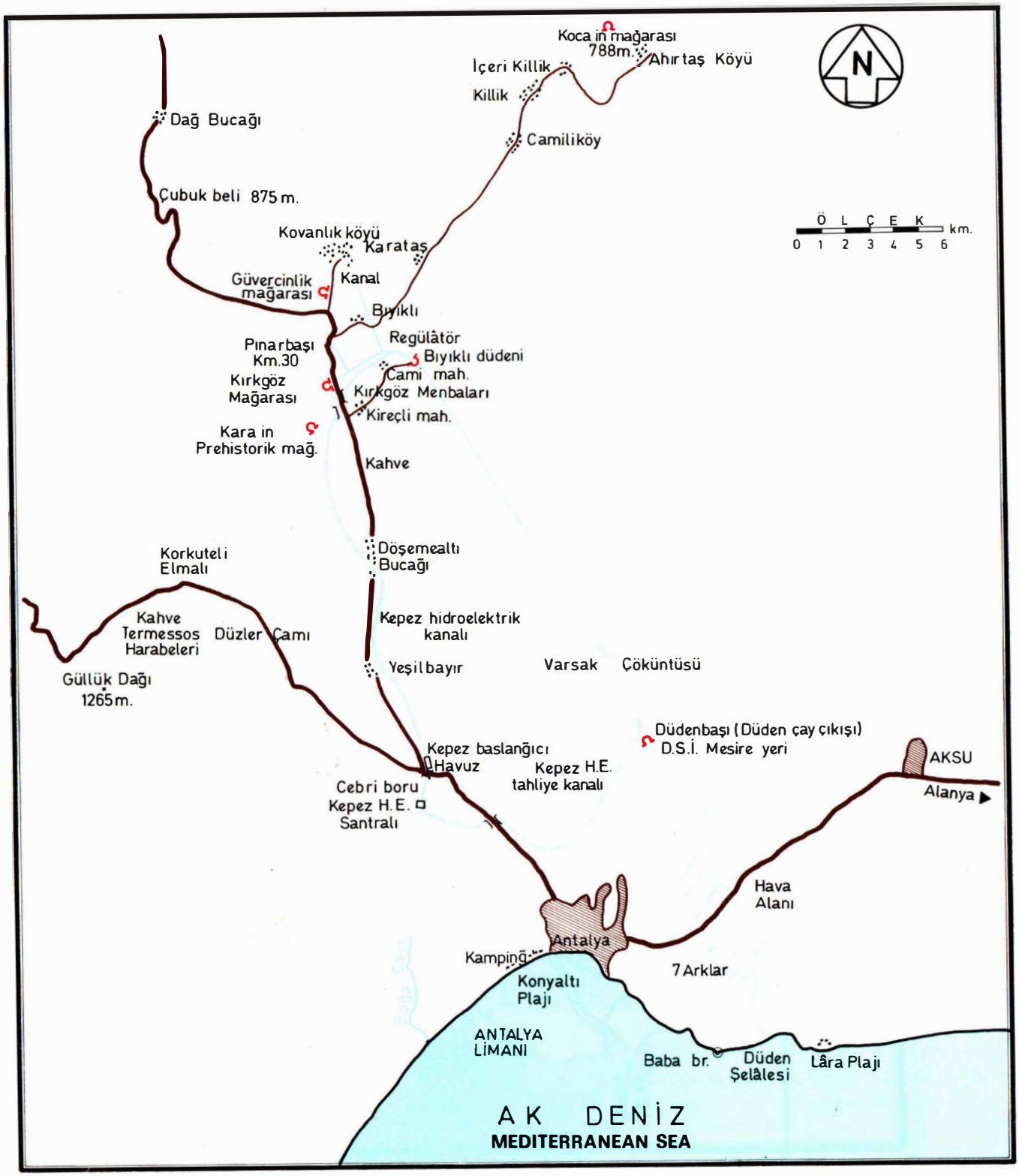
ZONGULDAK - GÖKGÖL - CUMAYANI - KIZILELMA - ÇAYIRKÖY MAĞARALARI
ZONGULDAK - GÖKGÖL - CUMAYANI - KIZILELMA - ÇAYIRKÖY CAVES

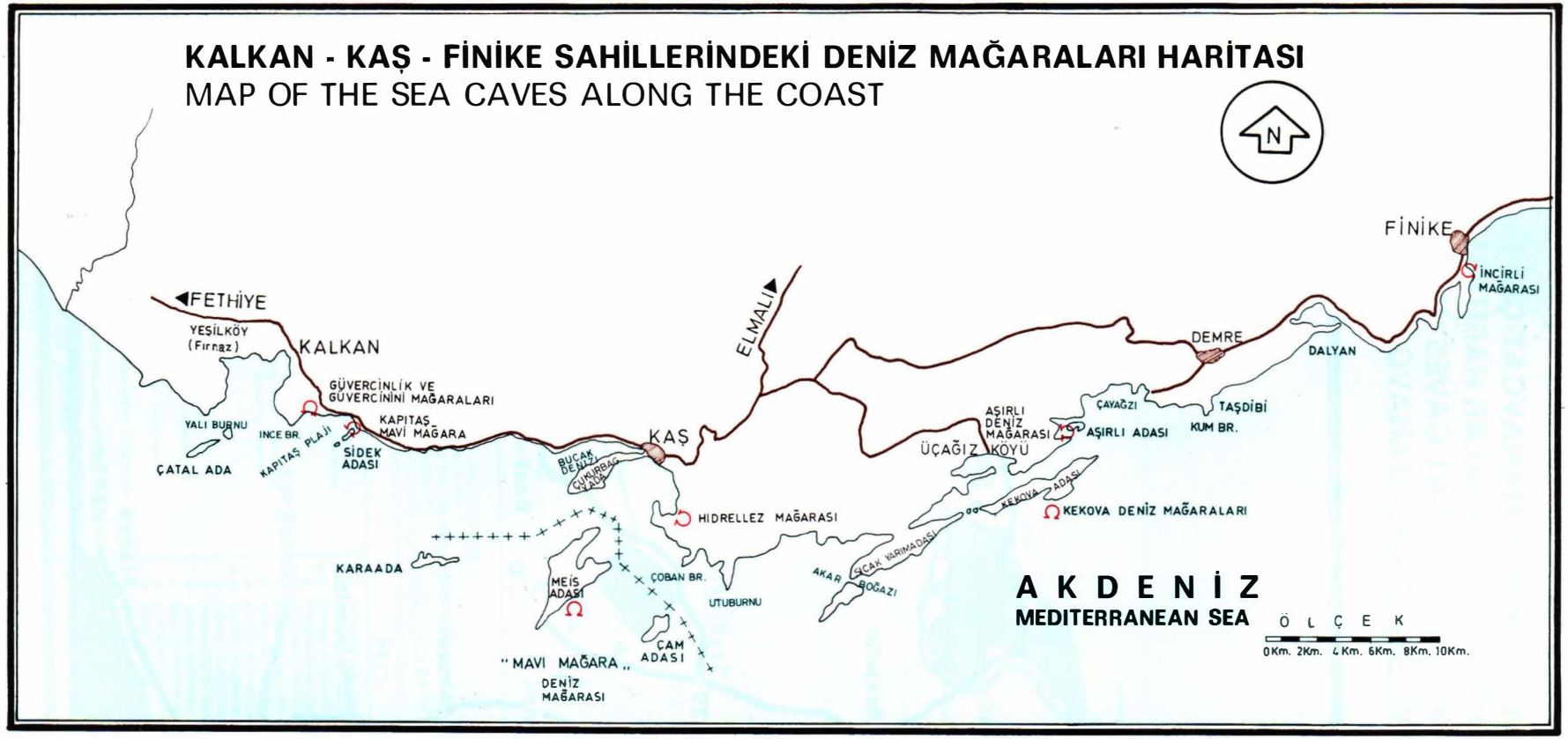

ÇAMLIK KÖYÜ VE BALATİNİ MAĞARALARI'NIN GENEL DURUMU
THE GENERAL LAYOUT OF THE ÇAMLIK VILLAGE AND BALATİNİ CAVES
BALAT MAĞARASI GİRİŞİ
BALAT MAĞARASI
BALAT MAĞARASI ÇIKIŞI
BALAT DERESİ
SULUİN MAĞARASI
DEĞİRMENİNİ
DEĞİRMEN VADİSİ
KÖRÜKİNİ MAĞARASI ÇIKIŞI
ASMACİNİ
KÖRÜKİNİ MAĞARASI
ÇOCUK ATTIKLARI DELİK
DEDE TARLASI DÜDEN MAĞARASI
KÖRÜKİNİ MAĞARASI GİRİŞİ
GERİKİNİ MAĞARASI
ÇAMLIK KÖYÜ (Eski DALAYMAN)
AKDAĞ
KIZILTEPE
UZUNSU DERESİ
HASAN KÖPRÜSÜ
DÜDENLER
ÇAMLIK KÖYÜ (9Km)
BEYŞEHİR (45Km.)
AKSEKİ (50 Km)
BAKARAN ÇAYI
Ö L Ç E K
0 Km.
1 Km.
2 Km.

ANTALYA - KEPEZ HİDROELEKTRİK SANTRALI VE PINARBAŞI - KIRKGKÖZ - BIYIKLI DÜDENİ - DÜDENBAŞI VARSAK ÇÖKÜNTÜSÜ - KARSTİK HİDROLOJİ SİSTEMİYLE KOCAİN VE KARAİN MAĞARALARI

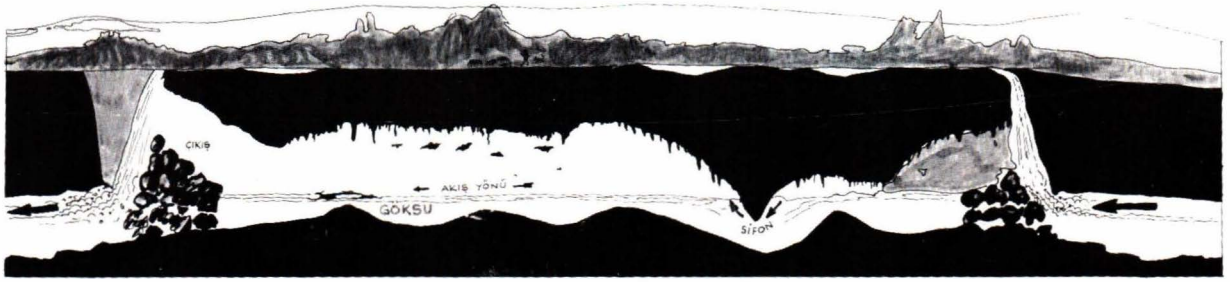
ANTALYA - KEPEZ HYDROELECTRIC STATION AND THE KOCAIN AND KARAIN CAVES

KALKAN - KAŞ - FİNİKE SAHİLLERİNDEKİ DENİZ MAĞARALARI HARİTASI
MAP OF THE SEA CAVES ALONG THE COAST

YERKÖPRÜ MAĞARASI'NIN HADIM (KONYA) İÇİNİ GÖSTEREN TEMSİLİ KROKİ
SKETCH SHOWING THE INTERIOR OF THE YERKÖPRÜ CAVE, HADIM (KONYA)

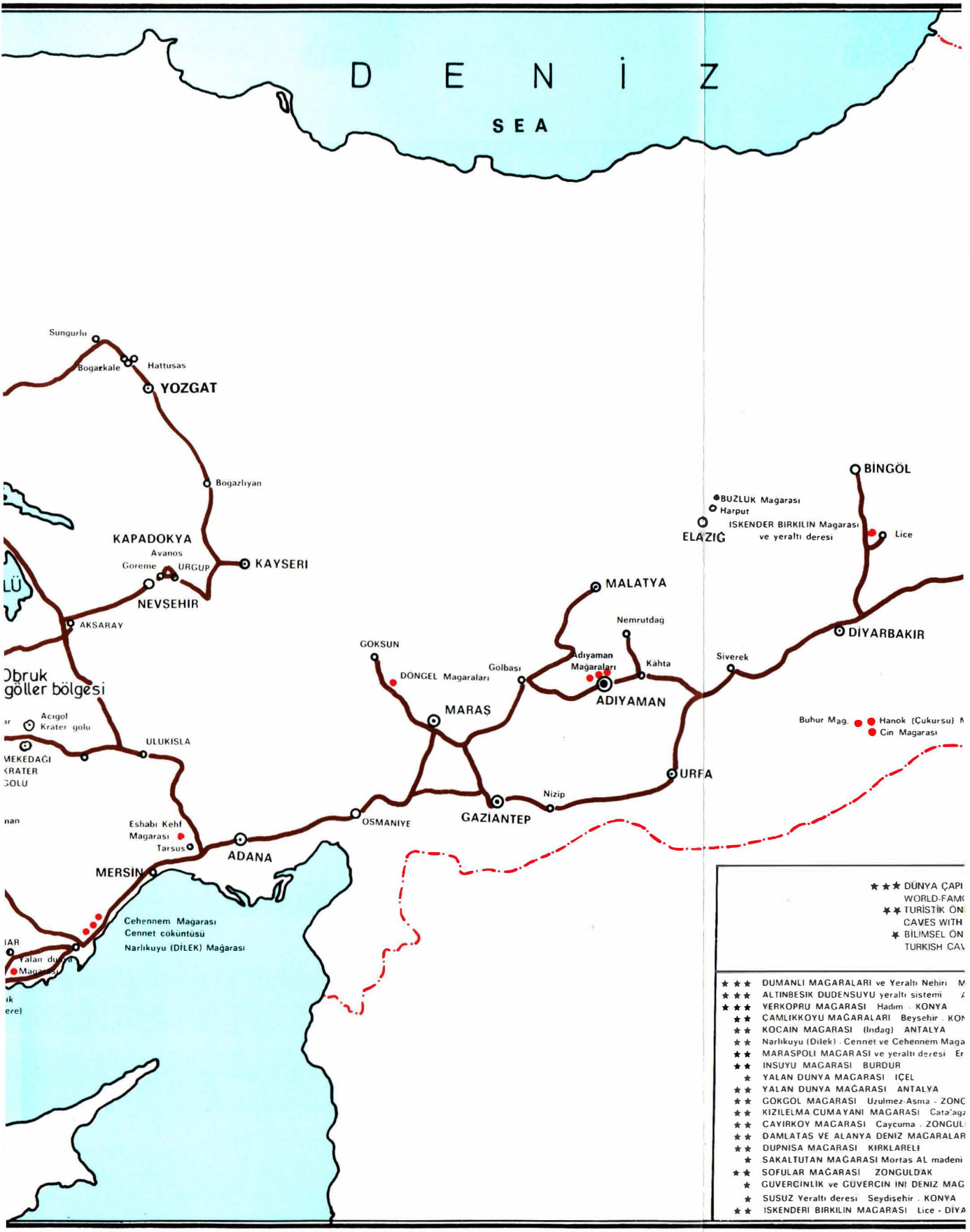
BEYŞEHİR - SEYDİŞEHİR ve MANAVGAT ÇAYI HAVZASININ ÖNEMLİ MAĞARALAR HARİTASI

MAP OF THE MORE IMPORTANT CAVES IN THE BEYŞEHİR - SEYDİŞEHİR AND MANAVGAT BASIN

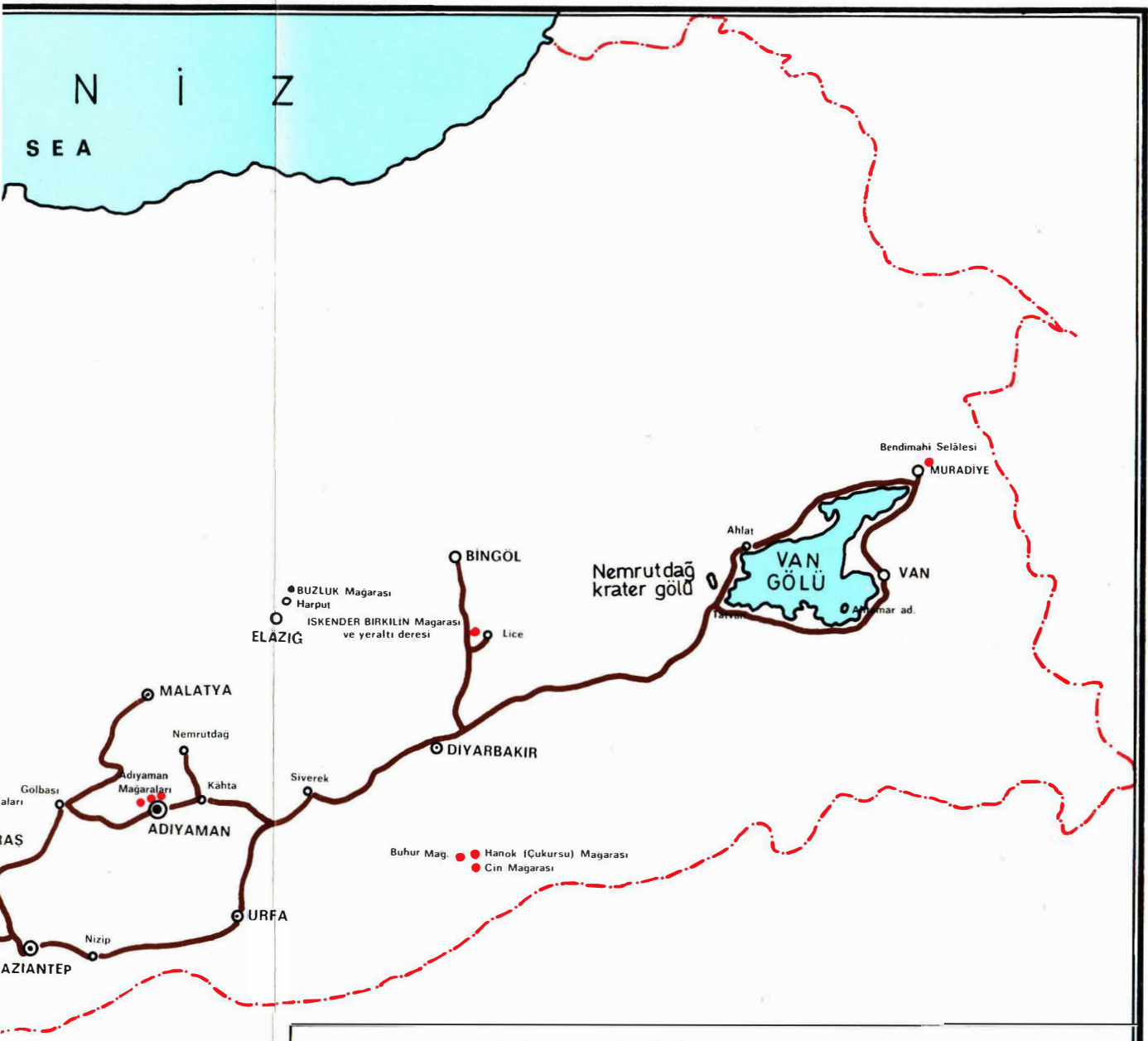

K A R A
BLACK
Dupnisa (Sarpkoy) Magarası
Kızılelma-Cumayanı Magarası
Çatalagzı
ZONGULDAK
Çayırköy Magarası
CAYCUMA
SOFULAR MAG
Mencilis Magarası
Gökgöl Magarası
Karabük
Safranbolu
SILE
Sile Deniz Magarası
Pavli (Aksamgunesi Magarası)
Yarımburgaz Mg
İSTANBUL
MARMARA DENİZİ
SEA of MARMARA
Gerede
BOLU
İZNİK GÖLÜ
ULUBAT GÖLÜ
Derekoy Yarasa Magarası
Sarıkoy
GONEN
ÇANAKKALE
KUŞGÖLÜ (Manyas)
Fadıllı Koyu
BURSA
AYVA INI Magarası
ANKARA
Edremit
Havran in bogazı Magaraları
BALIKESİR
Ayvalık
Bergama
AEGEAN SEA
EGE DENİZİ
İZMIR
Sisam adası
AFYON
AKSEHIR
Felengi Magarası
Obruk golu
Össekçi Magarası
KONYA
Pamukkale
DENİZLİ
Burdur Gölü
Pınargozu Magarası
BEYSEHIR
INSUYU Mg.
Yesıldag
Koyada gölü
Kembos POLYESİ
SEYDISEHIR
SUSUZ Yeraltı Denesi
Karasınır Magaraları
Yarasa Magarası
Buyuk duden FEYZULLAH
Suğla gölü
Aydın kent
TINAZTEPE Magaraları
AKSEKİ
HADIM
Göksu
KOCA IN Magarası
Karain Magarası
KORKUTELİ
Kırkgoz Mag
TILKILER
Yerkopru Magarası
ALTINBESIK MAGARASI
DUDENSUYU
BODRUM
Karaada Termal deniz Magarası
Marmaris
Marmaris Deniz Magarası
ELMALI
Karagol Duden Magarası
ANTALYA
SIDE
Manavgat
Kemer
DUMANLI Magaraları ve yeraltı nehiri
ALANYA
Damlatas ALANYA Deniz Magaraları
Ermenek
Maraspoli Magarası
Karagöl
Avlangölü
OLUDENIZ
Esen
Kalkan
Demre
FİNİKE
Adrasan Br.
Kadı Magarası
Yalan dunya Magarası
Gazipasa
Anamur
Guvercinlik ve Guvercinini deniz Magaraları
Kas
Incirli Magara
Gelidonya Br (Kırlangıç)
Kapıtas deniz Magarası (Mavi Magara)
Kekova adası deniz Magaraları
Asırlı adası deniz Magarası
A K D E N İ Z
MEDITERRANEN SEA

MAĞARALARI HARİTASI — MAP OF TURKISH CAVES

JRKISH CAVES

★★★ DÜNYA ÇAPINDA ÖNEMLİ MAĞARALARIMIZ
WORLD-FAMOUS TURKISH CAVES
★★ TURİSTİK ÖNEMİ OLAN VE TURİZME AÇILABİLECEK MAĞARALARIMIZ
CAVES WITH TOURISTIC POTENTIAL
★ BİLİMSEL ÖNEMİ OLAN GÖRÜLMEĞE DEĞER MAĞARALARIMIZ
TURKISH CAVES OF SCIENTIFIC VALUE AND OF TOURISTIC INTEREST

★★★ DUMANLI MAGARALARI ve Yeraltı Nehiri Manavgat - ANTALYA
★★★ ALTINBESIK DUDENSUYU yeraltı sistemi Akseki - ANTALYA
★★★ YERKOPRU MAGARASI Hadım - KONYA
★★ CAMLIKKOYU MAĞARALARI Beyşehir - KONYA
★★ KOCAIN MAGARASI (Indag) ANTALYA
★★ Narlıkuyu (Dilek) Cennet ve Cehennem Magaraları Silifke - ICEL
★★ MARASPOLI MAGARASI ve yeraltı deresi Ermenek - KONYA
★★ INSUYU MAGARASI BURDUR
★ YALAN DUNYA MAGARASI IÇEL
★★ YALAN DUNYA MAĞARASI ANTALYA
★★ GOKGOL MAGARASI Uzulmez-Asma - ZONGULDAK
★★ KIZILELMA-CUMAYANI MAGARASI Cata'agzı - ZONGULDAK
★★ CAYIRKOY MAGARASI Caycuma - ZONGULDAK
★★ DAMLATAS VE ALANYA DENİZ MAGARALARI ANTALYA
★★ DUPNISA MAGARASI KIRKLARELI
★ SAKALTUTAN MAGARASI Mortas AL madeni yakını Seydisehir - KONYA
★★ SOFULAR MAĞARASI ZONGULDAK
★ GÜVERCINLIK ve GUVERCIN İNİ DENİZ MAGARALARI Kas - ANTALYA
★ SUSUZ Yeraltı deresi Seydisehir - KONYA
★★ ISKENDERI BIRKILIN MAGARASI Lice - DIYARBAKIR

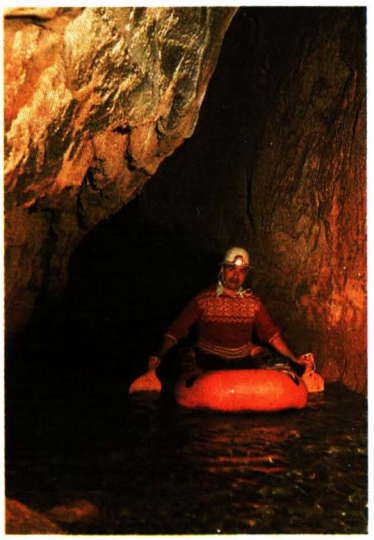
★★ MENCILIS MAĞARASI Safranbolu - ZONGULDAK
★ KIRKGOZLER MAĞARASI ANTALYA
★★ ZINDAN MAĞARASI Yenice - ISPARTA
★ PINARGÖZÜ MAĞARASI Yenişarbademli - ISPARTA
★★ TINAZTEPE VE GÖLCUK MAĞARALARI Seydişehir - KONYA
★ AYVAKÖY MAĞARASI BURSA
★ KARAGÖL DÜDEN MAĞARASI Elmalı - ANTALYA
★ DUDENCIK MAĞARASI Akseki-Cevizli - ANTALYA
★★ KARAIN MAĞARASI ANTALYA
★ DÖNGEL MAĞARASI Göksun - MARAS
★ YARIMBURGAZ MAĞARASI Çekmece - İSTANBUL
★ AKSEKI ÇAYIRONU MAĞARASI Akseki - ANTALYA
★ BUZLUK MAĞARASI Harput - ELÂZIĞ
★ İN BOĞAZI MAĞARASI Havran - BALIKESİR
★ BUĞU MAĞARASI Anamur - İÇEL
★ TILKILER MAĞARASI Manavgat - ANTALYA
★★ SILE DENİZ MAĞARASI Sile - İSTANBUL
★★ KAPITAŞ DENİZ MAĞARASI (Mavi Magara) Kas - ANTALYA
★ ASIRLI ADASI DENIZ MAĞARASI Kaş-Demre - ANTALYA
★★ KARAADA TERMAL DENİZ MAĞARASI Bodrum - MUĞLA

Kapak - Cover :

Cumayanı Mağarası içinden bir görünüm.
Inner views from Cave – Cumayanı.

Fotoğraflar - Photos :	**Sayfa - Page :**
Jean Callot	25, 26, 50
Eric Gilli, Bernard Landrin, Claude Chabert	35, 42
Tamer Güvenç	61
Temuçin Aygen	1, 13. 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 27, 29, 30, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 41, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 55, 57, 58, 59, 61, 62, 64.

Dizgi ve Baskı : APA OFSET BASIMEVİ - İSTANBUL

Dr. Jeolog Temuçin Aygen, İsviçre'de, Cenevre Üniversitesi Jeoloji ve Mineraloji bölümünden mezundur. İller Bankası ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüklerinde ve Özel Sektör'ün birçok, İçme ve Sulama Suyu, Hidroelektrik Santral ve Baraj projelerinde uzman ve müşavir jeolog olarak çalışmıştır. Mağaracılığı (Speleoloji) ülkemizde ilk tanıtandır. 1964 yılında «Türkiye Mağara Araştırma, Tanıtma ve Turizm Derneği»ni kurmuş ve yabancı ülkelerden memleketimize davet ettiği mağaracılarla birlikte, Türkiye Mağaralarını incelemiş ve Speleolojinin Bilimsel Yönleri ve Türkiye Mağaraları konularında yurt içinde ve yabancı ülkelerde sayısız konferanslar vermiştir. Hemen hemen Avrupa'nın bütün memleketlerine ve Amerika Birleşik Devletlerine davet edilmiş, birçok Uluslararası kongreye ülkemizi temsilen katılmıştır. Ülkemizin doğal değerlerini hobi olarak yakından incelemiş, birçok bilinmeyen değerimizi ortaya çıkararak «Milli Parklar» kapsamına alınmasını sağlamıştır. Doğal değerlerimiz üzerine büyük eb'atda 40.000'i aşkın bir slayt kolleksiyonu ve 8 mm. lik zengin bir film kolleksiyonu sahibidir. Halen emekli olarak Antalya'nın Kaş ilçesine yerleşmiş olup, orada, denize karışan yeraltı dereleri üzerindeki karstik bilimsel araştırmalarını sürdürmektedir.

Dr. Jeolog Temuçin Aygen'in, bilimsel mevzularda yazılmış ve bir kısmı dış ülkelerde basılmış 20'den fazla kitap, broşür ve prospektüsü vardır. Ayrıca çeşitli kentlerde Türkiye Mağaraları hakkında 150 renkli fotoğraftan oluşan sergiler düzenlemiştir.